Pensioenfonds Vopak

JAARVERSLAG 2020

Stichting Pensioenfonds Vopak

Stichting Pensioenfonds Vopak
Westerlaan 10, 3016 CK Rotterdam
Postbus 863, 3000 AW Rotterdam
Telefoon: +31 10 4002650
E-mail: pensioenbureau@vopak.com
Internet: https://pensioenfonds.vopak.com

Ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer
van Koophandel Rotterdam onder nummer 24343255
en statutair gevestigd te Rotterdam.

Jaarverslag 2020

Inhoud

Inhoud 2

Meerjarenoverzicht 3

Inleiding 5

Bestuursverslag 7
- Introductie 7
- Strategie 7
- Resultaat en dekkingsgraden 9
- Herstelplan 13
- Premie en beleggingen 14
- Ontwikkelingen op financiële markten 29
- Technische voorzieningen 32
- Toeslagen 34
- Kosten 36
- Risicomanagement 42
- Vereist eigen vermogen 51
- Gegevensbescherming 58
- Communicatie 60
- Code pensioenfondsen 61
- Governance 64
- Klachten 72
- Verzekerdenbestand 73
- Aangesloten ondernemingen 74
- Statuten en pensioenregeling 75
- Vooruitblik 77

Verantwoordingsorgaan 78
- Verslag verantwoordingsorgaan 78
- Reactie bestuur 82

Raad van toezicht 83
- Verslag raad van toezicht 83
- Reactie bestuur 86

Jaarrekening 87
- Balans per 31 december 88
- Staat van baten en lasten 90
- Kasstroomoverzicht 92
- Grondslagen voor waardering 93
- Toelichting op de balans per 31 december 98
- Toelichting op de staat van baten en lasten 108
- Resultaatbestemming 113
- Vereist eigen vermogen 113

Overige gegevens 114
- Statutaire resultaatbestemming 114
- Actuariële verklaring certificerend actuaris 115
- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant 117

Bijlage 126
- Verklarende woordenlijst 126

Meerjarenoverzicht

	2020	2019	2018	2017	2016
(Bedragen in EUR 1.000)					
Balanswaarden					
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	1.108.023	1.030.419	913.976	890.989	906.033
– waarvan herverzekerd	8.986	8.885	8.531	8.288	8.806
Overige technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	3.205	3.094	2.777	2.321	1.972
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1.395.572	1.270.491	1.064.571	1.087.618	1.022.761
Algemene reserve	211.943	183.186	128.315	183.288	125.150
Toeslagreserve	4.761	5.420	4.326	4.914	3.339
Premie-egalisatiereserve	11.198	16.197	17.494	–	–
Technische voorziening voor risico deelnemers	170.560	163.305	139.611	147.059	143.412
Beleggingen voor risico deelnemers	170.560	163.305	139.611	147.059	143.412
Dekkingsgraden					
Dekkingsgraad	116,5%	115,3%	112,1%	117,6%	111,9%
Beleidsdekkingsgraad	110,2%	113,6%	117,2%	116,4%	108,8%
Vereiste dekkingsgraad	115,9%	115,7%	115,8%	116,0%	115,1%
Marktwaarde dekkingsgraad	111,9%	111,9%	110,6%	116,1%	109,1%
Reële dekkingsgraad	93,2%	94,4%	98,4%	97,6%	91,9%
Gedeeltelijke toeslagverlening mogelijk boven	108,7%	108,6%	108,7%	108,6%	108,6%
Volledige toeslagverlening mogelijk boven	118,3%	120,3%	119,1%	119,2%	118,3%
Baten en lasten					
Bijdragen	32.808	30.685	46.585	24.152	22.379
– waarvan naar beleggingen voor risico deelnemers	9.443	7.372	6.462	6.536	6.986
Beleggingsresultaten	109.056	177.067	-24.505	54.680	81.268
Pensioenuitkeringen	39.986	38.937	38.447	37.436	37.583
Resultaat	23.099	54.668	-38.067	59.713	15.243
Rendementen					
Totale portefeuille	9,1%	17,1%	-2,1%	5,6%	8,5%
Totale portefeuille excl. rentederivaten	7,4%	16,7%	-4,1%	6,6%	8,0%
Benchmark excl. rentederivaten	5,6%	15,5%	-4,2%	6,1%	8,1%
Rentes					
Gemiddeld gehanteerde rekenrente	0,1%	0,7%	1,3%	1,4%	1,3%
Gemiddeld gehanteerde marktrente	-0,1%	0,2%	1,2%	1,3%	1,1%

	2020	2019	2018	2017	2016
Toeslagen					
Deelnemers	2,18%	2,24%	2,23%	0,33%	0,58%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,88%	1,47%	0,84%	–	0,24%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [1)]	218	191	233	153	161
Vermogensbeheerkosten	0,35%	0,35%	0,39%	0,38%	0,34%
Transactiekosten	0,08%	0,09%	0,09%	0,06%	0,03%
Aantallen					
Deelnemers	1.481	1.466	1.396	1.312	1.357
Gewezen deelnemers	1.794	1.799	1.770	1.731	1.661
Pensioengerechtigden	2.823	2.849	2.907	2.959	2.991
	6.098	6.114	6.073	6.002	6.009

1) Bedragen in EUR per deelnemer en pensioengerechtigde.

Inleiding

Wie had er een jaar geleden gedacht dat de werkzaamheden voor dit jaarverslag wederom grotendeels vanuit een thuissituatie zouden worden verricht? Alhoewel we hier ondertussen aan gewend zijn, en geen grote problemen ondervinden bij deze manier van werken, groeit bij velen de behoefte aan fysieke interactie en sociale contacten.

Ondanks de bijzondere omstandigheden en slechte financiële start kunnen we terugkijken op een positief jaar voor het pensioenfonds. De verhoogde 'dijkbewaking' in de eerste maanden van de covid-19 crisis, met extra vergaderingen van het bestuur en de beleggingscommissie en de samenstelling van een crisisteam, kon na enkele maanden worden afgeschaald. De bedrijfsvoering van het pensioenfonds en –minstens net zo belangrijk– de aan het pensioenfonds verbonden uitbestedingspartijen liep zonder noemenswaardige problemen door en iedereen was snel gewend aan het digitaal met elkaar contact hebben.

Ook voor de rendementen kunnen we constateren dat covid-19 vooralsnog alleen een tijdelijke terugval betekende. Het slechte eerste kwartaal was snel vergeten toen de daaropvolgende kwartalen goede positieve rendementen op de belangrijkste beleggingscategorieën lieten zien. Jammer genoeg waren de positieve rendementen op de vastrentende waarden met name het gevolg van het wederom verder dalen van de rente. Het renterisico blijft, met een grote impact op de dekkingsgraad, een van de belangrijkste risico's voor het pensioenfonds. Als grote onzekere factor voor de toekomst geldt het effect van de ongeëvenaarde steunpakketten om de economieën draaiende te houden in de covid-19 crisis.

Onze bestuursagenda voor 2020 kon zonder problemen worden afgewerkt en er waren geen besluiten die als gevolg van de covid-19 crisis vertraging opliepen. Wel besloten wij om de zelfevaluatie van 2020 door te schuiven tot een tijdstip waarop we elkaar weer fysiek konden ontmoeten. De zelfevaluaties –en in zekere zin ook 'heisessies'– draaien in belangrijke mate om aanvoelen van en reageren op elkaar en daarin schiet een digitale sessie toch veelal tekort.

In de laatste vergadering van 2020 konden wij besluiten tot een kleine toeslag op de pensioenen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Het positieve signaal dat hiermee kon worden afgegeven bevestigde de –ten opzichte van andere pensioenfondsen– redelijke financiële positie waarin ons pensioenfonds verkeert. Het beëindigen van de huidige situatie van tekort blijft evenwel onze hoogste prioriteit, zeker ook omdat het tijdstip voor een overgang naar een nieuw pensioenstelsel snel dichterbij komt.

Dit nieuwe pensioenstelsel zal de komende jaren onze agenda in belangrijke mate bepalen en ook van andere stakeholders zoals het verantwoordingsorgaan, de raad van toezicht, Vopak, de vakverenigingen en de ondernemingsraad zal het nodige worden gevraagd. De studiedagen van 2021 –die grotendeels waren gevuld met het nieuwe pensioenstelsel– vormden een goede aftrap voor dit intensieve traject. Wij vertrouwen erop dat op basis van de gebruikelijk aanpak bij Vopak voor dergelijke uitdagingen er uiteindelijk weer een voor alle betrokken partijen evenwichtige invulling kan worden gevonden.

We verwachten met dit jaarverslag weer een goed beeld te geven van waarmee wij ons gedurende het jaar hebben beziggehouden. Duidelijk mag zijn dat de grote hoeveelheid onderwerpen op de bestuursagenda een grote uitdaging blijft vormen. Maar als we zelfs in deze bijzondere tijden in staat zijn om alle belangrijke onderwerpen succesvol te adresseren, heb ik het volste vertrouwen in de toekomst. Uiteraard is dat niet

iets waar we als bestuur alleen voor staan. Graag wil ik dan ook alle bij het pensioenfonds betrokken partijen bedanken voor hun inzet voor het pensioenfonds. De goede onderlinge relaties maakten het mogelijk om 'business as usual' ook als motto voor 2020 te hanteren.

Een bijzonder woord van dank wil ik richten tot ons afgetreden bestuurslid, Jaap Vriesendorp, die sinds 2013 zitting in het bestuur had en daarvoor enige tijd in het verantwoordingsorgaan zat. Ondanks zijn leeftijd heeft hij zich al die jaren voor meer dan 100% ingezet om het pensioenfonds op een nog hoger niveau te krijgen, waarbij altijd oog werd gehouden voor het specifieke karakter van ons pensioenfonds. Zijn kritische vragen in de bestuursvergaderingen en vergaderingen van de beleggingscommissie vanuit een breed kennisperspectief zullen we zeker missen. Het is jammer dat hij vanwege zijn persoonlijke omstandigheden geen nieuwe termijn kon aanvaarden. Het officiële afscheid laat helaas nog even op zich wachten maar dat pakken we, als het verantwoord kan uiteraard, met genoegen later op.

Ik nodig u graag uit om met ons in contact te treden als het lezen van het bestuursverslag vragen bij u oproept.

Cees Vletter, voorzitter

Bestuursverslag

Introductie

Als bestuur van het pensioenfonds zijn wij verantwoordelijk voor de gehele gang van zaken binnen het pensioenfonds. Bij de uitvoering van deze taak zorgen wij ervoor dat de belangen van (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en andere betrokkenen op evenwichtige wijze worden behartigd. Het bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit acht bestuursleden. Vier leden zijn aangewezen door de werkgever en vier leden (waarvan twee gepensioneerden) door het verantwoordingsorgaan.

In dit verslag trachten wij op transparante wijze verantwoording af te leggen omtrent de gang van zaken binnen het pensioenfonds en het gevoerde beleid.

Strategie

Doelstelling

Ons pensioenfonds heeft als doelstelling het verlenen van pensioen- en/of andere uitkeringen aan deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, op basis van het overeengekomen pensioenreglement.

Wij geven invulling aan deze doelstelling door een herkenbaar, evenwichtig en zorgvuldig vormgegeven beleid te voeren waarbij zoveel mogelijk recht wordt gedaan aan de verwachtingen van alle belanghebbenden. Concreet betekent dit dat wij een goed pensioen voor alle deelnemers nastreven.

Missie, visie en strategie

In het verlengde van de doelstelling zien wij als onze missie: het zorgvuldig uitvoeren van de pensioenregeling ten behoeve van de deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Kernwaarden die het bestuur hierbij hanteert zijn:

Betrouwbaar
Vertrouwen is de basis. Wij voeren de pensioenregeling als goed huisvader uit. Alle betrokkenen moeten op het pensioenfonds kunnen vertrouwen en het pensioenfonds ervaren als betrouwbaar. Het bewaken van de integriteit van het pensioenfonds is daarom van groot belang. Beslissingen die wij nemen, worden zorgvuldig genomen –waarbij de belangen van alle belanghebbenden zorgvuldig worden gewogen– en passen bij het karakter en de verantwoordelijkheden van het pensioenfonds.

Deskundig en professioneel
Deelnemers en andere belanghebbenden hebben recht op een goed bestuur. Wij voeren de pensioenregeling deskundig en professioneel uit op een adequate en weloverwogen wijze. Hierbij maken wij continu de afweging tussen kwaliteit, risico, rendement en kosten. Deelnemers en andere belanghebbenden kunnen ons aanspreken op ons gedrag en onze besluiten.

Transparant
Transparantie draagt bij aan vertrouwen en geeft inzicht. Wij communiceren helder en open over de pensioenregeling, de financiële positie van het pensioenfonds en de risico's die daaraan zijn verbonden voor betrokkenen.

Wij leggen helder en open verantwoording af over de invulling van de taken, het financiële beleid en de resultaten van het pensioenfonds.

Hierbij wordt rekening gehouden met de verwachtingen van alle belanghebbenden en wordt getracht te voorkomen dat er een verwachtingskloof ontstaat. Als bestuur zijn wij ons bewust van het feit dat de pensioenmaterie veelal niet eenvoudig is. Bij de communicatie houden wij daar rekening mee.

De hierbij door ons gehanteerde toekomstvisie is gebaseerd op de volgende overwegingen:
- wij behartigen de belangen van alle betrokken partijen evenwichtig. Hierbij worden de vereisten vanuit wet- en regelgeving, statuten en reglementen altijd nageleefd;
- wij hanteren hierbij als uitgangspunt een kwalitatief hoogwaardige en efficiënte uitvoering. Vertegenwoordigers van werkgever, werknemers en pensioengerechtigden besturen in gezamenlijkheid het pensioenfonds;
- wij streven er naar de historisch goede relatie met Vopak te continueren en hechten er grote waarde aan haar positieve en betrouwbare reputatie ten aanzien van de pensioenregeling richting belanghebbenden te waarborgen;
- wij spelen in op de actualiteit en streven naar een duurzaam financieel gezonde positie met een optimaal langetermijnperspectief in goede en slechte tijden.

Bij het uitvoeren van onze strategie hanteren wij een evenwichtig en zorgvuldig vormgegeven beleid. Belangrijke uitgangspunten bij de uitvoering van het strategisch beleid vormen:
- een beleggingsbeleid dat past bij de technische voorziening voor risico pensioenfonds en doelstellingen van het pensioenfonds;
- een afgewogen en adequate inzet of afdekking van risico's;
- een zorgvuldige inrichting van processen;
- een kostenefficiënte uitvoering van de pensioenregeling;
- een begrijpelijke pensioencommunicatie.

De doelstelling en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet, zijn door ons vastgesteld en vastgelegd in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN). Voorafgaand aan het aanvaarden van de uitvoering van een pensioenregeling toetsen wij of de regeling wel kan worden uitgevoerd. Hierbij wordt de actuariële en bedrijfstechnische nota als uitgangspunt genomen.

Resultaat en dekkingsgraden

Resultaat 2020

Uit de staat van baten en lasten blijkt een positief resultaat van EUR 23,1 miljoen (in 2019 was dit EUR 54,7 miljoen). Een uitsplitsing naar de belangrijkste onderdelen van het resultaat is hieronder opgenomen:

	2020	2019
Beleggingsopbrengsten	109,1	177,1
Ontvangen bijdragen voor risico pensioenfonds	23,4	23,3
Ontvangen bijdragen voor risico deelnemers	9,4	7,4
Mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds	-77,5	-116,1
Uitkeringen	-40,0	-38,9
Overig	-1,3	1,9
Resultaat	**23,1**	**54,7**

Actuariële analyse van het resultaat

Het resultaat kan als volgt naar actuariële oorzaken worden uitgesplitst.

	2020	2019
Beleggingsopbrengsten	-3,2	57,3
Premie	-2,0	3,2
Sterfte en arbeidsongeschiktheid	4,9	1,4
Reguliere mutaties	0,0	0,0
Toeslagen	-2,1	-7,1
Wijziging grondslagen technische voorziening	25,7	–
Overig	-0,2	-0,1
Resultaat	**23,1**	**54,7**

In de actuariële analyse worden de baten en lasten in de staat van baten en lasten vergeleken met de relevante mutaties in de technische voorzieningen:

- bij Beleggingsopbrengsten worden de beleggingsopbrengsten vergeleken met de mutatie in de technische voorzieningen als gevolg van de rente (toevoeging van de rente over het jaar en wijziging van de rentecurve gedurende het jaar);
- bij Premie worden de ontvangen premies vergeleken met de toename van de technische voorzieningen uit hoofde van de gefinancierde pensioenopbouw en stortingen op de beleggingsrekeningen gedurende het jaar (het negatieve resultaat in 2020 wordt vanuit de resultaatbestemming meer dan gecompenseerd met de vrijval van EUR 5,0 miljoen uit de premie-egalisatiereserve);

- bij Sterfte en arbeidsongeschiktheid worden de verwachte mutaties van de technische voorzieningen vergeleken met de daadwerkelijke mutaties van de technische voorzieningen als gevolg van overlijden en arbeidsongeschiktheid;
- bij Mutaties worden de baten en lasten uit hoofde van mutaties (zoals inkomende en uitgaande waardeoverdrachten) vergeleken met de bijbehorende mutaties van de technische voorziening voor risico pensioenfonds;
- bij Toeslagen wordt de vrijval uit de ontvangen premie voor de aanvullende toeslag en de toename van de technische voorzieningen als gevolg van de verleende (aanvullende) toeslagen vergeleken;
- bij Wijziging grondslagen technische voorziening wordt de mutatie van de (overige) technische voorzieningen als gevolg van een wijziging van de grondslagen (zoals overlevingstafels en ervaringssterfte) opgenomen.

(Beleids)dekkingsgraad

Op basis van het financieel toetsingskader is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdend gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraden van de laatste twaalf maanden en is daarmee minder volatiel dan de feitelijke dekkingsgraden. Voor de bepaling van de maandelijkse dekkingsgraad wordt het vermogen afgezet tegen de technische voorzieningen. Eind 2020 bedraagt de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 110,2% (eind 2019 was dit 113,6%). Omdat de beleidsdekkingsgraad lager ligt dan het vereiste niveau verkeert het pensioenfonds formeel in een situatie van tekort. In een situatie van tekort dient een herstelplan te worden opgesteld dat jaarlijks wordt geactualiseerd. De actualisatie van het herstelplan wordt nader toegelicht in het volgende hoofdstuk.

De maandelijkse dekkingsgraad eind 2020 bedraagt 116,5% (eind 2019 was dit 115,3%). Het verloop van de (beleids)dekkingsgraad was in 2020 als volgt:

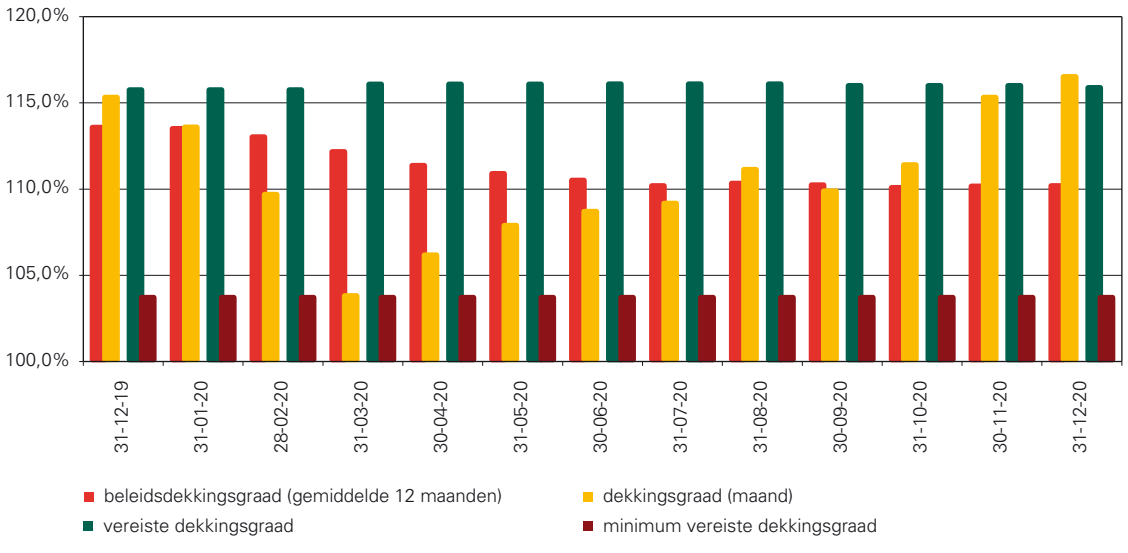

Het verloop van de dekkingsgraad over 2020 naar verschillende oorzaken is hieronder weergegeven.

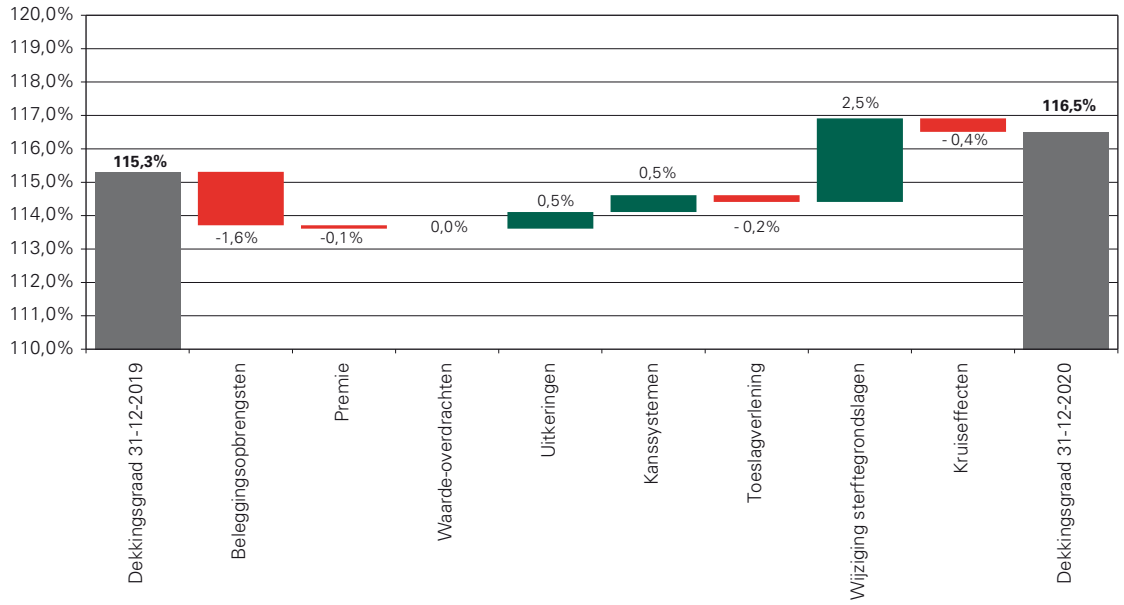

Gevoeligheid dekkingsgraad

Hieronder is de globale gevoeligheid van de dekkingsgraad voor de ontwikkeling van de rente en het rendement op zakelijke waarden opgenomen uitgaande van de situatie per eind 2020.

In het rode gebied ligt de dekkingsgraad onder het minimaal vereiste niveau van 103,6%. In het oranje gebied ligt de dekkingsgraad onder het vereiste niveau van 115,9%. In het groene vlak ligt de dekkingsgraad boven het vereiste niveau op basis van het strategisch beleggingsbeleid. Als bijvoorbeeld de rente met 0,5%-punt daalt en de zakelijke waarden tegelijkertijd met 10% afnemen, dan wordt verwacht dat de dekkingsgraad van 117,0% daalt naar 109,0%. Voor de goede orde merken wij op dat de getoonde effecten op de dekkingsgraad niet direct tot uitdrukking komen in de beleidsdekkingsgraad. Door de middeling over twaalf maanden komen de effecten
–bij voorts ongewijzigde omstandigheden– geleidelijk tot uitdrukking in de beleidsdekkingsgraad.

waardeverandering zakelijke waarden

renteverandering	-25%	-20%	-15%	-10%	-5%	0%	5%	10%	15%	20%	25%
1,0%	117%	119%	121%	123%	125%	127%	130%	132%	134%	136%	138%
0,5%	112%	114%	116%	118%	120%	122%	123%	125%	127%	129%	131%
0,0%	107%	109%	111%	113%	115%	**117%**	118%	120%	122%	124%	125%
-0,5%	104%	105%	107%	109%	111%	112%	114%	116%	117%	119%	121%
-1,0%	100%	102%	104%	105%	107%	109%	110%	112%	113%	115%	116%

Reële en marktwaarde dekkingsgraad

Naast de beleidsdekkingsgraad is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad waarbij rekening wordt gehouden met een toekomstige toeslagverlening op basis van de verwachte stijging van het prijsindexcijfer. Bij een reële beleidsdekkingsgraad van 100% beschikt het pensioenfonds over voldoende solvabiliteit om in de toekomst de verwachte stijging van het prijsindexcijfer volledig te compenseren middels toeslagen. Eind 2020 bedraagt de reële dekkingsgraad 93,2% (eind 2019 was dit 94,4%). Bij de marktwaarde dekkingsgraad wordt het vermogen vergeleken met de technische voorzieningen vastgesteld op basis van de marktrente. Eind 2020 bedraagt de marktwaarde dekkingsgraad 111,9% (eind 2019 was dit 111,9%).

Herstelplan

Sinds 30 september 2019 ligt onze beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad. Hiermee zijn wij formeel in een situatie van tekort: de buffer op basis van de gestandaardiseerde methode in het financieel toetsingskader (zie pagina 51) is naar verwachting onvoldoende om een aantal specifieke risico's op te kunnen vangen. De Pensioenwet schrijft voor dat pensioenfondsen met een tekort een herstelplan bij De Nederlandsche Bank moeten indienen. Uit dit herstelplan moet blijken of de beleidsdekkingsgraad binnen de wettelijke termijn van maximaal 10 jaar de vereiste dekkingsgraad weer zal kunnen bereiken.

Zolang er sprake is van een situatie van tekort dient jaarlijks een actualisatie van het herstelplan te worden opgesteld. De berekeningen ten behoeve van de actualisatie van het herstelplan per 31 december 2020 werden in het eerste kwartaal van 2021 door de ALM-adviseur uitgevoerd. De uitkomsten van de berekeningen werden besproken in de bestuursvergadering van 9 maart 2021. De actualisatie van het herstelplan werd vervolgens –na positief advies van het verantwoordingsorgaan– door het bestuur vastgesteld en ingediend bij De Nederlandsche Bank. Die stemde op 19 mei 2021 in met de actualisatie van het herstelplan.

Uit de actualisatie van het herstelplan blijkt dat naar verwachting binnen één jaar de beleidsdekkingsgraad boven de vereiste dekkingsgraad zal uitstijgen. Gedurende de periode van herstel blijft er naar verwachting ruimte voor (gedeeltelijke) toeslagverlening en is er geen sprake van verlagingen van pensioenen.

Het herstelplan is te vinden op de website van ons pensioenfonds.

Premie en beleggingen

Verschuldigde premie

De afspraken ten aanzien van de financiering van de pensioenregeling zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst tussen ons pensioenfonds en Koninklijke Vopak N.V. (Vopak). In deze overeenkomst zijn alle afspraken vastgelegd ten aanzien van de uitvoering van de pensioenregeling. De uitvoeringsovereenkomst met Vopak loopt tot 1 januari 2023. De beschikbare premie die Vopak op basis van de uitvoeringsovereenkomst aan ons pensioenfonds betaalt, omvat de volgende componenten:

- de premie over de verschillende grondslagen op basis van de in het pensioenreglement opgenomen premiestaffels;
- de risicopremies ten behoeve van partner- en wezenpensioen, premievrije voortzetting van de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid en het arbeidsongeschiktheidspensioen;
- de premie ten behoeve van de aanvullende toeslag;
- de opslag voor solvabiliteit;
- de uitvoeringskosten voor zover niet gedekt door de vrijval van de kostenopslag in de technische voorzieningen.

Naast de beschikbare premie die Vopak op basis van de uitvoeringsovereenkomst aan ons pensioenfonds betaalt werden in 2020 premies uit hoofde van de individuele beschikbare premieregeling afgedragen. Overeenkomstig de regeling zijn deze premieafdrachten per 1 januari 2021 beëindigd.

De beschikbare premie wordt niet beïnvloed door de financiële positie van het pensioenfonds. Verder kunnen er geen bedragen meer worden teruggestort naar Vopak als het goed met ons pensioenfonds gaat, maar kunnen er ook geen extra stortingen van Vopak worden gevraagd als het slecht met ons pensioenfonds gaat.

De premie voor de A-regeling (salarisdeel tot EUR 59.545 in 2020) wordt vastgesteld op basis van de rentecurve van De Nederlandsche Bank aan het eind van het voorafgaande jaar met een minimum van gemiddeld 1,85%. Indien de gemiddelde rente voor de pensioenopbouw waarop de premie voor de A-regeling is gebaseerd lager ligt dan 1,85% wordt de premiestaffel naar verhouding bijgesteld, tenzij financiering van het verschil tussen de premie op basis van de rentecurve en de minimale rente kan worden gefinancierd uit het saldo van de premie-egalisatiereserve die bij het sluiten van de uitvoeringsovereenkomst is gevormd.

De (bestemming van de) premie-egalisatiereserve, als financieringsbron voor het verschil tussen de premie op basis van de voorgeschreven rentecurve en de minimale rente, komt aan het einde van de looptijd van de uitvoeringsovereenkomst te vervallen. De (eventuele) premie-egalisatiereserve die op dat moment nog aanwezig is kunnen wij naar eigen inzicht in het pensioenfonds aanwenden.

De kostendekkende en feitelijke premie bedragen:

	2020		2019	
	kosten-dekkende premie	**feitelijke premie**	**kosten-dekkende premie**	**feitelijke premie**
Actuarieel benodigd DC-regeling	22.736	22.736	20.779	20.779
Opslag in stand houden vereist vermogen	466	3.545	414	3.243
Premie voor aanvullende toeslag	3.094	3.094	2.891	2.891
Risicopremie overlijden en arbeidsongeschiktheid	2.535	2.535	2.259	2.258
Opslag voor directe uitvoeringskosten	200	200	78	78
Premiemarge	0	-738	0	383
Totaal	**29.031**	**31.372**	**26.421**	**29.632**

De feitelijke premie voor 2020 is vastgesteld inclusief een onttrekking aan de premie-egalisatiereserve van EUR 4.999.000 (in 2019 was dit EUR 1.297.000). Deze onttrekking vloeit voort uit het verschil tussen de premie over de A-grondslag op basis van de rentecurve (EUR 25.418.000) en de minimale rente van gemiddeld 1,85% (EUR 20.419.000) zoals vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst. Eind 2020 bedraagt de premie-egalisatiereserve EUR 11,2 miljoen (eind 2019 was dit EUR 16,2 miljoen).

De premiedekkingsgraad (in hoeverre de actuarieel benodigde koopsom voor de nieuwe pensioenopbouw wordt gedekt door de feitelijk ontvangen premie) zoals gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank is voor 2020 vastgesteld op 117,2% (in 2019 was dit 123,3%). De premie in 2020 heeft daarmee een beperkt positief effect op de beleidsdekkingsgraad.

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Beleid

Investment beliefs

De investment beliefs laten zien hoe wij tegen bepaalde beleggingsonderwerpen aankijken en wat onze stakeholders op grond daarvan van het pensioenfonds mogen verwachten. De investment beliefs die als uitgangspunt in de beleggingscyclus worden gehanteerd luiden als volgt:

	invulling
1	De strategische asset allocatie is de dominante factor voor het risico-rendementsprofiel.
2	Het nemen van beleggingsrisico wordt beloond.
3	De governance dient aan te sluiten bij de complexiteit van de beleggingsportefeuille.
4	Illiquide beleggingen hebben op basis van de lange horizon van het pensioenfonds toegevoegde waarde.
5	Diversificatie draagt bij aan het lange termijn risico-rendementsprofiel maar kent grenzen.
6	Accenten in het jaarlijks beleggingsbeleid dragen bij aan een verbetering van het risico-rendementsprofiel.
7	Actief beheer draagt onder strikte voorwaarden bij aan een verbetering van het risico-rendementsprofiel.
8	Het pensioenfonds heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid.
9	Een zorgvuldige afweging van kosten leidt tot betere resultaten.

Strategisch beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is gericht op het op lange termijn zeker stellen van de opgebouwde pensioenen alsmede het streven om op deze pensioenen jaarlijks een toeslag te verlenen. Om dit te bereiken is het van belang dat de beleggingsresultaten van het pensioenfonds op lange termijn, met aanvaardbare risico's, zo hoog mogelijk zijn.

De lange termijn vermogensverdeling die hieraan ten grondslag ligt, wordt uitgewerkt in een ALM-studie. In een ALM-studie wordt gezocht naar de optimale beleggingsportefeuille ten opzichte van de verplichtingen van het pensioenfonds. Hiertoe worden op basis van economische (stress)scenario's de ontwikkelingen van de beleggingsportefeuille en verplichtingen van het pensioenfonds gemodelleerd. Op basis van de uitkomsten van de ALM-studie wordt een strategisch beleggingsbeleidsplan opgesteld. Rekening houdend met marktomstandigheden en ontwikkelingen binnen het pensioenfonds, wordt vervolgens jaarlijks een beleggingsjaarplan opgesteld. Uitgangspunt voor het beleggingsjaarplan is het risicoprofiel zoals vastgesteld in het strategisch beleggingsbeleidsplan. Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleidsplan en beleggingsjaarplan worden wij ondersteund door de leden van de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder.

Het beleggingsplan voor 2020 werd aan ons voorgelegd met een positief advies van zowel de beleggingscommissie als de fiduciair vermogensbeheerder. De belangrijkste wijziging die in 2020 is doorgevoerd betreft het meer laten aansluiten van de regioverdeling voor aandelen bij een verdeling op basis van marktkapitalisatie. Dit heeft geleid tot een toename van Amerikaanse aandelen en een afname van aandelen Europa en opkomende markten.

Het strategisch beleggingsbeleidsplan en beleggingsplan voor 2020 zijn op hoofdlijnen als volgt ingevuld:

	strategisch beleggingsbeleidsplan		beleggingsplan 2020
Staats- en bedrijfsobligaties	26,5%	22,5%	
LDI-portefeuille	24,5%	28,5%	
Hypotheken	5,0%	5,0%	
Liquide middelen	1,0%	1,0%	
Private debt	4,0%	4,0%	
	61,0%		61,0%
Aandelen	26,5%	26,0%	
Private equity	2,5%	3,0%	
	29,0%		29,0%
Onroerend goed	10,0%		10,0%
	100,0%		**100,0%**
Renteafdekking op marktrente	50,0%		50,0%

De LDI-portefeuille is opgebouwd uit langlopende staatsobligaties van Eurolanden, rentederivaten en liquide middelen. Voor de beleggingen in private debt, private equity en niet beursgenoteerd onroerend goed geldt dat deze deels nog niet zijn ingevuld. Het pensioenfonds is voor de invulling van deze beleggingen afhankelijk van de mate waarin de door ons aangegane verplichtingen door de geselecteerde vermogensbeheerder worden afgeroepen.

In 2020 hebben wij de Amerikaanse dollar –op basis van het benchmarkgewicht– voor de beleggingen in aandelen en beursgenoteerd onroerend goed voor 50% afgedekt. Voor het Engelse pond en de Japanse yen ligt dit afdekkingspercentage op 75%. De valuta-afdekking voor de belegging in staats- en bedrijfsobligaties in opkomende markten in harde valuta en de beleggingen in private equity ligt op 100%.

In beleggingsplan voor 2021 zijn ten opzichte van 2020 geen wijzigingen doorgevoerd. De volgende periodieke ALM-studie staat gepland voor 2021. Hierin zullen mogelijke beleggingsbeslissingen ook worden bezien op basis van (de transitie naar) het nieuwe pensioenstelsel.

Prudent Person

Bij de implementatie van het beleggingsbeleid staat de prudent person regel centraal. Hierbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- wij beleggen in het belang van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden;
- wij borgen zoveel mogelijk kwaliteit, veiligheid en liquiditeit alsmede het rendement van de beleggingsportefeuille als geheel;
- wij gebruiken voor de rente-afdekking alleen beleggingen en derivaten op gereglementeerde markten die naar aard en duur aansluiten bij de technische voorziening voor risico pensioenfonds;
- wij diversifiëren de beleggingen naar behoren;
- wij monitoren de beleggingen op basis van periodieke beleggingsrapportages;
- wij beleggen alleen in derivaten als deze bijdragen tot een vermindering van het beleggingsrisico of aan een doeltreffend beheer van de beleggingsportefeuille bijdragen;
- wij waarderen de beleggingen op marktwaarde tenzij dit niet mogelijk is;
- wij beleggen niet direct in Vopak.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Steeds nadrukkelijker wordt in de maatschappij aandacht gevraagd voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Aan maatschappelijk verantwoord beleggen ligt de overtuiging ten grondslag dat ondernemingen die werken aan een oplossing voor de grootste problemen waar de wereld voor staat, de beste groeiperspectieven bieden op de lange termijn en derhalve voor ons pensioenfonds positief bijdragen aan het risico-rendementsprofiel.

In dit licht hebben wij in 2020 beleid opgesteld waarin is gezocht naar een passende balans tussen de ambitie van ons pensioenfonds op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en de praktische haalbaarheid daarvan. Dit beleid is in onze vergadering van 9 maart 2021 vastgesteld en zal in overleg met ons fiduciair vermogensbeheerder in de komende jaren worden geïmplementeerd. Wij zien ons hierbij niet als voorloper op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen maar als volger. Daaraan liggen met name de inrichting en omvang van ons pensioenfonds ten grondslag. De primaire doelstelling van het pensioenfonds blijft het realiseren van een goed financieel rendement tegen aanvaardbare risico's.

Het beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen is op hoofdlijnen als volgt vormgegeven:

- niet beleggen in onverantwoorde sectoren (uitsluitingen);
- selectie van vermogensbeheerder;
- selectie van beleggingsoplossingen;
- negatieve impact voorkomen en/of mitigeren;
- betrokkenheidsbeleid beursgenoteerde aandelen;
- verantwoord beleggingsbeleid vermogensbeheerders.

Onze ambitie is om niet te beleggen in landen en ondernemingen die normen ten aanzien van mensenrechten, rechten van arbeiders, milieu en anti-corruptie schenden, in controversiële wapens en in grondstoffen geschikt voor consumptie. Vanuit deze ambitie streven wij er naar om in ieder geval niet te beleggen in ondernemingen waarvan de omzet voornamelijk is te relateren aan tabak, porno en kolen.

Wij verwachten van onze vermogensbeheerders dat zij zich conformeren aan internationale standaarden op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en dit ook uitdragen. Hieraan besteden wij dan ook aandacht in het selectieproces. In de selectie van beleggingsoplossingen trachten wij aansluiting bij ons beleid maatschappelijk verantwoord beleggen te realiseren.

Van onze vermogensbeheerders wordt voorts verwacht dat zij op zorgvuldige wijze stemrecht uitoefenen. Indien ondernemingen (potentieel) negatieve impact veroorzaken, verwachten wij van onze vermogensbeheerders dat zij hun invloed gebruiken om deze impact te voorkomen en/of te mitigeren en herstel en/of verhaal mogelijk te maken. Dit kan door het voeren van een dialoog (engagement) en/of door gericht stembeleid (voting) op aandeelhoudersvergaderingen.

Aangezien wij voornamelijk beleggen via beleggingsfondsen kunnen wij niet rechtstreeks onze stem uitbrengen op aandeelhoudersvergaderingen. Op basis van ons minderheidsbelang in deze beleggingsfondsen sluiten wij ons aan bij het stembeleid van onze vermogensbeheerders en het door hen geformuleerde verantwoord beleggingsbeleid.

De uitgangspunten voor het beleid van onze fiduciair vermogensbeheerder zijn verwoord in het 'Investment Stewardship' rapport (zie https://www.blackrock.com/corporate/literature/publication/blk-annual-stewardship-report-2020.pdf).

Stemgedrag

Zoals hiervoor aangegeven verwachten wij dat onze vermogensbeheerders hun invloed gebruiken om (potentieel) negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en herstel en/of verhaal mogelijk te maken.

De fiduciair vermogensbeheerder rapporteert periodiek over zijn stemgedrag en er wordt verder een gedetailleerd rapport uitgebracht over thematische en event-gerelateerde betrokkenheid alsmede prestaties bij het beheersen van risico's op het gebied van milieu, maatschappij en goed bestuur.

Beleggingen in Vopak

Het pensioenfonds belegt niet direct in Vopak of haar onderliggende effecten.

Het is mogelijk dat in een van de geselecteerde beleggingsfondsen sprake is van een belegging in Vopak. Gegeven de van toepassing zijnde restricties zal de omvang van een dergelijke belegging altijd zeer beperkt zijn. Het pensioenfonds heeft geen directe invloed op de aandelenselectie in deze beleggingsfondsen.

Uitvoering

Verdeling per 31 december 2020

Per 31 december 2020 is de verdeling van vastrentende waarden als volgt:

Vermogen belegd in vastrentende waarden en derivaten, inclusief lopende intrest en rekening-courant (63,5% van de totale portefeuille)

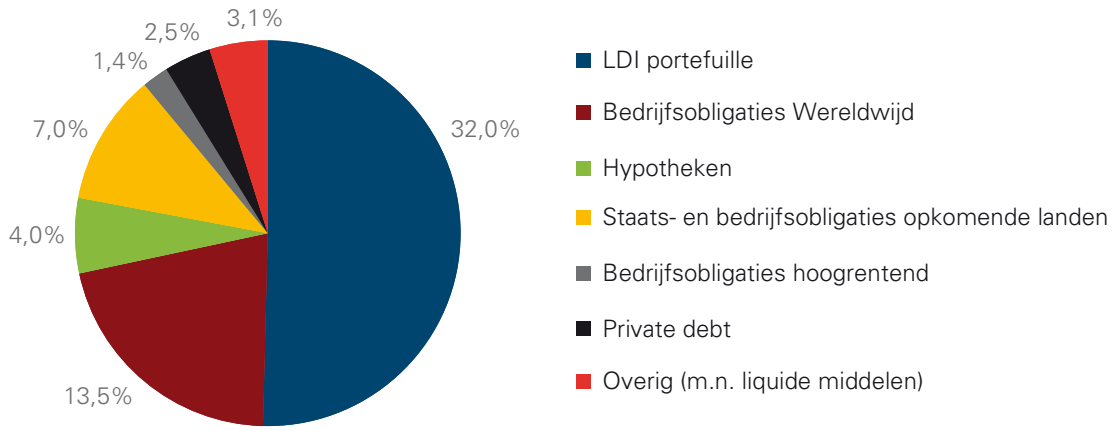

De verdeling van aandelen en onroerend goed is per 31 december 2020 als volgt:

Vermogen belegd in aandelen en onroerend goed (36,5% van de totale portefeuille)

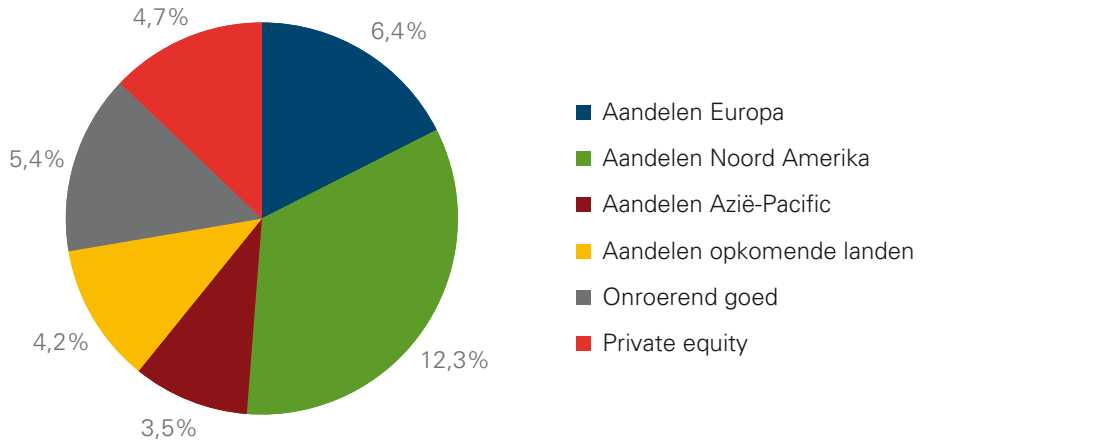

Voor de verschillende beleggingscategorieën zijn hierna de strategische wegingen in het beleggingsplan 2020 en de daadwerkelijke wegingen per 31 december 2020 weergegeven.

	beleggingsplan 2020		31 december 2020	
Staats- en bedrijfsobligaties	22,5%		20,5%	
LDI-portefeuille	28,5%		32,0%	
Hypotheken	5,0%		4,0%	
Liquide middelen	1,0%		3,1%	
Bedrijfsobligaties hoogrentend	–		1,4%	
Private debt	4,0%		2,5%	
		61,0%		63,5%
Aandelen	26,0%		26,4%	
Private equity	3,0%		4,7%	
		29,0%		31,1%
Onroerend goed		10,0%		5,4%
		100,0%		**100,0%**
Renteafdekking op marktrente		50,0%		50,2%

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de strategische wegingen betreffen de beleggingen in de LDI-portefeuille, hoogrentende bedrijfsobligaties, private debt en onroerend goed. De afwijking in de LDI-portefeuille wordt met name veroorzaakt door waardeontwikkelingen binnen de gehanteerde bandbreedte waarop niet wordt bijgestuurd. De strategische weging van de belegging in private debt wordt opgebouwd ten laste van de belegging in hoogrentende bedrijfsobligaties.

Ten aanzien van de beleggingen in onroerend goed worden liquide middelen aangehouden om het effect van leverage in de geselecteerde beleggingsfondsen te beperken. Bij leverage wordt getracht om met geleend geld het rendement op het eigen vermogen te verbeteren. Voorts is bij onroerend goed sprake van een belegging die nog moet worden opgebouwd.

Rendement 2020

Over 2020 behaalden wij op onze beleggingsportefeuille een totaal rendement van 9,1% (in 2019 was dit 17,1%). Het rendement van de staats- en bedrijfsobligaties was 0,7% bij een rendement op de door ons gedefinieerde benchmark van 0,2%. Op de beleggingen in aandelen is een rendement van 11,2% gerealiseerd bij een rendement op de door ons gedefinieerde benchmark van 5,9%.

De afgelopen drie jaren werden de volgende rendementen behaald:

	2020		2019		2018	
	rendement	**benchmark**	**rendement**	**benchmark**	**rendement**	**benchmark**
Staats- en bedrijfsobligaties	0,7%	0,2%	13,9%	13,5%	0,0%	0,9%
Aandelen	11,2%	5,9%	31,7%	27,1%	-6,2%	-6,0%
Onroerend goed	-6,9%		12,6%		5,3%	
Hypotheken	6,2%		5,1%		2,2%	
Private debt	5,6%		8,0%		0,3%	
Private equity	11,8%		17,7%		15,8%	
Totaal rendement excl. LDI	7,4%	5,6%	16,7%	15,5%	-4,1%	-4,2%
Totaal rendement incl. LDI	**9,1%**		**17,1%**		**-2,1%**	

De positieve afwijking van het rendement op aandelen ten opzichte van de benchmark kan volledig worden toegerekend aan het resultaat op de portefeuilles aandelen Continentaal Europa en het Verenigd Koninkrijk.

De rendementen werden in het eerste kwartaal ernstig geraakt als gevolg van de covid-19 maatregelen. Oplopende spreads en dalende aandelenkoersen betekenden forse negatieve resultaten voor zowel staats- en bedrijfsobligaties als aandelen. De negatieve resultaten in het eerste kwartaal werden voor staats- en bedrijfsobligaties en aandelen in de loop van het jaar weer goedgemaakt. Een dalende rente en stijgende aandelenkoersen lagen hieraan ten grondslag.

	1e kwartaal 2020	2e kwartaal 2020	3e kwartaal 2020	4e kwartaal 2020
Staats- en bedrijfsobligaties	-8,4%	8,7%	-1,1%	2,4%
Aandelen	-18,6%	17,6%	5,3%	10,3%
Onroerend goed	-9,1%	2,7%	-2,2%	2,0%
Hypotheken	-1,1%	-1,1%	1,3%	7,2%
Private debt	-4,1%	0,0%	3,4%	6,5%
Private equity	7,4%	-5,2%	-5,1%	15,6%
Totaal rendement excl. LDI	-11,2%	9,4%	2,5%	7,9%
Totaal rendement incl. LDI	**-6,0%**	**7,7%**	**2,3%**	**5,4%**

In het vierde kwartaal werd bij hypotheken een correctie doorgevoerd uit hoofde van niet verwerkte herinvesteringen uit hoofde van dividenden.
Voor de marktontwikkelingen in 2020 met betrekking tot de beleggingen verwijzen wij naar het hoofdstuk 'Ontwikkelingen op financiële markten'.

De beleggingen zijn ondergebracht bij verschillende vermogensbeheerders. De operationele aansturing van deze vermogensbeheerders ligt in handen van de fiduciair vermogensbeheerder. De belangrijkste vermogensbeheerders en de wijze waarop invulling aan de belegging wordt gegeven zijn hierna opgenomen.

	invulling	vermogensbeheerder
Bedrijfsobligaties Wereldwijd	discretionair - actief	Allianz
Staats- en bedrijfsobligaties opkomende markten HC [1]	beleggingsfonds - actief	BlackRock
Staats- en bedrijfsobligaties opkomende markten LC [2]	beleggingsfonds - actief	Neuberger Berman
Hypotheken	beleggingsfonds - actief	Aegon
Aandelen continentaal Europa	discretionair - actief	BlackRock
Aandelen Verenigd Koninkrijk	beleggingsfonds -actief	BlackRock
Aandelen Verenigde Staten	beleggingsfonds - passief	BlackRock
Aandelen Japan	beleggingsfonds - passief	BlackRock
Aandelen Azië-Pacific ex Japan	beleggingsfonds - passief	BlackRock
Aandelen opkomende markten	beleggingsfonds - actief	Schroders
Onroerend goed	beleggingsfonds - actief	Franklin Templeton - Invesco
Onroerend goed	beleggingsfonds - passief	Northern Trust

1) HC: obligaties uitgegeven in 'hard currency' (doorgaans US-dollar)
2) LC: obligaties uitgegeven in 'local currency

De benchmarks waar het rendement van de verschillende beleggingscategorieën tegen wordt afgezet, zijn door ons, na overleg met de leden van de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder, voor de verschillende beleggingen vastgesteld op basis van relevante marktindices. De belangrijkste benchmarks voor de beleggingen zijn hierna opgenomen.

	benchmark
Bedrijfsobligaties Wereldwijd	Barclays Global Aggregate Corporates (100% hedged)
Staats- en bedrijfsobligaties opkomende markten HC	JP Morgan Emerging Market Bond Global Diversified (100% hedged)
Staats- en bedrijfsobligaties opkomende markten LC	JP Morgan GBI-EM Global Diversified
Aandelen continentaal Europa	FTSE All World Developed Europe ex-UK Total Return
Aandelen Verenigd Koninkrijk	FTSE All Share Total Return (75% GBP hedged)
Aandelen Verenigde Staten	MSCI USA Net Total Return (50% USD hedged)
Aandelen Japan	MSCI Japan Net Total Return (75% JPY hedged)
Aandelen Azië-Pacific ex Japan	MSCI Pacific ex Japan Net Total Return
Aandelen opkomende markten	MSCI Emerging Markets Free Net Total Return

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen wordt op dit moment door ons ingevuld op basis van:

- een uitsluitingenlijst voor de discretionaire mandaten die ondernemingen omvat welke zich bezighouden met de productie en/of verspreiding van controversiële wapens;
- het niet direct beleggen in grondstoffen geschikt voor consumptie;
- een uitsluitingenlijst voor de actieve beleggingsfondsen van BlackRock;
- een selectiefilter op het gebied van mens, milieu en samenleving voor de passieve aandelenfondsen waarin, naast de ondernemingen die zich bezig houden met de productie en/of verspreiding van controversiële wapens, ondernemingen worden uitgesloten op basis van schendingen van de United Nations Global Compact Principles en activiteiten in de mijnbouw;
- de monitoring op basis van look-through informatie van de actieve beleggingsfondsen van onze vermogensbeheerders;
- het stem- en engagementbeleid van de onze vermogensbeheerders.

Daarnaast wordt bij de selectie van vermogensbeheerders als voorwaarde gesteld dat de Principles for Responsible Investment van de Verenigde Naties zijn ondertekend.

Binnen de verschillende beleggingscategorieën kan op een verschillende wijze invulling worden gegeven aan het duurzaamheidsbeleid. Indien het duurzaamheidsbeleid van een vermogensbeheerder wordt gehanteerd, is bij de selectie van deze vermogensbeheerder de afstemming met het duurzaamheidsbeleid van het pensioenfonds onderdeel van het selectieproces geweest.

In de komende jaren zal –rekening houdend met de geformuleerde randvoorwaarden– de invulling van het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen in lijn worden gebracht met het vastgestelde beleid.

Wij ontvangen een rapportage op het gebied van de beheersing van risico's op het gebied van milieu, maatschappij en goed bestuur waarin voor de vermogensbeheerders van het pensioenfonds zowel kwantitatief als kwalitatief het beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen in kaart is

gebracht. Het kwantitatieve deel komt tot stand door middel van een toetsing aan de hand van data van de MSCI ESG research group. Het kwalitatieve deel komt tot stand op basis van een uitvraag door het 'Manager research team' van de fiduciair vermogensbeheerder.

Internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen convenant (IMVB)
Eind 2019 kwam het instrumentarium beschikbaar dat ten grondslag ligt aan het eerder tot stand gekomen IMVB-convenant tussen Nederlandse pensioenfondsen, maatschappelijke organisaties, vakverenigingen en overheid. Doelstelling van het convenant is het voorkomen van negatieve gevolgen van beleggingen door pensioenfondsen op samenleving en milieu. Deze doelstelling wordt door ons onderschreven maar de ondertekening van het convenant hebben wij, gegeven de implementatie van ons beleid maatschappelijk verantwoord beleggen, vooralsnog aangehouden.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR)
Op grond van de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) moeten pensioenfondsen rapporteren over hoe ze omgaan met de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op mens, milieu en samenleving. Wij wegen in het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen algemene criteria op het gebied van mens, milieu en samenleving mee. Met de belangrijkste ongunstige effecten in de zin van artikel 4 en nog te verschijnen verdere uitwerking van de SFDR houden wij evenwel geen rekening. Reden hiervoor is dat ons pensioenfonds (nog) geen beschikking heeft over de gegevens die inzicht kunnen bieden in wat de belangrijkste ongunstige effecten zijn en dat de kosten die samenhangen met de rapportageverplichtingen op deze effecten (nog) onduidelijk zijn. Wij zullen het SFDR besluit in 2022 opnieuw bekijken, nadat de verdere uitwerking van de SFDR officieel is gepubliceerd en de implementatie van ons beleid maatschappelijk verantwoord beleggen is afgerond.

Beleggingen voor risico deelnemers

Beleid
Het beleid (beleggingsstaffel) ten aanzien van de beleggingen voor risico deelnemers wordt ingevuld door de deelnemer. Ter ondersteuning van de deelnemers is door het pensioenfonds op basis van een extern onderzoek een standaard (leeftijdsafhankelijke) beleggingsstaffel ontwikkeld. De optimale leeftijdsafhankelijke mix van obligaties en aandelen in de standaard beleggingsstaffel leidt –gegeven de gehanteerde veronderstellingen– tot een zo hoog mogelijk verwacht pensioen bij een zo laag mogelijk risico.

De standaard beleggingsstaffel wordt periodiek door het pensioenfonds geëvalueerd en zo nodig op basis van de evaluatie bijgesteld. De invulling van de standaard beleggingsstaffel is hieronder opgenomen. Meer informatie over de standaard beleggingsstaffel is te vinden op onze website.

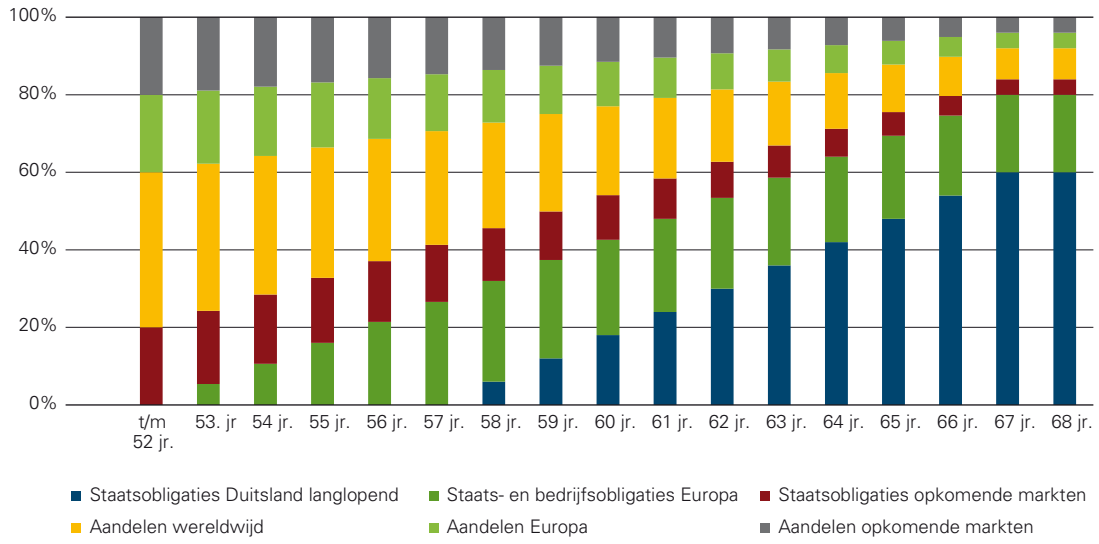

De beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan de saldi op de individuele beleggingsrekeningen waarop, als onderdeel van de pensioenregeling, door het pensioenfonds en/of de deelnemer premies zijn gestort.

De deelnemer heeft een keuze om het saldo op de beleggingsrekening aan te wenden voor een vast of een variabel pensioen:

- bij een keuze voor een vast pensioen wordt met het saldo op de beleggingsrekening een vast pensioen ingekocht in het pensioenfonds. De deelnemer kiest het tijdstip waarop deze pensioeninkoop plaatsvindt;
- bij een keuze voor een variabel pensioen wordt met het saldo op de beleggingsrekening een jaarlijks variabel pensioen ingekocht bij een door de deelnemer geselecteerde andere pensioenuitvoerder. Deze pensioeninkoop vindt plaats vanaf de pensioendatum.

Een voorlopige keuze voor een variabel pensioen wordt ongeveer vijftien jaar vóór de pensioendatum door ons uitgevraagd bij de deelnemers. Een voorlopige keuze voor een variabel pensioen is van invloed op de beleggingsstaffel die tot de pensioendatum wordt gehanteerd. Deze beleggingsstaffel neemt meer risico in vergelijking tot de standaard beleggingsstaffel. Een definitieve keuze voor een variabel pensioen wordt op de pensioendatum gemaakt en deze mag afwijken van de voorlopige keuze.

Uitvoering

Verdeling per 31 december 2020

Eind 2020 bedraagt het totale saldo op de beleggingsrekeningen van de (gewezen) deelnemers EUR 170,6 miljoen (eind 2019 was dit EUR 163,3 miljoen).

De verdeling van het totale saldo naar de verschillende beleggingsfondsen is als volgt:

Individuele beleggingsrekeningen

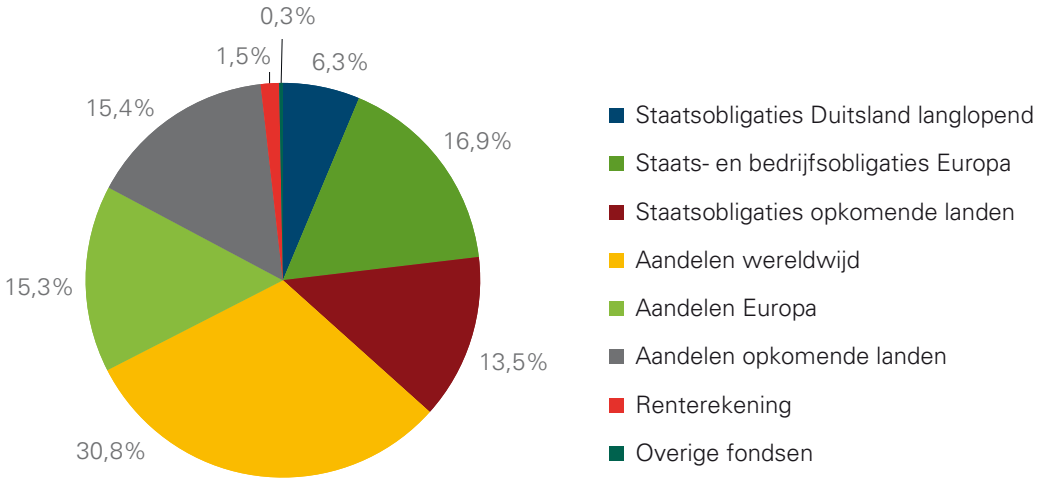

Rendement 2020

De behaalde rendementen en benchmarks van de in de standaard beleggingsstaffel opgenomen beleggingsfondsen zijn hieronder opgenomen.

standaard beleggingsstaffel	**2020**		**2019**		**2018**	
	rendement	**benchmark**	**rendement**	**benchmark**	**rendement**	**benchmark**
Staatsobligaties Europa langlopend	8,3%	8,5%	9,2%	9,3%	6,3%	6,5%
Staats- en bedrijfsobligaties Europa	4,0%	4,1%	6,1%	6,0%	0,4%	0,4%
Staatsobligaties opkomende markten	-3,8%	-3,4%	17,0%	17,2%	0,5%	0,6%
Aandelen wereldwijd	5,8%	5,8%	29,9%	30,1%	-4,7%	-4,7%
Aandelen Europa	-3,4%	-3,4%	26,0%	26,1%	-10,4%	-10,7%
Aandelen opkomende markten	6,4%	8,2%	20,2%	20,6%	-10,4%	-10,3%

Het rendement over het volledige jaar dat voor de verschillende leeftijden op basis van deze rendementen zou zijn behaald, kan als volgt worden weergegeven.

Rendement standaard beleggingsstaffel

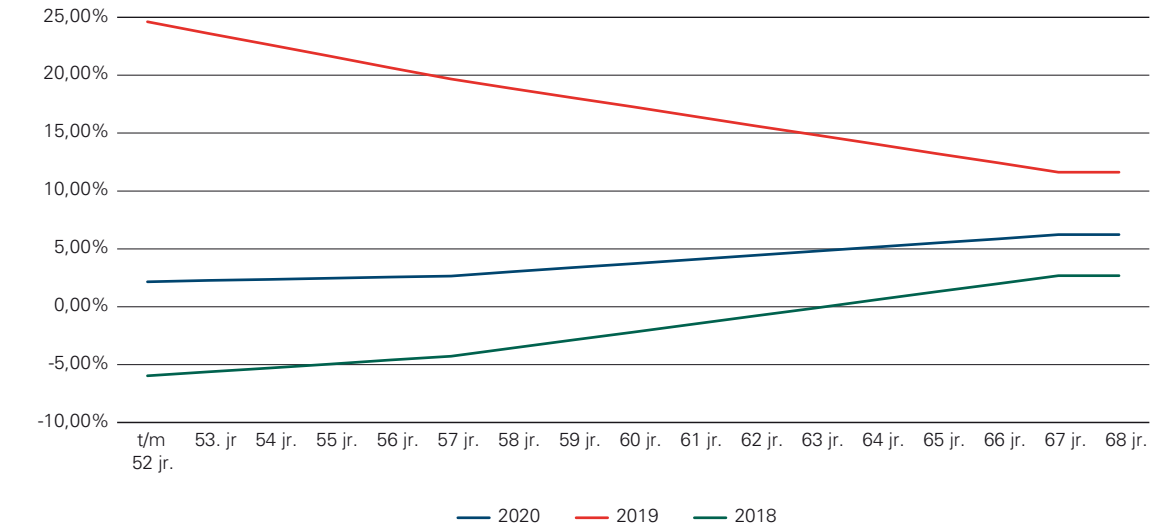

Het rendement op hogere leeftijd wordt met name veroorzaakt door het rendement op de (langlopende) staatsobligaties en het renteverloop gedurende het jaar. Tegenover een hoog rendement (als gevolg van een afname van de rente) staat op deze leeftijden een toename van de tarieven die worden gehanteerd bij de pensioeninkoop op de pensioendatum. Het stabiliseren van het op de pensioendatum ingekochte pensioen vormt een belangrijk uitgangspunt voor de samenstelling van de standaard beleggingsstaffel. Het nemen van risico voor jongere leeftijden om uiteindelijk op langere termijn een beter rendement te realiseren is een ander uitgangspunt. De forse verschillen op jongere leeftijd van jaar tot jaar worden met name veroorzaakt door de rendementen op aandelen waarmee dit risico wordt ingevuld.

De rendementen zijn vastgesteld na aftrek van de kosten die in de verschillende beleggingsfondsen in rekening zijn gebracht. Deze liggen tussen 0,08% voor de staats- en bedrijfsobligaties Europa en 0,33% voor de aandelen opkomende markten. De kosten in de verschillende beleggingsfondsen zijn terug te vinden in bijlage 3 van het pensioenreglement en in de maandelijkse factsheets.

Ontwikkelingen op financiële markten [1)]

Alles in het teken van covid-19 (nou ja, bijna alles)

2020 is niet het jaar geworden wat we er van te voren hadden verwacht. Nou is dat een observatie die in het verleden waarschijnlijk wel vaker gold, maar de kloof tussen de verwachtingen en de uitkomst is dit jaar groter dan ooit. Zo verwachte het Internationaal Monetair Fonds aan het einde van 2019 dat de wereldeconomie in 2020 met 3,4% in reële termen zou groeien, terwijl er inmiddels met een krimp van 4,4% gerekend wordt, de grootste terugval in economische activiteit van de moderne geschiedenis. De oorzaak is bekend: het covid-19 virus dat sinds het begin van 2020 de kop opstak en sinds dat moment niet meer is weggegaan. De schade van het virus is ongekend. Naast het directe menselijke leed –waarbij volgens officiële cijfers in 2020 wereldwijd meer dan 1,8 miljoen mensen aan het virus overleden zijn– moet hierbij gedacht worden aan de mokerslag die de economie te verwerken heeft gekregen: de zware economische teruggang, de sterke stijging van de werkloosheid en de ongekende stijging van de (staats)schulden. Uiteraard speelden er ook andere thema's, maar zowel de Amerikaanse presidentsverkiezingen, de aanhoudende strijd tussen de economische grootmachten Amerika en China en Brexit speelden tweede viool bij al het covid-19 geweld.

Adequaat ingrijpen overheden en centrale banken

Overigens had de schade vele malen groter geweest zonder de adequate beleidsreactie die we dit jaar gezien hebben. Werd bij de crisis van 2007-2009 te lang gewacht om de economie te ondersteunen, was er deze keer sprake van een agressief en gecoördineerd ingrijpen door overheden (middels overbruggingsmaatregelen en directe budgettaire bijstand) en centrale banken (middels hernieuwde opkoopprogramma's van staatsobligaties en maatregelen om de liquiditeit in financiële markten te waarborgen).

Een dergelijk ingrijpen lag overigens ook voor de hand. Waar een normale recessie doorgaans het gevolg is van een opgebouwde misallocatie in de economie, was deze recessie het directe gevolg van de lockdowns die door overheden werden opgelegd. Een deel van de economie werd als het ware in kunstmatige coma gebracht, om zo de verspreiding van het virus een halt toe te roepen. Dat het beleid gericht was op het beperken van de schade tijdens deze tijdelijke coma ofwel het overbruggen van de economische terugval was daardoor logisch.

Financiële markten

Ook in de financiële markten speelde het ingrijpen van beleidsmakers een belangrijke rol. De daling op de wereldwijde aandelenmarkten in de periode februari-maart was ongekend scherp, het herstel dat in de maanden daarna volgde de snelste die we ooit hebben gezien. Dat de aandelenmarkt zo snel herstelde, terwijl de economie juist zware klappen incasseerde, werd door sommige gezien als een overreactie van de aandelenmarkt. Daar valt overigens wel het een en ander op af te dingen. Zo is voor de waardering van een aandeel niet de huidige winstdaling van belang, maar alle toekomstige gecumuleerde winstverwachtingen. De verwachting is dat de economie relatief snel zal kunnen herstarten als het virus onder controle is, waarmee ook de blijvende schade veel kleiner is dan wat je bij een 'normale' recessie ziet. Tegelijkertijd werd het herstel in de aandelenmarkt voornamelijk gedragen door de technologiesector; dat deel van de economie dat wist te profiteren van de opgelegde overstap naar thuiswerken en e-commerce. Het gunstige verloop van de brede aandelen indices verhult dan ook aanzienlijke verschillen tussen verschillende sectoren en regio's.

Daarnaast is er van de verdere daling van de kapitaalmarktrente een stimulerend effect op de aandelenmarkt uitgegaan, terwijl het nieuws van de komst van succesvolle vaccins aan het einde van het jaar de markt verder ondersteunde.

1) opgesteld in samenwerking met de fiduciair vermogensbeheerder

De MSCI All Countries index in lokale valuta leverde een rendement op van 15%, geholpen door de 21% die Amerikaanse aandelen wisten neer te zetten. De Duitse kapitaalmarktrente die aan het begin van 2020 nog stond op -0,19% was aan het einde van het jaar verder gedaald tot -0,57%.

10 jaarsrente

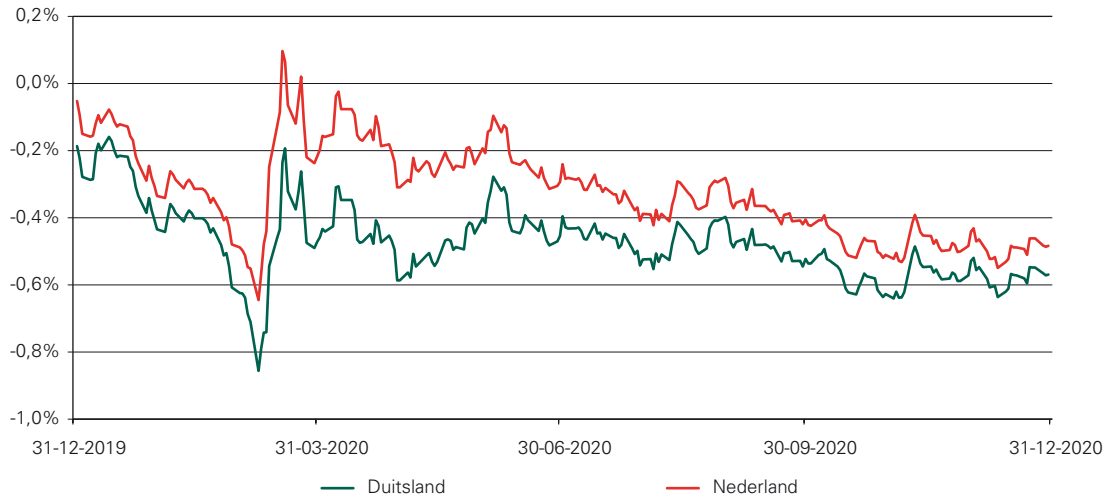

MSCI World (EUR)

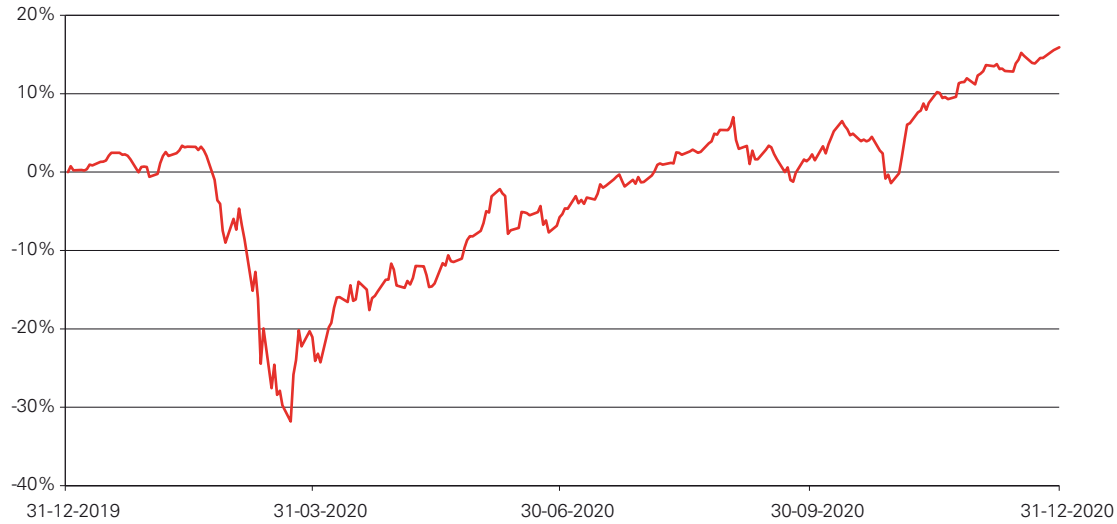

Outlook financiële markten 2021

De outlook voor 2021 is er eentje die voornamelijk in het teken staat van de (economische) gevolgen van de covid-19 pandemie. Aan de ene kant is die weinig bemoedigend: nieuwe, makkelijker over te dragen varianten van het virus nopen tot nieuwe, strengere lockdown maatregelen, met alle negatieve gevolgen voor de mens en economie van dien. Als we het verloop van de wereldwijde infecties bekijken is duidelijk dat we er –ondanks maatregelen– nog niet in zijn geslaagd om het virus onder controle te krijgen. De vooruitzichten voor de economische groei zien er op korte termijn dan ook niet al te gunstig uit, wat tot verhoogde onzekerheid in financiële markten kan leiden.

Dit negatieve nieuws dient te worden afgezet tegen de positieve ontwikkeling rond de uitrol van de vaccins. De beschikbaarheid van vaccins en de snelheid waarmee er immuniteit tegen covid-19 kan worden opgebouwd zijn de sleutel die bepalen hoe snel we kunnen terugkeren naar een meer normale wereld. Daarnaast zal ook de overwinning van Biden in de Amerikaanse presidentsverkiezingen en daaraan gekoppeld de nipte zege van de democraten in het Congres tot een draai in het 'America first' beleid leiden. Weliswaar is het niet waarschijnlijk dat hiermee het conflict tussen Amerika en China uit de weg wordt geruimd, maar dat de nadruk constructiever en meer op samenwerking gericht zal zijn, lijkt waarschijnlijk. 2021 wordt daarmee het jaar van herstel, wat kan bijdragen tot een aanhoudende positieve stemming op internationale aandelenmarkten, waarbij de opgelopen waardering, vanuit het perspectief van een mogelijke koerscorrectie, overigens wel een punt van zorg is.

Technische voorzieningen

De technische voorzieningen bestaan uit de (overige) technische voorziening voor risico pensioenfonds en de technische voorziening voor risico deelnemers.

Technische voorziening voor risico pensioenfonds

De grondslagen die worden gehanteerd bij de vaststelling van de technische voorziening voor risico pensioenfonds staan vermeld in het hoofdstuk 'Grondslagen voor waardering'.

De technische voorziening voor risico pensioenfonds nam in 2020 toe van EUR 1.030,4 miljoen tot EUR 1.108,0 miljoen. In navolgende grafiek is deze toename naar zijn verschillende oorzaken uitgewerkt.

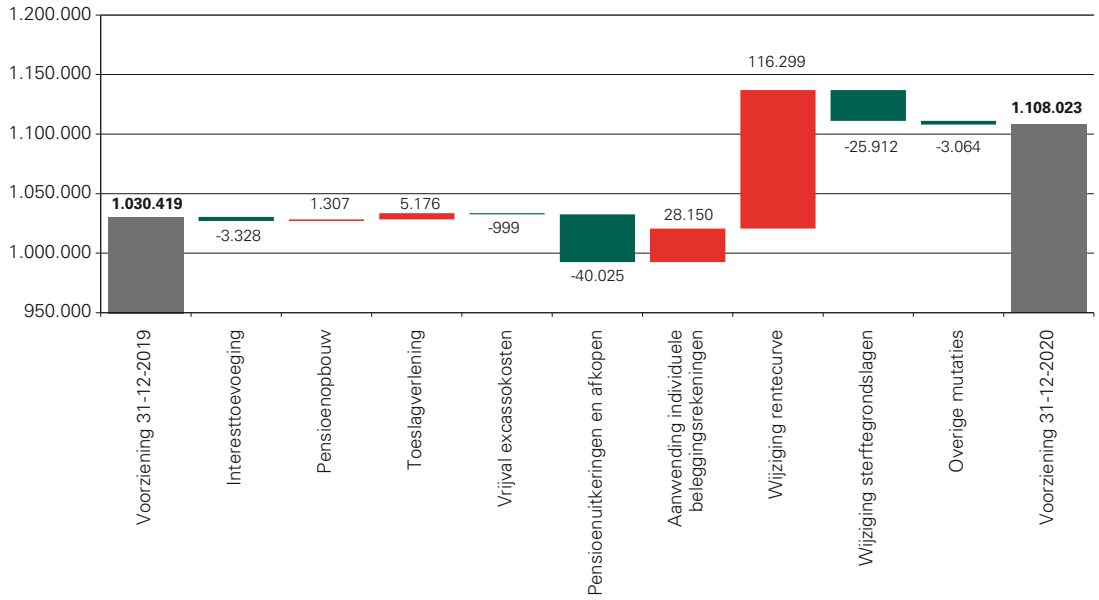

Overige technische voorziening voor risico pensioenfonds

De overige technische voorziening voor risico pensioenfonds nam in 2020 toe van EUR 3,1 miljoen tot EUR 3,2 miljoen. De overige technische voorziening voor risico pensioenfonds wordt gevormd door de schadevoorziening ten behoeve van stortingen van beschikbare premies voor deelnemers aan wie premievrijstelling in verband met arbeidsongeschiktheid is verleend en de voorziening voor langdurig zieke deelnemers voor het latente arbeidsongeschiktheidsrisico.

De schadevoorziening is gelijk aan de contante waarde van (vrijgestelde) beschikbare premies tot de pensioendatum. Deze contante waarde bedraagt per 31 december 2020 EUR 0,4 miljoen (vorig jaar EUR 0,4 miljoen). De voorziening voor langdurig zieke deelnemers is gelijk aan de risicopremie voor de verzekering van premievrijstelling in verband met arbeidsongeschiktheid voor het huidige en voorafgaande verslagjaar. Deze voorziening wordt jaarlijks aangepast door toevoeging van de risicopremie in het verslagjaar en onttrekking van de risicopremie in het minst recente verslagjaar. De onttrekking van de risicopremie wordt gebruikt voor de financiering van mutaties die betrekking hebben op arbeidsongeschiktheid. Eind 2020 bedraagt de voorziening voor langdurig zieke deelnemers EUR 2,8 miljoen (vorig jaar EUR 2,7 miljoen).

Technische voorziening voor risico deelnemers

De technische voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan de saldi op individuele beleggingsrekeningen van het pensioenfonds waarop, als onderdeel van de pensioenregeling, door het pensioenfonds en/of de deelnemer premies zijn gestort.

Met de premies wordt een saldo opgebouwd waarmee de deelnemer een vast of variabel pensioen kan inkopen. De inkoop van een vast pensioen geschiedt op een moment naar keuze van de deelnemer bij ons pensioenfonds. Een variabel pensioen wordt jaarlijks door de deelnemer vanaf de pensioendatum ingekocht bij een door de deelnemer geselecteerde andere pensioenuitvoerder.

Eind 2020 bedraagt de technische voorziening voor risico deelnemers EUR 170,6 miljoen (eind 2019 was dit EUR 163,3 miljoen).

Toeslagen

Beleid

In het toeslagbeleid volgen wij de regels van het financieel toetsingskader inzake toeslagverlening. Hierbij kunnen wij

- bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 108,7% geen toeslag verlenen;
- bij een beleidsdekkingsgraad tussen 108,7% en 118,3% een gedeeltelijke toeslag verlenen;
- bij een beleidsdekkingsgraad hoger dan 118,3% een volledige toeslag verlenen.

Hierbij komt 108,7% overeen met een beleidsdekkingsgraad van 110% op basis van alleen de technische voorziening voor risico pensioenfonds) en 118,3% met de voor volledige toeslagverlening benodigde beleidsdekkingsgraad in het financieel toetsingskader.

Op de pensioenen van deelnemers kunnen wij ook nog een aanvullende toeslag verlenen. Extra (aanvullende) toeslagen kunnen wij verlenen indien de beleidsdekkingsgraad uitstijgt boven de 118,3%.

De toeslagen worden gefinancierd uit het vermogen van het pensioenfonds. De aanvullende toeslagen uit de door Vopak betaalde premie. Voor de extra toeslag wordt maximaal 1/5 deel van de beleidsdekkingsgraad die uitstijgt boven de 118,3% aangewend. Een extra aanvullende toeslag wordt verleend ten laste van de toeslagreserve.

De jaarlijkse (aanvullende) toeslagen dragen een voorwaardelijk karakter: er is geen recht op (aanvullende) toeslagen en het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst een (aanvullende) toeslag wordt verleend. Voor de hoogte van de toeslagen wordt de ontwikkeling van het door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde, afgeleide consumenten prijsindexcijfer over de periode oktober-oktober beschouwd. Voor de aanvullende toeslagen voor deelnemers gaan wij uit van het verschil tussen de algemene salarisontwikkeling bij Vopak en de ontwikkeling van het hiervoor vermelde prijsindexcijfer. Indien daartoe gerede aanleiding bestaat kan worden afgeweken van de hiervoor beschreven uitgangspunten. Het daadwerkelijk verlenen van een (aanvullende) toeslag geschiedt altijd op basis van een bestuursbesluit.

Uitvoering

De toeslag per 1 januari van enig jaar is gebaseerd op de beleidsdekkingsgraad van eind oktober in het voorafgaande jaar. De beleidsdekkingsgraden eind oktober 2019 en 2020 bedroegen 113,5% respectievelijk 110,0%.

De stijging van het prijsindexcijfer over de periode oktober 2018 - oktober 2019 bedroeg 1,73%. Op basis van het financieel toetsingskader konden wij per 1 januari 2020 een toekomstbestendige toeslag op de opgebouwde pensioenen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden verlenen van 0,88%. De aanvullende toeslag voor deelnemers werd in 2020 door ons op 1,30% vastgesteld.

De stijging van het prijsindexcijfer over de periode oktober 2019 - oktober 2020 bedroeg 1,12%. Op basis van het financieel toetsingskader konden wij per 1 januari 2021 een toekomstbestendige toeslag verlenen van 0,14%. De aanvullende toeslag voor deelnemers werd in 2021 door ons op 1,12% vastgesteld.

De verleende toeslagen in de afgelopen vijftien jaren kunnen als volgt worden weergegeven.

	Totaal verleende toeslag en aanvullende toeslag aan deelnemers	Verleende toeslag aan gewezen deelnemer en pensioengerechtigden	Stijging van het aangewezen prijsindexcijfer
1 januari 2021	1,26%	0,14%	1,12%
1 januari 2020	2,18%	0,88%	1,73%
1 januari 2019	2,24%	1,47%	1,68%
1 januari 2018	2,23%	0,84%	1,34%
1 januari 2017	0,33%	–	0,36%
1 januari 2016	0,58%	0,24%	0,44%
1 januari 2015	1,53%	0,75%	0,75%
1 januari 2014	1,86%	0,90%	0,90%
1 januari 2013	0,73%	–	1,98%
1 januari 2012	2,16%	1,50%	2,33%
1 januari 2011	0,65%	–	1,38%
1 januari 2010	2,29%	–	0,40%
1 januari 2009	2,34%	1,00%	2,53%
1 januari 2008	3,36%	1,48%	1,48%
1 januari 2007	2,24%	1,25%	1,25%
cumulatief	**29,32%**	**10,95%**	**21,54%**

Kosten

Beleid

Voor het uitvoeren van de pensioenregeling maken wij kosten. Ons beleid is erop gericht om de kosten te beheersen op een niveau passend bij de uitbestede werkzaamheden. Omdat wij groot belang hechten aan een adequate kostenbeheersing, streven wij naar een zo groot mogelijke transparantie in de gemaakte kosten. Wij toetsen (periodiek) of overeengekomen vergoedingen en gedeclareerde kosten op een marktconform niveau liggen. Het opvragen van offertes bij verschillende partijen kan als voorbeeld worden genoemd voor deze toets op marktconformiteit. Hiernaast zijn wij proactief op zoek naar manieren om het kostenniveau verder te verlagen zonder dat de kwaliteit van de bedrijfsvoering negatief wordt beïnvloed.

De belangrijkste kosten betreffen:
- kosten voor de pensioenuitvoering en administratie;
- kosten voor het vermogensbeheer;
- kosten voor het toezicht;
- kosten van de pensioenfondsorganen.

Kosten voor de pensioenuitvoering en administratie

Voor de uitvoering van de pensioenregeling is een nauwkeurige pensioenadministratie van groot belang. De pensioenadministratie moet op orde zijn en voldoen aan strenge eisen. De pensioenadministratie is door ons uitbesteed aan een externe partij. Deze ontvangt voor de werkzaamheden ten behoeve van het pensioenfonds een vergoeding. De externe pensioenadministrateur geeft voor een belangrijk deel invulling aan de communicatie richting (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Daarnaast wordt voor de communicatie gebruik gemaakt van een externe communicatiedeskundige. De externe pensioenadministrateur en communicatiedeskundige ontvangen een marktconforme vergoeding.

Bij de uitvoering van de pensioenregeling worden wij ondersteund door het pensioenbureau van Vopak. De kosten van het pensioenbureau komen voor rekening van Vopak.

Kosten voor vermogensbeheer

Het realiseren van onze doelstellingen is voor een belangrijk deel afhankelijk van het rendement op het belegd vermogen. Het pensioen dat wordt uitbetaald, bedraagt immers een veelvoud van de premie die voor en door de deelnemer is ingelegd. Voor het beleggen van de premie wordt door ons gebruik gemaakt van externe (fiduciair) vermogensbeheerders.

De kosten die samenhangen met het vermogensbeheer betreffen met name de vergoeding aan vermogensbeheerders, de transactiekosten, de bewaarneming en de verslaglegging. Deze kosten worden beschouwd in relatie tot de omvang en invulling van de desbetreffende beleggingscategorie.

Uitvoering

	2020	2019
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten (bedrag per deelnemer en pensioengerechtigde)	218	191
Kosten vermogensbeheer	0,35%	0,35%
Transactiekosten vermogensbeheer	0,08%	0,09%
Totaal kosten vermogensbeheer (percentages gemiddelde belegd vermogen)	**0,43%**	**0,44%**

Kosten voor de pensioenuitvoering en administratie

Met betrekking tot de pensioenuitvoerings- en administratiekosten kan het volgende overzicht worden gegeven (bedragen in EUR 1.000):

	2020	2019
Pensioenadministratie	586	569
Pensioenbureau	–	–
Accountant	74	58
Actuaris	67	23
Toezichthouders	73	68
Intern toezicht	68	69
Beleggingscommissie	69	67
Consultants en advisering	82	54
Communicatie	145	66
Opleidingen	6	37
Overig	19	29
Totaal	**1.189**	**1.040**

De stijging van de kosten voor de actuaris wordt met name veroorzaakt door werkzaamheden naar aanleiding van aanbevelingen bij het jaarwerk 2019, additionele (risico)rapportages ten behoeve van de sleutelfunctiehouders en onderzoeken met betrekking tot de nieuwe sterftegrondslagen. De stijging van de kosten inzake communicatie wordt veroorzaakt door de werkzaamheden met betrekking tot de pensioenplanner.

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten, voor zover niet toe te rekenen aan de kosten voor vermogensbeheer, bedragen per deelnemer en pensioengerechtigde (in totaal 4.304 personen) EUR 218 (in 2019 was dit EUR 191). Bij de vaststelling van het normbedrag wordt het aantal gewezen deelnemers van 1.794 buiten beschouwing gelaten.

Voor zover de pensioenuitvoerings- en administratiekosten niet gecompenseerd kunnen worden door de vrijval vanuit de technische voorzieningen zijn deze begrepen in de door Vopak verschuldigde premie.

Voor zover er sprake is van 'gemengde' kosten, zoals kosten voor de accountant, actuaris en toezichthouders, hebben wij deze bij de vaststelling van het normbedrag voor 50% toegerekend aan de pensioen- en uitvoeringskosten en voor 50% aan de kosten voor vermogensbeheer. In totaal betreffen de aan de kosten voor vermogensbeheer toegerekende pensioenuitvoerings- en administratiekosten in 2020 een bedrag van EUR 252.000 (in 2019 EUR 217.000).

	2020	2019
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	1.189	1.040
Waarvan toegerekend aan vermogensbeheer	252	217
Resteert	**937**	**823**

Bij de vaststelling van het normbedrag is geen rekening gehouden met de kosten van het pensioenbureau. De kosten van het pensioenbureau komen voor rekening van Vopak en worden niet aan het pensioenfonds doorbelast. Een inschatting van de impact op het normbedrag van de kosten van het pensioenbureau wordt bemoeilijkt door het feit dat het pensioenbureau, naast de werkzaamheden voor het pensioenfonds, ook werkzaamheden voor Vopak verricht.

Dit betreft bijvoorbeeld werkzaamheden in het kader van de verslaglegging van de Vopak groep, arbeidsvoorwaardelijke onderwerpen en buitenlandse pensioenregelingen. Een raming van de impact op het normbedrag ten aanzien van de door het pensioenbureau voor het pensioenfonds verrichte werkzaamheden komt uit op EUR 57 per deelnemer en pensioengerechtigde (in 2019 was dit EUR 55).

De gemiddelde pensioenuitvoerings- en administratiekosten in de periode 2017-2019 lagen –ook inclusief de kosten van het pensioenbureau– ten opzichte van een vergelijkbare groep pensioenfondsen in de LCP kostenbenchmark ruim onder het gemiddelde niveau (EUR 327).

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn sterk afhankelijk van onder meer de schaalgrootte van een pensioenfonds, de keuzes ten aanzien van de uitvoering en het serviceniveau (waaronder mede begrepen de mate en wijze van communiceren). Deze factoren kunnen van substantiële invloed zijn op het niveau van de pensioenuitvoerings- en administratiekosten. Het vergelijken van pensioenuitvoerings- en administratiekosten tussen pensioenfondsen zonder verdere weging van deze factoren kan derhalve een vertekend beeld opleveren.

Kosten voor vermogensbeheer
De in de jaarrekening verantwoorde kosten voor vermogensbeheer betreffen het fiduciair beheer, het (operationele) beheer en monitoring van de beleggingen en de custodian. De kosten van het beheer van de beleggingen hebben betrekking op alle beleggingen voor risico pensioenfonds.

Wij hebben voor private equity beleggingen en onroerend goed beleggingen performance gerelateerde afspraken ten aanzien van de kosten. Deze hebben in 2020 niet geleid tot (additionele) kosten.

Voor het overgrote deel van de beleggingen worden de kosten rechtstreeks bij ons in rekening gebracht. Voor zover mogelijk zijn kosten van beleggingen die via het rendement in rekening worden gebracht in de staat van baten en lasten transparant gemaakt. In het percentage zijn voorts de pensioenuitvoerings- en administratiekosten begrepen voor zover toe te rekenen aan de kosten voor vermogensbeheer.

Genormaliseerd naar jaarbedragen liggen de totale kosten voor vermogensbeheer in 2020 op 0,35% (in 2019 was dit 0,35%) van het gemiddeld belegd vermogen van EUR 1.247,7 miljoen (in 2019 was dit EUR 1.176,0 miljoen). In onderstaand overzicht zijn de directe en indirecte kosten van vermogensbeheer nader uitgewerkt.

	2020	2019
Directe kosten van vermogensbeheer	2.150	1.500
Indirecte kosten van vermogensbeheer	2.015	2.438
Subtotaal kosten van vermogensbeheer	4.165	3.938
Toegerekende pensioenuitvoerings- en administratiekosten	252	217
Totale kosten van vermogensbeheer	**4.417**	**4.155**
Gemiddeld belegd vermogen	1.247.733	1.175.988
Kosten van vermogensbeheer gewogen naar totaal belegd vermogen	0,35%	0,35%

Transactiekosten zijn kosten die aan de beurs of broker moeten worden betaald om beleggingstransacties tot stand te brengen. Het verkrijgen van inzicht in deze kosten is niet eenvoudig omdat de transactiekosten worden verwerkt in de transactieprijzen. Omdat de transactiekosten deel uitmaken van de transactieprijzen worden deze verwerkt in het netto rendement op de beleggingen.

Om een indicatie te geven van de transactiekosten die in de transactieprijzen zijn begrepen, zijn voor de discretionaire beleggingen de werkelijk betaalde broker- en commissiekosten beschouwd (aandelen) of is een schatting gemaakt op basis van de gemiddelde spread (staats- en bedrijfsobligaties en rentederivaten). Voor de fondsbeleggingen zijn de transactiekosten in lijn met de aanbeveling van de Pensioenfederatie vastgesteld.

In 2020 waren de transactiekosten die binnen het vermogensbeheer zijn gemaakt naar raming EUR 1.015.000 zijnde 0,08% van het gemiddeld belegd vermogen (in 2019 was dit EUR 1.006.000 zijnde 0,09% van het gemiddeld belegd vermogen).

In onderstaand overzicht is een verdeling van de kosten vermogensbeheer en transactiekosten naar de verschillende beleggingen opgenomen (uitgedrukt in een percentage van het gemiddeld belegd vermogen).

	2020		2019	
	kosten vermogens-beheer	**transactie-kosten**	**kosten vermogens-beheer**	**transactie-kosten**
Staats- en bedrijfsobligaties	0,17%	0,04%	0,18%	0,08%
Aandelen	0,42%	0,04%	0,32%	0,07%
Onroerend goed	0,69%	0,70%	0,90%	0,22%
Gewogen naar belegd vermogen	0,27%	0,08%	0,27%	0,08%
Overig	0,08%	0,00%	0,08%	0,01%
Totaal	**0,35%**	**0,08%**	**0,35%**	**0,09%**
		0,43%		0,44%

De overige kosten hebben betrekking op de kosten voor het fiduciair beheer, de custodian en de pensioenuitvoerings- en administratiekosten die aan het vermogensbeheer zijn toe te rekenen.

De wijzigingen in de kosten vermogensbeheer en transactiekosten hebben met name betrekking op de private equity en onroerend goed beleggingen.

De kosten voor vermogensbeheer en de transactiekosten lagen in de periode 2017-2019 ten opzichte van een vergelijkbare groep pensioenfondsen in de LCP kostenbenchmark in lijn met het gemiddelde niveau (resp. 0,36% en 0,09%).

Onze beleggingsportefeuille wordt voor een belangrijk deel ingevuld met actief beheerde beleggingsoplossingen waarvoor de kosten, in verhouding tot passief beheerde beleggingsoplossingen, hoger liggen. Deze hogere kosten zijn te rechtvaardigen indien het actieve beheer leidt tot een hoger rendement dan het rendement op de benchmark (het rendement op een vergelijkbare passief beheerde beleggingsoplossing). Op totaalniveau kan het volgende overzicht worden opgesteld van het rendement exclusief LDI portefeuille en de benchmark.

	2020	2019	2018
Totaal rendement excl. LDI	7,4%	16,7%	-4,1%
Totale benchmark excl. LDI	5,6%	15,5%	-4,2%
Meerrendement t.o.v. benchmark	**1,8%**	**1,2%**	**0,1%**

Kosten voor toezicht
Wij staan onder toezicht van de Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. De kosten van deze toezichthouders worden (deels) gedragen door de Nederlandse pensioenfondsen. In het afleggen van verantwoording over het in een jaar gevoerde beleid door het pensioenfonds hebben accountant en actuaris een belangrijke rol. Deze partijen ontvangen een marktconforme vergoeding.

Kosten pensioenfondsorganen en pensioenfondsorganisatie
De bestuursleden en de leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen geen bezoldiging voor de werkzaamheden die ten behoeve van het pensioenfonds worden uitgevoerd. Indien bestuursleden of leden van het verantwoordingsorgaan kosten maken bij het uitvoeren van hun functie worden deze vergoed. De raad van toezicht en externe leden van de beleggingscommissie ontvangen een marktconforme vergoeding.

Risicomanagement

Om te komen tot de invulling van een integraal risicomanagement is een risicoanalyse uitgevoerd op basis van de 'Handreiking Integraal Risicomanagement' van de Pensioenfederatie. Bij deze risicoanalyse zijn de afzonderlijke bouwstenen uitgewerkt op basis waarvan kan worden gekomen tot de invulling van een integraal proces en is in kaart gebracht welke bouwstenen nog (extra) aandacht behoeven. De belangrijkste bouwstenen binnen het risicomanagement zijn hierna uitgewerkt. In de risicoanalyse is slechts in algemene zin rekening gehouden met de gevolgen van een pandemie op strategische, financiële en operationele risico's.

De inrichting van het risicomanagement is langs drie verdedigingslijnen ingevuld. De eerste lijn is verantwoordelijk voor de eigen processen, inclusief de risicobeheersing. De tweede lijn bewaakt of de eerste lijn haar verantwoordelijkheden daadwerkelijk neemt en levert expertise, ondersteuning, monitoring en een kritische blik bij risico-gerelateerde zaken. Ook het organiseren van integrale risicoanalyses is een taak van de tweede lijn. De derde lijn geeft een onafhankelijke beoordeling en adviezen over de toereikendheid en effectiviteit van governance en risicomanagement.

Opstellen van strategisch (risico)beleid voor pensioenen (pensioeninkoop met beschikbare premie)

Risico's zijn onlosmakelijk verbonden met de activiteiten van een pensioenfonds. Het volledig voorkomen of afwenden van risico's is niet wenselijk en niet mogelijk. Wel dient te worden gestreefd naar continu inzicht in de risico's en de maatregelen die genomen kunnen worden om deze risico's te beheersen.

De uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de risico's in het pensioenfonds zijn in 2015 afgestemd met de verschillende stakeholders. De geformuleerde ambities in het spanningsveld tussen benodigd risico en gewenste zekerheid, kunnen als volgt worden samengevat:

- een streven op lange termijn naar een toeslagverlening voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden op basis van de ontwikkeling van de prijsindex, gefinancierd uit het behaalde rendement;
- een streven op lange termijn naar een aanvullende toeslagverlening voor deelnemers op basis van het verschil tussen loon- en prijsindex, gefinancierd uit de premie.

Voor de kwalitatieve risicohouding is ten aanzien van het benodigd risico en de gewenste zekerheid vervolgens geconcludeerd dat:

- het behoud van koopkracht prioriteit heeft boven het vermijden van pensioenverlagingen (het risico op pensioen-verlagingen en de hoogte ervan mogen echter niet te groot zijn);
- het risico van lagere toeslagverlening bij tegenvallende economische omstandigheden acceptabel is;
- het risico van een afname van de dekkingsgraad en pensioenverlagingen (tot 7% vóór spreiding) acceptabel zijn;
- de pensioenpremie stabiel en geen sturingsmiddel is waardoor het opbouwpercentage bij tegenvallende economische omstandigheden dient te worden verlaagd.

De kwalitatieve risicohouding is kwantitatief geconcretiseerd door de vaststelling van risicogrenzen:

- voor de korte termijn een bandbreedte van 10% om het vereist eigen vermogen op basis van het strategisch beleggingsbeleid;
- voor de lange termijn een pensioenresultaat vanuit de evenwichtssituatie en feitelijke situatie van 90% en een maximale afwijking in een 'slecht weer scenario' van 30% (niveau toeslagen nihil).

Haalbaarheidstoets
In de jaarlijkse haalbaarheidstoets wordt nagegaan in hoeverre het verwachte pensioenresultaat op lange termijn aansluit bij de geformuleerde risicogrenzen. Het pensioenresultaat is gelijk aan:

$$\frac{\textit{(som van verwachte pensioenen op basis van het beleid van het pensioenfonds)}}{\textit{(som van verwachte pensioenen zonder kortingen en met volledige toeslagen op basis van prijsinflatie)}}$$

Bij een verwacht pensioenresultaat van 100% houdt de toeslagverlening op het pensioen de prijsinflatie precies bij. Het verwachte pensioenresultaat is sterk afhankelijk van de gehanteerde veronderstellingen. Deze worden in belangrijke mate voorgeschreven door De Nederlandsche Bank.

Indien bij de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat het verwachte pensioenresultaat niet in lijn ligt met de geformuleerde risicogrenzen in de risicohouding, treedt het bestuur in overleg met belanghebbenden. Hierbij worden de mate van afwijking, de marktomstandigheden en het (structurele of tijdelijke) karakter van de afwijking in ogenschouw genomen. De uitkomsten van het verwachte pensioenresultaat van de in het voorjaar van 2021 uitgevoerde haalbaarheidstoets zijn terug te vinden in de hierna opgenomen tabel.

	risicohouding	2020	2019
Ondergrens vanuit feitelijke situatie (mediaan)	90%	103%	105%
Maximale afwijking in 'slecht weer scenario'	30%	16%	16%

De jaarlijkse haalbaarheidstoets liet een mediaan pensioenresultaat zien van 103%. De toeslagverlening zou op basis van het gehanteerde model en de voorgeschreven uitgangspunten dus op lange termijn de volledige prijsinflatie bijhouden. In een slecht weer scenario zou de toeslagverlening op grofweg 50% van de prijsinflatie kunnen uitkomen. Aangezien de uitkomsten van de haalbaarheidstoets boven de ondergrens en onder de maximale afwijking in de geformuleerde risicohouding bleven, heeft het bestuur geen aanvullende acties geformuleerd.

Opstellen van strategisch (risico)beleid voor beleggen (beleggen met beschikbare premie)
In 2019 zijn, op basis van doorrekeningen van maatmensen door onze ALM-consultant, de risico's in de beschikbare premieregeling en de mate waarin deze risico's kunnen worden gelopen vastgesteld. Ook bij het strategisch (risico)beleid voor de beschikbare premieregeling wordt in feite de afweging tussen benodigd risico en gewenste zekerheid gemaakt. Het gaat daarbij om de mate waarin een deelnemer risico's kan lopen en ook bereid is te lopen. Met de invulling en periodieke evaluaties van de standaard beleggingsstaffel van het pensioenfonds hebben wij tot 2019 impliciet invulling aan deze afweging gegeven.

Het (risico)beleid voor de beschikbare premieregeling is vastgesteld voor de vaste uitkering (pensioeninkoop op ingangsdatum pensioen) en variabele uitkering (doorbeleggen op ingangsdatum pensioen). De geformuleerde risicogrenzen maken duidelijk wanneer wij de balans tussen benodigd risico en gewenste zekerheid verstoord vinden en ingrijpen gewenst is.

	vaste uitkering		variabele uitkering
leeftijd	pensioen met 90% zekerheid tussen	ondergrens waarop wordt ingegrepen	ondergrens waarop wordt ingegrepen
30	-55% en +158%	-66%	-69%
35	-55% en +159%	-66%	-69%
40	-52% en +129%	-62%	-69%
45	-51% en +117%	-61%	-66%
50	-45% en +93%	-54%	-61%
55	-37% en +61%	-44%	-55%
60	-23% en +33%	-28%	-44%
65	-8% en +11%	-10%	-25%

Het (risico)beleid voor de beschikbare premieregeling wordt vastgesteld op basis van de berekende afwijking tussen het pensioen in een pessimistisch scenario en het verwachte pensioen. De ondergrens van -66% bij leeftijd 30 betekent bijvoorbeeld dat wij ingrijpen indien het pensioen in het pessimistische scenario voor een 30-jarige deelnemer meer dan 66% lager ligt dan het verwachte pensioen. Voor de doorrekeningen van de verschillende scenario's is gebruik gemaakt van de uniforme scenarioset van De Nederlandsche Bank.

De beleggingsstaffel die wordt geïmplementeerd bij een keuze van de deelnemer voor een variabele uitkering is risicovoller dan de standaard beleggingsstaffel van het pensioenfonds. Het (langer) risicovoller beleggen leidt tot een hogere afwijking tussen het pensioen in een pessimistisch scenario en het verwachte pensioen. De hogere afwijking vertaalt zich in een ondergrens waarbij –ten opzichte van de vaste uitkering– later door ons wordt ingegrepen.

Afstemming van de hiervoor opgenomen uitkomsten met de (vertegenwoordiging van) werkgever en deelnemers heeft in december 2019 plaatsgevonden. Ook in de pensioenkrant van december 2019 en op onze website is informatie opgenomen waarin wordt ingegaan op het (risico)beleid voor de beschikbare premieregeling. Onderzoek naar de mate waarin deelnemers een achteruitgang in een pessimistisch scenario ten opzichte van het verwachte pensioen nog acceptabel achten, hoeveel deelnemers bereid en in staat zijn om aanvullend te sparen in een pessimistisch scenario en hoeveel deelnemers later met pensioen kunnen c.q. willen in een pessimistisch scenario zal in de toekomst nog nader worden onderzocht.

Opstellen van risicogrenzen en/of risicobudgetten (risicobeleid)

De risico's kunnen worden onderverdeeld naar risico's van strategisch, financiële en operationele aard en naar extern en intern gedreven risico's. Hierbij liggen de strategische en financiële risico's primair bij het bestuur en de operationele risico's bij de uitbestedingspartijen. De eindverantwoordelijkheid voor de operationele risico's liggen evenwel bij het bestuur. De intern gedreven risico's liggen (deels) binnen de invloedsfeer van het bestuur terwijl dat voor de extern gedreven risico's veel minder het geval is.

Strategische risico's

Externe strategische risico's hangen samen met reputatie, levensverwachting, inflatie en politiek (zoals ontwikkelingen ten aanzien van het nieuwe pensioenstelsel). Interne strategische risico's betreffen solvabiliteit, toeslagen, risicohouding, governance, uitbesteding en pensioenregeling.

Voor de interne strategische risico's is in de risicoanalyse het bruto risico, de beheersing en het resterende netto risico in kaart gebracht. Het solvabiliteitsrisico wordt in belangrijke mate in het standaard model voor het vereist eigen vermogen geadresseerd. Op de toeslagen, risicohouding, governance, uitbesteding en pensioenregeling wordt in de hoofdstukken toeslagen, risicomanagement, governance en pensioenregeling ingegaan. Daarbij wordt –voor zover van toepassing– ook de beheersing benoemd.

Het risico met betrekking tot de pensioenregeling heeft betrekking op de uitvoerbaarheid en compliance met wet- en regelgeving van de in het arbeidsvoorwaardenoverleg afgesproken pensioenregeling. De beheersing van dit risico wordt met name ingevuld door de nauwe betrokkenheid van het pensioenfonds in de totstandkoming van de pensioenregeling.

Ten aanzien van de strategische risico's heeft het bestuur in 2020 de bruto risico's en –na beheersing resterende– netto risico's als volgt ingeschat naar kans en impact.

risico	bruto kans	bruto impact	netto kans	netto impact
Solvabiliteit	middelgroot	groot	klein	middelgroot
Toeslagen	groot	middelgroot	klein	klein
Risicohouding	middelgroot	groot	klein	klein
Governance	middelgroot	middelgroot	klein	klein
Uitbesteding pensioenadministratie	groot	groot	middelgroot	middelgroot
Uitbesteding overig	groot	groot	klein	middelgroot
Pensioenregeling	middelgroot	groot	klein	klein

Financiële risico's

Financiële risico's zijn risico's die onze financiële doelstellingen in gevaar brengen, deze liggen in belangrijke mate buiten onze invloedsfeer. Het voorkomen of afwenden van deze risico's is niet mogelijk. Externe financiële risico's hebben met name betrekking op rente, markt, kredietrating en correlaties.

Wij wegen –op basis van de uitkomsten van de ALM studie en rapportages van de fiduciair vermogensbeheerder– het verwachte risico en rendement om een zo optimaal mogelijke balans te vinden. Sturing op de financiële risico's is intern ingericht op basis van concentratie-, benchmark-, actief versus passief-, rente-, inflatie-, valuta-, markt- en ESG-risico.

Voor de financiële risico's heeft het bestuur in 2020 de bruto risico's en –na beheersing resterende– netto risico's de volgende inschatting gemaakt naar kans en impact.

risico	bruto kans	bruto impact	netto kans	netto impact
Concentratie	middelgroot	groot	middelgroot	middelgroot
Benchmark	middelgroot	middelgroot	klein	middelgroot
Actief versus passief	middelgroot	middelgroot	klein	klein
Rente	groot	groot	middelgroot	middelgroot
Inflatie	groot	middelgroot	klein	klein
Valuta	middelgroot	groot	klein	klein
Markt	groot	groot	middelgroot	middelgroot
ESG	middelgroot	middelgroot	middelgroot	middelgroot

De financiële risico's worden in belangrijke mate in het standaard model voor het vereist eigen vermogen geadresseerd.

Het benchmarkrisico heeft betrekking op de benchmarkkeuze voor beleggingscategorieën. Deze keuze bepaalt in belangrijke mate de invulling van de beleggingscategorie door de vermogensbeheerder. De benchmark maakt het mogelijk om het door de vermogensbeheerder gerealiseerde rendement te wegen ten opzichte van het rendement op de relevante benchmark. De beheersing op dit risico wordt ingevuld op basis van de vaststelling van de benchmarks door het bestuur na overleg met de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder. De vaststelling van de benchmarks geeft invulling aan een brede spreiding van de beleggingsportefeuille.

Actief risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Hierbij worden afwijkende posities ten opzichte van de benchmark ingenomen. Wij zijn van mening dat actief beheer onder strikte voorwaarden kan bijdragen aan een verbetering van het risico-rendementsprofiel.

Operationele risico's vermogensbeheer
Extern gedreven operationele risico's inzake vermogensbeheer betreffen juridische risico's, technologische en pandemie risico's. De interne sturing op deze risico's wordt gevoerd op basis van krediet en tegenpartij-, liquiditeits-, personeels-, proces- en ICT risico's. De inschattingen van kans en impact op deze risico's zijn hierna toegelicht.

risico	bruto kans	bruto impact	netto kans	netto impact
Krediet en tegenpartij	groot	middelgroot	klein	middelgroot
Liquiditeit	middelgroot	groot	klein	klein
Personeel	middelgroot	middelgroot	klein	middelgroot
Proces	middelgroot	groot	klein	middelgroot
ICT	groot	groot	middelgroot	middelgroot

Tegenpartij en liquiditeitsrisico's worden in het hierna uitgewerkte standaardmodel geadresseerd.

Het risico met betrekking tot personeel betreft het kunnen binden en boeien van gekwalificeerde werknemers op een veelheid van vakgebieden door het pensioenfonds en de uitbestedingspartijen. Dit is essentieel gegeven de steeds hogere eisen die aan de werkzaamheden voor het pensioenfonds worden gesteld. Het gebruik van kwalitatief hoogwaardige uitbestedingspartijen en het pensioenbureau zorgt in belangrijke mate voor de beheersing op dit risico.

Een ondoelmatige en/of onvoldoende doeltreffende procesinrichting betekent ook een operationeel risico voor het pensioenfonds. Dit risico wordt beheerst door middel van identificatie, beleidsformulering, implementatie en monitoring van processen.

Ons pensioenfonds maakt (indirect) gebruik van IT als onderdeel van de bedrijfsvoering. De IT-risico's dienen adequaat te worden beheerst. Uitgangspunt hierbij is dat het beheersen van IT-risico's voldoet aan algemeen geaccepteerde standaarden (zoals CobiT en ISO normenkaders), best practices en richtlijnen (van De Nederlandsche Bank en Pensioenfederatie) alsmede fondsspecifieke omstandigheden waarbij processen en informatievoorziening voldoende integer, continu en beveiligd worden ondersteund. De beheersing van dit risico is met name ingevuld door het beoordelen van de IT organisatie van de uitbestedingspartijen waaronder het pensioenbureau.

Operationele risico's pensioenbeheer
Als operationele risico's pensioenbeheer kunnen worden genoemd: informatievoorziening, tevredenheid deelnemers, personeel, proces en ICT. De inschattingen van kans en impact op deze risico's zijn hierna toegelicht.

risico	bruto kans	bruto impact	netto kans	netto impact
Informatievoorziening	middelgroot	middelgroot	klein	klein
Tevredenheid deelnemers	middelgroot	middelgroot	klein	klein
Personeel	middelgroot	middelgroot	klein	middelgroot
Proces	middelgroot	groot	klein	middelgroot
ICT	groot	groot	middelgroot	middelgroot

Het risico met betrekking tot informatievoorziening betreft de (toenemende) eisen op het gebied van de communicatie aan de verschillende stakeholders. Hierin ligt de uitdaging in communicatie op een eenvoudige en transparante wijze van in toenemende mate complexe pensioenonderwerpen. De beheersing op dit risico wordt ingevuld door de betrokkenheid van een communicatiecommissie en een externe communicatiedeskundige.

Tevredenheid van deelnemers hangt –naast het algemene beeld van financiële instellingen– samen met de reputatie van ons pensioenfonds. Wij zien de beheersing op dit risico met name in het continu investeren in de goede relatie met alle bij het pensioenfonds betrokken stakeholders.

Wij hebben in maart 2020 een evaluatie uitgevoerd van onze eerdere inschattingen uit 2017. Hierbij is specifiek aandacht besteed aan het IT-risico en uitbestedingsrisico. De belangrijkste wijzigingen die hiervoor reeds werden verwerkt betreffen (met tussen haakjes de belangrijkste reden voor de wijziging):

- een hogere netto inschatting van:
  - renterisico (grotere onzekerheid over de toekomstige rente);
  - inflatierisico (minder gunstige uitgangspositie met grotere koopkrachtrisico's);
  - valutarisico (verlaging van de valuta-afdekking);
  - marktrisico (verlaging inschatting risico reducerend effect van spreiding);
  - IT-risico (toegenomen cybercriminaliteit);
  - uitbestedingsrisico (pensioenadministratie).
- een lagere netto inschatting van:
  - concentratierisico (verlaging posities langlopende staatsobligaties);
  - tegenpartijrisico (goede spreiding kredietwaardige tegenpartijen met dagelijkse onderpanduitwisseling).

In het najaar van 2020 hebben wij de 'lessons learned' geëvalueerd met betrekking tot de voorafgaande maanden waarin het covid-19 virus het wereldbeeld bepaalde. Daarbij kon worden geconstateerd dat de negatieve gevolgen op de financiële positie beperkt leken te zijn en ons pensioenfonds operationeel weinig hinder van covid-19 maatregelen had ondervonden. De evaluatie was wel reden om het crisisplan uit te breiden met een niet-financieel deel op basis van de ervaringen in 2020.

In het najaar van 2020 stelden wij ook het beleid IT en informatiebeveiliging vast. Hierin is aandacht besteed aan de IT-risico's die ons pensioenfonds direct of indirect kunnen raken. Op basis van het beleid is een aantal vervolgacties geformuleerd met betrekking tot de opslag van bestanden van het pensioenbureau die in 2021 zullen worden opgepakt.

Vertaling van strategisch beleid naar beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid

De vertaling van strategisch beleid naar beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid heeft plaatsgevonden bij de totstandkoming van de nieuwe uitvoeringsovereenkomst en de laatste ALM-studie. In dit bestuursverslag is elders uitgebreid op deze onderwerpen ingegaan.

Opstellen van operationeel risicobeleid en integriteitsbeleid

Het operationeel risicobeleid wordt ingevuld door het bestuur, de beleggingscommissie, de toezichthouders en de uitbestedingspartijen. Wij streven er naar om de governance omtrent het vermogensbeheer en het systeem van 'checks and balances' duidelijk en compleet te laten zijn. De kritische beoordeling van het beleggingsbeleid en de vastlegging van dit beleid in de fondsdocumenten is mede door dit streven ingegeven.

Een overkoepelend integriteitsbeleid is door ons vastgesteld met als belangrijkste onderdelen de gedragscode, incidentenregeling en klokkenluidersregeling. De laatste evaluatie van het integriteitsbeleid heeft in september 2019 plaatsgevonden. Met betrekking tot de integriteitsrisicoanalyse zijn in 2020 de integriteitsrisico's 'fraude', 'benadeling van stakeholders', 'omzeiling van sanctiewetgeving' en 'ontduiking of ontwijking fiscale regelgeving' besproken. Wij hebben mede naar aanleiding hiervan besloten om in 2021 een algehele update van de integriteitsrisicoanalyse uit te voeren.

Eigen Risico Beoordeling

Met de invoering van de IORP-II richtlijn is het opstellen van een eigen risico beoordeling verplicht geworden. Het doel van de eigen risico beoordeling is het op gestructureerde wijze creëren van inzicht in de samenhang tussen:

- de strategie van het pensioenfonds;
- de materiële risico's die het pensioenfonds kunnen bedreigen;
- de mogelijke consequenties hiervan voor de financiële positie van het pensioenfonds en de pensioenen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

In de eigen risico beoordeling wordt daarnaast een uitspraak gedaan over de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheersingsproces zelf.

De eigen risico beoordeling dient meegenomen te worden bij de strategische besluitvorming. Er geldt een wettelijk verplichte driejaarlijkse cyclus, waarbinnen een beoordeling dient te worden opgesteld. De eerste eigen risico beoordeling dient uiterlijk in 2021 plaats te vinden. Naast de driejaarlijkse cyclus kunnen zogeheten 'triggers' aanleiding geven tot tussentijds uitvoeren van een beoordeling. Triggers zijn gebeurtenissen, die een significante wijziging van het risicoprofiel tot gevolg hebben. De triggers worden zo veel mogelijk vooraf vastgesteld.

Gezien de centrale plek in de eigen risico beoordeling van de financiële positie en de consequenties hiervan voor de belanghebbenden en de eis om de mogelijke impact van (nieuwe) risico's in te schatten, ligt het gebruik van scenario-analyses voor de hand. Wij voeren derhalve de eigen risico beoordeling uit na de afronding van de ALM-studie in 2021 die hiervoor in tijd iets naar voren is gehaald.

Wij dienen ook een beoordeling van de doelmatigheid van het risicobeheer van het pensioenfonds te geven in de eigen risico beoordeling. Het ligt voor de hand om de ervaringen uit de reguliere risicomanagementcyclus en de rapportages van de sleutelfunctiehouder risicobeheer als basis te gebruiken voor een dergelijk oordeel.

Monitoren en evalueren van risico's en beleid

Monitoring en evaluatie van de risico's geschiedt langs de lijnen van het standaardmodel. Hierbij worden de financiële risico's ten minste op kwartaalbasis in kaart gebracht en aan De Nederlandsche Bank gerapporteerd. Op kwartaalbasis worden door de fiduciair vermogensbeheerder de risico's ten opzichte van de technische voorziening voor risico pensioenfonds gerapporteerd. Voorts worden risicoanalyses uitgevoerd op basis van (historische) stress scenario's.

Verder is op kwartaalbasis beschikbaar:

- een overzicht van de dekkingsgraden met een ontwikkeling naar componenten;
- een overzicht van de beleggingsportefeuille;
- een overzicht van het rendement en de attributie van de verschillende beleggingscategorieën;
- een overzicht van de belangrijkste risico's en de ontwikkeling van deze risico's in het kwartaal;
- een evaluatie van de verschillende vermogensbeheerders naar rendement en risico;
- een toets op het voor collateral beschikbare onderpand;
- een marktbeschouwing.

Op maandbasis ontvangt het pensioenfonds een beknopt overzicht van de dekkingsgraden, rendementen en beleggingsportefeuille. Hiernaast zijn er rapportages waarin verantwoording over de (invulling van de) rente-afdekking wordt afgelegd. De fiduciair vermogensbeheerder legt voorts op maandbasis verantwoording af over mogelijke schendingen ten opzichte van de geformuleerde restricties in de beleggingsportefeuilles.

De custodian draagt zorg voor een volledige administratie van de beleggingsportefeuille en alle daarop betrekking hebbende transacties. Deze administratie vormt de basis voor de jaarlijkse verslaglegging die door de accountant wordt gecontroleerd en voor de controle van de door de vermogensbeheerder opgestelde maand- en kwartaalrapportages. Het pensioenbureau heeft online inzage in de administratie van de custodian en –via het portaal van de fiduciair vermogensbeheerder– de beleggingsportefeuille.

Het pensioenbureau, de pensioenadministrateur en de administrateur van de beleggingsrekeningen rapporteren op kwartaalbasis over de uitgevoerde werkzaamheden. Deze SLA-rapportages aangevuld met ISAE3402 rapportages en niet-financiële risicorapportages van uitbestedingspartijen vormen de basis voor de monitoring van niet-financiële risico's.

Bij de implementatie van de IORP-II richtlijn is, met de benoeming van sleutelfunctiehouders voor risicobeheer, interne audit en actuarieel, verder invulling gegeven aan de tweede en derde verdedigingslijn van het pensioenfonds. De rapportages van de sleutelfunctiehouders –met als uitgangspunt de door hen opgestelde charters en jaarplannen– geven nadere invulling aan monitoring van risico's. Ten behoeve van de rapportages van de sleutelfunctiehouders worden ook aanvullend risicorapportages van externe partijen afgenomen. Voor bestuursbesluiten die het risicoprofiel van het pensioenfonds raken, wordt een risico-opinie opgesteld.

De verschillende rapportages worden beoordeeld door het bestuur, de commissies en het pensioenbureau. De rapportages staan voorts ter beschikking van de raad van toezicht.

Vereist eigen vermogen

Een belangrijke maatstaf om de risico's van het pensioenfonds te toetsen kan worden gevonden in het toetsen van het aanwezige eigen vermogen aan het vereist eigen vermogen. Deze maatstaf geeft inzicht in de buffer die ons pensioenfonds op basis van wet- en regelgeving zou moeten aanhouden om financiële en niet-financiële risico's in voldoende mate te kunnen opvangen. Het vereist eigen vermogen wordt ook gebruikt in de kwantitatieve concretisering van de risicohouding op korte termijn.

Voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen is in wet- en regelgeving een gestandaardiseerde methode vastgelegd (het standaardmodel). De verschillende risicofactoren in het standaardmodel worden benoemd onder de noemers S1 tot en met S10 waarbij het liquiditeitsrisico (S7), concentratierisico (S8) en operationeel risico (S9) op nihil worden gesteld. Er wordt voorts rekening gehouden met onderling compenserende effecten (diversificatie effecten).

Het bestuur heeft het standaardmodel en de volledigheid daarvan, om te toetsen of het aanwezige vermogen voldoende is om specifieke risico's voor het pensioenfonds op te kunnen vangen, onderschreven. Het eigen vermogen van het pensioenfonds per 31 december 2020 is lager dan het strategisch vereist eigen vermogen op basis van het standaardmodel. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven naar de verschillende risicocategorieën (bedragen in EUR 1.000 en percentages in procenten van de technische voorzieningen):

	2020		2019	
	bedrag	**percentage**	**bedrag**	**percentage**
Renterisico (S1)	3.008	0,2%	12.902	1,1%
Zakelijke waarden risico (S2)	143.062	11,2%	132.938	11,1%
Valutarisico (S3)	53.226	4,1%	50.033	4,2%
Grondstoffenrisico (S4)	–	–	–	–
Kredietrisico (S5)	76.590	6,0%	62.835	5,2%
Verzekeringstechnisch risico (S6)	28.822	2,2%	26.298	2,2%
Liquiditeitsrisico (S7)	–	–	–	–
Concentratierisico (S8)	–	–	–	–
Operationeel risico (S9)	–	–	–	–
Actief beheer risico (S10)	9.755	0,8%	9.877	0,8%
Diversificatie-effect	-110.536	-8,6%	-106.591	-8,9%
Buffer risico deelnemers	35	0,0%	34	0,0%
Vereist eigen vermogen	**203.962**	**15,9%**	**188.326**	**15,7%**

Een vergelijking van het aanwezige vermogen en het (minimaal) vereist eigen vermogen kan als volgt worden samengevat (bedragen in EUR 1.000 en percentages in procenten van de technische voorzieningen):

	2020		2019	
	bedrag	percentage	bedrag	percentage
Aanwezige eigen vermogen	211.945	16,5%	183.188	15,3%
Minimaal vereist eigen vermogen	46.777	3,6%	43.383	3,6%
Vereist eigen vermogen	203.962	15,9%	188.326	15,7%

Renterisico (S1)

Een belangrijk risico voor het pensioenfonds, zo niet het risico met de grootste impact op zowel het vermogen als de technische voorzieningen, is het renterisico. De hoogte van de technische voorziening voor risico pensioenfonds is mede afhankelijk van de rente. Een lagere rente resulteert in een hogere technische voorziening voor risico pensioenfonds en omgekeerd.

De mate waarin de technische voorziening voor risico pensioenfonds en de beleggingen reageren op wijzigingen van de rente verschilt. De technische voorziening voor risico pensioenfonds kent namelijk gemiddeld een langere looptijd dan beleggingen. Een wijziging van de rente heeft daardoor een groter effect op de technische voorziening voor risico pensioenfonds dan op de beleggingen.

Het pensioenfonds beperkt het verschil in het effect als gevolg van wijzigingen van de rente door strategisch 50% van het renterisico op basis van de swapcurve af te dekken met (langlopende) Europese staatsobligaties, wereldwijde bedrijfsobligaties, hypotheken en rentederivaten. Deze beleggingen zijn in meer of mindere mate gerelateerd aan ontwikkeling van de marktrente. Door de afstemming van ontwikkelingen van technische voorzieningen en beleggingen kan de volatiliteit van de dekkingsgraad als gevolg van wijzigingen in de rentetermijnstructuur worden beperkt.

De renteafdekking wordt door het bestuur, de beleggingscommissie en de fiduciair vermogensbeheerder aan de hand van specifieke rapportages gemonitord. In de rapportages wordt ingegaan op marktontwikkelingen, resultaten van de renteafdekking, exposure naar de verschillende looptijden, tegenpartijen van derivaten en collateral management. De monitoring door genoemde partijen omvat ook de continue afweging omtrent de mate van renteafdekking.

Eind 2020 bedraagt de rentegevoeligheid van de technische voorziening voor risico pensioenfonds (duration) 17,7 (in 2019 was dit 17,0) en de rentegevoeligheid van de staats- en bedrijfsobligaties en rentederivaten 13,4 (in 2019 was dit 11,8). Eind 2020 bedraagt de afdekking van het renterisico op basis van de swapcurve 50,2%.

Zakelijke waarden risico (S2)

Het zakelijke waarden risico is het risico dat betrekking heeft op de ontwikkeling van de waarde van beleggingen in aandelen en onroerend goed. De waarde van deze beleggingen is afhankelijk van de marktomstandigheden en derhalve volatiel. De marktomstandigheden voor aandelen en onroerend goed hoeven geen effect te hebben op de technische voorziening voor risico pensioenfonds. Hierdoor kan de dekkingsgraad zowel positief als negatief worden beïnvloed.

De belangrijkste reden voor het nemen van zakelijke waarden risico kan worden gevonden in de ambitie om toeslagen te verlenen. Met betrekking tot het risico op aandelen en onroerend goed worden risico-inschattingen aan de hand van de in de markt gebruikelijke risicoparameters gemaakt. Over de risico-inschattingen wordt op kwartaalbasis gerapporteerd door de fiduciair vermogensbeheerder. Met de risico's wordt rekening gehouden door onder meer toepassing van voldoende spreiding van de beleggingen.

De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstelling van de beleggingen. Hierbij worden marktontwikkelingen, verhandelbaarheid, concentraties en correlaties mede beschouwd. De monitoring van het zakelijke waarde risico door bestuur, beleggingscommissie en fiduciair vermogensbeheerder omvat de continue afweging tussen de zekerheid van nominale pensioenen en de ambitie om toeslagen op deze pensioenen te verlenen.

De verdeling van de beleggingen in aandelen en onroerend goed kan als volgt worden weergegeven (bedragen in EUR 1.000).

	2020		2019	
	bedrag	**percentage**	**bedrag**	**percentage**
Aandelen Verenigde Staten	160.113	33,3%	114.086	25,2%
Aandelen Europa	84.851	17,6%	87.128	19,3%
Aandelen Azië - Pacific	45.691	9,5%	40.947	9,1%
Aandelen opkomende markten	56.434	11,7%	67.174	14,9%
Onroerend goed	71.401	14,9%	84.603	18,7%
Private equity	62.626	13,0%	57.842	12,8%
Totaal	**481.116**	**100,0%**	**451.780**	**100,0%**

Eind 2020 is 60,4% van de zakelijke waarden in aandelen van ontwikkelde markten belegd (in 2019 was dit 53,6%), 11,7% is in aandelen opkomende markten belegd (in 2019 was dit 14,9%), 13,0% is in private equity belegd (in 2019 was dit 12,8%) en 14,9% is in onroerend goed belegd (in 2019 was dit 18,7%).

Valutarisico (S3)

De technische voorzieningen luiden in euro's zodat risico's optreden als gevolg van valutakoers ontwikkelingen ten opzichte van de beleggingen in vreemde valuta's. Om dit risico te beperken worden voor de beleggingen in obligaties, die voor invulling van de rente-afdekking worden gebruikt, de valuta's voor 100% afgedekt.

Dit geldt eveneens voor de beleggingen in staats- en bedrijfsobligaties in opkomende markten in harde valuta en private equity. Voor de beleggingen in aandelen en beursgenoteerd onroerend goed wordt de Amerikaanse dollar voor 50% afgedekt en het Britse pond en de Japanse yen voor 75%.

Voor de beleggingen kan het volgende overzicht naar valuta's worden opgesteld (in procenten beleggingen).

	2020						2019					
	Euro	**USD**	**GBP**	**JPY**	**overig**	**totaal**	**Euro**	**USD**	**GBP**	**JPY**	**overig**	**totaal**
Obligaties	45,4	13,9	1,7	0,0	4,9	65,9	43,9	15,0	1,4	0,0	4,7	65,1
Aandelen	2,8	13,9	1,5	2,2	6,7	27,1	3,4	11,3	1,6	2,2	7,1	25,5
Onroerend goed	2,3	2,9	0,1	0,4	0,7	6,4	2,5	3,7	0,2	0,5	0,9	7,8
Private equity	–	5,0	–	–	–	5,0	–	4,9	–	–	–	4,9
Overig	-4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-4,4	-3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-3,3
Totaal	**46,1**	**35,7**	**3,3**	**2,6**	**12,3**	**100,0**	**46,5**	**34,9**	**3,2**	**2,7**	**12,7**	**100,0**

Het belegd vermogen in vreemde valuta alsmede het feitelijk en strategische afdekkingspercentage is als volgt:

	2020					2019				
	USD	**GBP**	**JPY**	**overig**	**totaal**	**USD**	**GBP**	**JPY**	**overig**	**totaal**
Beleggingen in vreemde valuta (in EUR mln.)	443,4	41,3	32,3	153,3	670,3	409,4	37,8	31,1	148,1	626,4
Feitelijk afdekkingspercentage	77,0%	89,1%	78,6%	-14,9%	56,8%	75,6%	71,6%	71,9%	-12,7%	54,3%
Strategisch afdekkingspercentage	69,6%	86,5%	74,6%	1,6%	55,3%	71,3%	52,2%	75,0%	0,1%	53,5%

De overige valuta's hebben met name betrekking op aandelen en obligaties van opkomende markten. De valuta's worden in deze markten niet afgedekt omdat de economische groei zich deels voltrekt door appreciatie van de lokale valuta (en er dus een risicopremie kan worden verdiend door niet af te dekken) en afdekking van lokale valuta veelal niet kostenefficiënt is te realiseren.

Bezien over de totale beleggingen in vreemde valuta's is eind 2020 56,8% afgedekt (in 2019 was dit 54,3%).

Ter afdekking van de valutarisico's op de beleggingen zijn door de vermogensbeheerder valutatermijntransacties afgesloten. Het aangaan van valutatermijntransacties resulteert in tegenpartijrisico ten opzichte van de partij waarmee de valutatermijntransactie wordt aangegaan. Deze zou immers niet aan zijn betalingsverplichtingen kunnen voldoen.

Om het tegenpartijrisico te beperken, wordt een minimale kredietwaardigheid voor en spreiding over tegenpartijen gehanteerd.

Grondstoffenrisico (S4)

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen. Dit risico is derhalve niet (direct) van toepassing op ons pensioenfonds.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij contractuele of andere verplichtingen niet meer na kan komen.

Bij het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin wordt belegd, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is bepaald als de opslag op de risicovrije rente waarmee de contante waarde van de kasstromen gelijk wordt aan de marktwaarde van de belegging. Een hoge creditspread betekent veelal een lage kredietwaardigheid.

De spread en spread duration van de staats- en bedrijfsobligaties naar credit rating is in de navolgende tabel opgenomen. De spread duration geeft de gevoeligheid van de desbetreffende obligaties weer voor wijzigingen in de credit spread.

	2020			2019		
	percentage	**spread (in basis-punten)**	**spread duration**	**percentage**	**spread (in basis-punten)**	**spread duration**
AAA	1,7%	9	6,2	1,0%	-6	5,2
AA	34,0%	70	14,7	36,7%	35	13,2
A	20,6%	39	3,6	24,6%	27	3,2
BBB	19,5%	107	6,1	19,7%	84	6,0
Lager dan BBB	11,2%	542	5,1	9,4%	554	3,7
Overig	13,0%	13	0,9	8,6%	16	0,3
Totaal	**100,0%**		**7,9**	**100,0%**		**7,2**

De contante waarde van de toekomstige kasstromen op basis van de zero yield verhoogt met de spread is gelijk aan de marktwaarde per balansdatum van de desbetreffende obligaties. Bij de vaststelling van de spread is een aantal obligaties met een zeer hoge spread buiten beschouwing gelaten omdat deze leiden tot een vertekend beeld. De marktwaarde van deze obligaties is beperkt maar werkt sterk door in de gemiddelde spread.

Eind 2020 bedraagt de duration voor de staats- en bedrijfsobligaties in totaal 7,9 (in 2019 was dit 7,2). Inclusief de rentederivaten bedraagt de duration in totaal 13,4 (in 2019 was dit 11,8).

Het kredietrisico neemt ten opzichte van vorig jaar toe door de verslechtering van de gemiddelde kredietwaardigheid en de relatief toegenomen impact van de risicoschok door de afgenomen rente.

Het risico dat een tegenpartij de contractuele of andere verplichtingen niet kan nakomen wordt beheerst door een zo breed mogelijke spreiding van de staats- en bedrijfsobligaties. De beleggingsrichtlijnen omvatten beperkingen ten aanzien van concentraties en de omvang van de belegging per debiteur en kwaliteitseisen voor de debiteur. Voor wat betreft de rentederivaten wordt een minimum credit rating voor tegenpartijen gehanteerd en is een strikt collateral management ingeregeld.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Binnen het verzekeringstechnisch risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (lang-leven-risico).

Tot het verzekeringstechnisch risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend (TSO) en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde (NSA). Deze drie risico's bedragen een percentage van de technische voorzieningen. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat sterfte in het deelnemersbestand dan beter kan worden ingeschat.

Het risico dat de toegezegde pensioenen niet kunnen worden nagekomen wordt beheerst door de vaststelling van de technische voorziening op marktrentes en het hanteren van prudente en consistente grondslagen die periodiek op basis van onderzoek van betrokken actuarissen worden bijgesteld.

Liquiditeitsrisico (S7)

Dit is het risico dat het pensioenfonds in tijden van stress onvoldoende liquide middelen beschikbaar heeft om te voldoen aan betalingsverplichtingen. Deze verplichtingen betreffen de pensioenuitkeringen, de beschikbare premies en het onderpand voor derivaten. De pensioenuitkeringen en beschikbare premies zijn goed te prognosticeren. De liquiditeitsbehoefte voor derivaten is evenwel sterk afhankelijk van de marktontwikkelingen van rente en valuta's.

De fiduciair vermogensbeheerder voert het onderpand beheer ten aanzien van de derivaten en het pensioenfonds monitort gedurende het jaar de liquiditeitsbehoefte ten aanzien van pensioenuitkeringen en beschikbare premies. In de beleggingsrapportage wordt op kwartaalbasis de liquiditeitsbehoefte in stressscenario's in kaart gebracht. De beleggingsportefeuille kent een hoge mate van liquiditeit waardoor op korte termijn voldoende liquiditeit kan worden vrijgemaakt. Derhalve wordt het liquiditeitsrisico op nihil gesteld.

Concentratierisico (S8)

Het pensioenfonds loopt concentratierisico indien er onvoldoende spreiding van activa en passiva is. Bij marktbewegingen kunnen concentraties leiden tot een onevenredige impact op het pensioenfonds. Voor de discretionaire beleggingen van het pensioenfonds worden restricties ten aanzien van concentraties gehanteerd. De beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds belegt zijn allen op sector- en titelniveau breed gespreid.

De door het pensioenfonds geaccepteerde concentratierisico's betreffen de beleggingen in staatsobligaties van Frankrijk van in totaal 19,9% van de vastrentende waarden (19,1% in de LDI-portefeuille en 0,8% in een liquiditeitenfonds) en een gebouw in een onroerend goed fonds voor 7,2% van de onroerend goed beleggingen.

In het standaard model wordt het concentratierisico op nihil gesteld. Indien op basis van de Solvency-II richtlijn voor verzekeraars een inschatting wordt gemaakt van het concentratierisico zou voor het pensioenfonds een marginaal vereist eigen vermogen moeten worden aangehouden.

Operationeel risico (S9)

Een ondoelmatig en/of onvoldoende doeltreffende procesinrichting betekent een operationeel risico voor het pensioenfonds. De beheersing van het operationele risico wordt vormgegeven langs de lijnen van identificatie,

beleidsvorming, implementatie en monitoring. Met het hanteren van 'vier-ogen' en 'dubbele autorisatie' principes, het voeren van schaduwadministraties voor controlewerkzaamheden en de aansluiting op de Basisregistratie Personen (BRP) worden operationele risico's verder beheerst.

De procedures en maatregelen met betrekking tot de uitbesteding van werkzaamheden als onderdeel van de beheerste en integere bedrijfsvoering zijn vastgelegd in de overeenkomsten met de uitbestedingspartijen. Over de werking van deze procedures en maatregelen wordt op jaarbasis gerapporteerd op basis van een onafhankelijk onderzoek van de uitbestedingspartijen. Tevens bespreekt het bestuur –als daartoe aanleiding bestaat– de ISAE3402 uitkomsten met de uitbestedingspartijen en/of de externe accountants die de ISAE3402 verklaringen hebben afgegeven.

Actief beheer risico (S10)

Actief risico ontstaat doordat vermogensbeheerder actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Volgens het standaardmodel dient in beginsel alleen een buffer voor actief beheer te worden becijferd voor aandelen indien de tracking error groter is dan 1%. De tracking error meet in hoeverre de vermogensbeheerder zich actief positioneert ten opzichte van de gekozen benchmark. Bij de berekening van het actief risico dient eveneens rekening te worden gehouden met de total expense ratio (TER).

Overige risico's

Naast de in het standaardmodel opgenomen risico's monitort het pensioenfonds eveneens nauwgezet omgevings- en operationele risico's. De omgevingsrisico's hebben met name betrekking op het in voldoende mate afstemmen van het pensioenfonds op (verwachte) wijzigingen. Dit kunnen landelijke wijzigingen zijn maar ook wijzigingen die optreden onder de belanghebbenden, in de reputatie van het pensioenfonds en de omstandigheden waarin het pensioenfonds opereert. In de beheersing van dit risico wordt voorzien door de vertegenwoordiging van belanghebbenden in het bestuur en verantwoordingsorgaan, het voeren van strategie- en toekomstdiscussies, het volgen van maatschappelijke ontwikkelingen, het lidmaatschap van de Pensioenfederatie, het voeren van een beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen en het onderschrijven van de principes voor een beheerst beloningsbeleid.

Gegevensbescherming

Algemene Verordening Gegevensbescherming

Op basis van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) moeten organisaties, zoals ons pensioenfonds, aan strengere eisen voldoen om de persoonsgegevens die zij beheren, te beschermen tegen oneigenlijk gebruik en misbruik.

Om de pensioenregeling te kunnen uitvoeren en administreren is het noodzakelijk dat wij persoonsgegevens ontvangen. Het gaat dan bijvoorbeeld om woonadres, salaris en burgerlijke staat. Deze persoonsgegevens worden –met als grondslag het voldoen aan wettelijke verplichtingen of de uitvoering van overeenkomsten– verzameld, gebruikt en bewaart (met andere woorden verwerkt). Wij hebben passende technische en organisatorische maatregelen getroffen om deze persoonsgegevens te beschermen en dat geldt ook voor onze pensioenadministrateur. De technische en organisatorische maatregelen voldoen aan de eisen die de AVG stelt aan informatiebeveiliging en worden als dat nodig is, aangescherpt.

In het kader van de AVG hebben wij onder andere:
- een data protection impact assessment uitgevoerd;
- verwerkersovereenkomsten afgesloten met verwerkers die persoonsgegevens van ons pensioenfonds gebruiken;
- een privacyverklaring en algemene informatie op de website van ons pensioenfonds geplaatst;
- informatie over de verwerking van persoonsgegevens opgenomen in brieven van ons pensioenfonds;
- een privacy officer aangesteld;
- een privacybeleid opgesteld met als onderdeel een procedure in geval van datalekken;
- een register van verwerkingsactiviteiten opgesteld.

De hiervoor genoemde werkzaamheden in het kader van de AVG zijn uitgevoerd met ondersteuning van een externe deskundige. Jaarlijks monitort en evalueert ons pensioenfonds of voldaan wordt aan de AVG en/of aanvullende werkzaamheden dienen plaats te vinden.

Privacy officer

Het bestuurslid mevrouw S. Wesseloo is aangesteld als privacy officer. De rol van privacy officer vult zij in met behulp van externe ondersteuning en volgt de opzet die Vopak in dit kader heeft geïmplementeerd.

Datalekken

In haar rol als privacy officer heeft mevrouw S. Wesseloo aangegeven dat zij in 2020 één melding heeft ontvangen van een datalek, bij een van de uitbestedingspartijen die persoonsgegevens van ons pensioenfonds verwerkt, dat ook is gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Voorts is bij een van de uitbestedingspartijen van ons pensioenfonds sprake geweest van een niet-meldenswaardig datalek.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens

In 2019 heeft de Pensioenfederatie de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens (Gedragslijn) gepubliceerd. De Gedragslijn heeft tot doel om:
- pensioenfondsen uniforme en specifieke gedragslijnen te verstrekken ten aanzien van het verwerken van persoonsgegevens;
- inzicht te geven aan personen van wie persoonsgegevens door pensioenfondsen verwerkt (zullen) worden;
- de transparantie te vergroten ten aanzien van de uitgangspunten die door pensioenfondsen worden gehanteerd bij het verwerken van persoonsgegevens; en

– pensioenfondsen een interpretatie te geven van het wettelijk kader en de toepassing hiervan op de specifieke kenmerken van de pensioensector.

De Pensioenfederatie gaat ervan uit dat pensioenfondsen die lid zijn van de Pensioenfederatie, zoals wij, de Gedragslijn naleven. De naleving van de gedragslijn is niet juridisch afdwingbaar maar wij wensen ons wel te conformeren aan de normen zoals opgenomen in de Gedragslijn.

Wij hebben met behulp van een externe deskundige geïnventariseerd in hoeverre wij bij de verwerking van persoonsgegevens voldoen aan de normen zoals opgenomen in de Gedragslijn. De inventarisatie is besproken met de privacy officer en gedeeld met onze pensioenadministrateur. Begin 2020 is de inventarisatie afgerond en is het privacy-beleid en het register van verwerkingsactiviteiten aangepast. Hierna voldoet ons pensioenfonds aan de normen zoals opgenomen in de Gedragslijn.

Communicatie

Beleid

Vanuit het communicatiebeleidsplan 2020-2022 wordt ten aanzien van de (gewezen) deelnemer aan de volgende kerndoelen gewerkt:

1. Deelnemers ervaren ons pensioenfonds als persoonlijk en dichtbij.
2. Deelnemers bouwen pensioen op, op een manier die bij hen past (keuze pensioeninkoop of beleggen).
3. (Gewezen) deelnemers hebben inzicht in het opgebouwde en te verwachten pensioen.
4. (Gewezen) deelnemers starten tijdig met het maken van een pensioenplan.

Voor pensioengerechtigden is het volgende kerndoel gedefinieerd:

5. Gepensioneerden zijn tevreden over de informatie die zij over de te maken keuzes tijdens de opbouwfase en rondom het pensioneren hebben ontvangen. Daarnaast zijn pensioengerechtigden tevreden over de informatie die zij van ons pensioenfonds ontvangen.

In de realisatie van deze kerndoelen vormt het risicobewustzijn een belangrijk onderdeel van de communicatie. Betrokkenen moeten beseffen dat er geen garanties zijn verbonden aan pensioen en zich voorts bewust zijn van de consequenties die bepaalde keuzes op hun pensioensituatie kunnen hebben.

Uitvoering

Begin 2020 is het pensioenportaal van de pensioenadministrateur ‘mijn pensioencijfers’ uitgerold. Via dit pensioenportaal kunnen (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden frequenter bijgewerkte informatie over hun opgebouwde en te verwachten pensioen bij de pensioenadministrateur inzien. Onderzocht zal worden of dit pensioenportaal in de toekomst kan worden gebruikt om communicatie-uitingen te digitaliseren.

Medio 2020 is de deelnemers die zich minder dan 15 jaar van de pensioendatum bevinden de (voorlopige) keuze voorgelegd tussen een vaste en variabele uitkering.

In 2020 zijn voorts stappen gezet voor de ontwikkeling van een pensioenplanner waarmee niet alleen de effecten van flexibiliseringsmogelijkheden bij pensioeningang in kaart kunnen worden gebracht maar ook de effecten van een keuze voor pensioeninkoop of beleggen met de beschikbare premie. Met name dit laatste punt zorgt er voor de pensioenplanner pas in 2021 zal worden uitgerold.

Het communicatiejaarplan 2020 en 2021 richt zich met name op het nadrukkelijk positioneren van de keuze rondom beschikbare premie als ‘vanzelfsprekend’, het profileren van het pensioenbureau en het vereenvoudigen van teksten. De communicatie-uitingen dienen bij te dragen aan de versteviging van de waarden ‘transparant’, ‘persoonlijk’ en ‘dichtbij’. Bij de hiervoor benoemde kerndoelen is voor 2021 de volgende aanpak geformuleerd;

1. We maken het pensioenbureau meer bekend en gebruiken taal die herkenbaar en dichtbij is.
2. We beschouwen de wijze waarop de premie wordt aangewend als een keuze, die iedereen in principe bewust zou moeten maken. We houden er rekening mee dat niet iedereen deze keuze bewust zal maken, daarom zorgt het pensioenfonds voor een goede default.
3. We stimuleren het gebruik van de pensioenplanner en presenteren informatie over het opgebouwde en te verwachten pensioen(kapitaal) op een laagdrempelige manier en stimuleren deelnemers om de informatie goed te bekijken, zodat bedragen betekenis krijgen.
4. We maken het plannen en aanvragen van het pensioen zo makkelijk mogelijk.

Code pensioenfondsen

De code pensioenfondsen draait om de drie functies van 'goed pensioenfondsbestuur': besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen. De code pensioenfondsen is wettelijk verankerd en naleving geschiedt op basis van het 'pas-toe-of-leg-uit'-beginsel. De code pensioenfondsen is ingedeeld naar acht thema's. Wij streven er naar om aan de normen van de code pensioenfondsen te voldoen. Voor zover dat (nog) niet mogelijk of gerealiseerd is (x), is hierna een toelichting opgenomen. In aanvulling hierop zijn de normen toegelicht waaraan wordt voldaan (v) en waarvoor een rapportageverplichting bestaat.

	norm		toelichting 2020
Thema vertrouwen waarmaken			
5	v	Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Het bestuur legt gedurende het jaar verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Voorts voorziet dit jaarverslag in het afleggen van verantwoording aan deze en andere belanghebbenden omtrent het beleid van het pensioenfonds en de wijze waarop aan dit beleid invulling wordt gegeven. Hierbij wordt teven inzicht gegeven in korte en lange termijn risico's die samenhangen met (de uitvoering van) het beleid. Wij betrekken de evenwichtige belangenafweging continu in onze besluitvorming.
7	x	Het bestuur zorgt ervoor dat er onder de belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	In maart 2021 is het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen vastgesteld. Een toetsing op draagvlak onder belanghebbenden heeft tot op heden nog niet plaatsgevonden. Aan de communicatiecommissie is gevraagd te onderzoeken op welke wijze een toetsing op draagvlak adequaat kan worden vormgegeven.
Thema zorgvuldig benoemen			
31	v	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Het bestuur heeft een beleidsnota geschiktheid en geschiktheidsplan opgesteld. Het pensioenfonds heeft voorts beleid rondom diversiteit geformuleerd. In het hoofdstuk governance wordt op deze onderwerpen ingegaan.

		norm	toelichting 2020
33	x	In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	In het bestuur en verantwoordingsorgaan hebben zowel mannen als vrouwen zitting. In het bestuur is geen bestuurslid jonger dan 40 jaar, wel is er een aspirant bestuurslid jonger dan 40 jaar. In het verantwoordingsorgaan is één lid jonger dan 40 jaar. Wij vragen bij benoemingen specifiek aandacht voor deze norm. Er is geen sprake van een stappenplan om de diversiteit (verder) te bevorderen. Het diversiteitsbeleid werd in 2020 aangepast.
39	x	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.	De benoeming van bestuursleden en leden van de raad van toezicht is in lijn met deze norm. De benoeming van leden van het verantwoordingsorgaan geschiedt in ons pensioenfonds –na een verkiezing onder deelnemers of pensioengerechtigden– door het verantwoordingsorgaan.
Thema toezicht houden en inspraak waarborgen			
47	v	Het intern toezicht betreft deze code bij de uitoefening van zijn taak.	De raad van toezicht ontvangt jaarlijks een overzicht over de mate waarin wij de code naleven. In het rapport van de raad van toezicht wordt hier specifiek op ingegaan.
Thema transparantie bevorderen			
58	v	Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie	De missie, visie en strategie is in ons jaarverslag opgenomen.

		norm	toelichting 2020
62	v	Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden	In maart 2021 heeft vaststelling van het beleid maatschappelijk verantwoord beleggen plaatsgevonden. Dit beleid wordt nader toegelicht in dit jaarverslag en wordt opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota. In het beleid is aandacht besteed aan de overwegingen die bij de vaststelling zijn gemaakt alsmede de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.
64	v	Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	In het jaarverslag wordt in het hoofdstuk governance aandacht aan de wijze waarop naleving van de gedragscode wordt gecontroleerd. Daarnaast is gerapporteerd over de zelfevaluatie.
65	v	Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Wij hebben een adequate klachten- en geschillenprocedure die is te vinden op de website van het pensioenfonds. In het jaarverslag wordt gerapporteerd over lopende klachten.

Governance [1)]

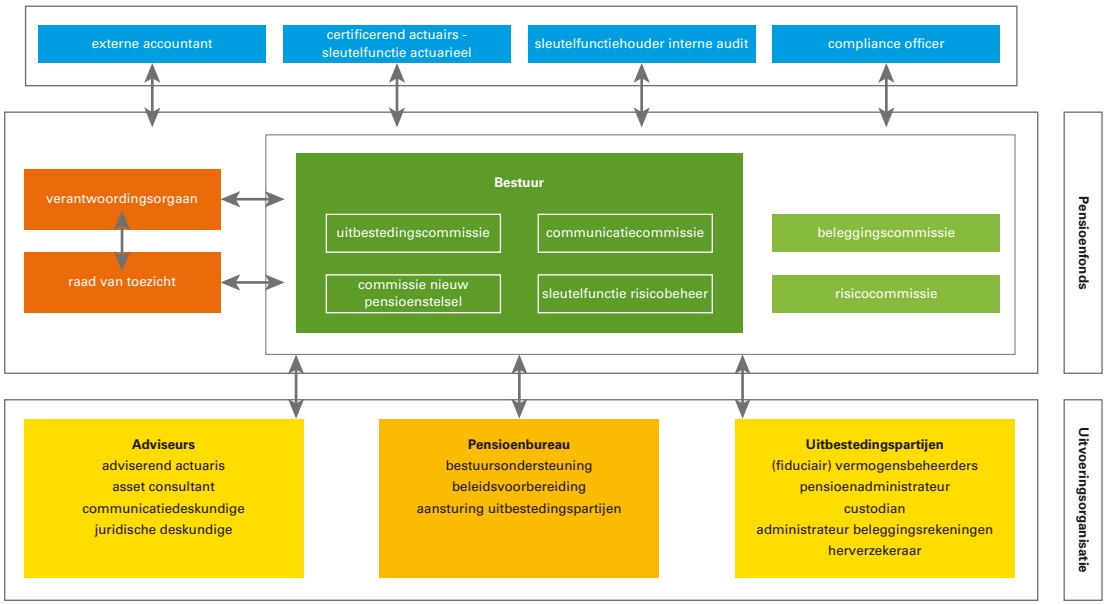

Bestuur

	dienstverband	geb.jaar	benoemd
Werkgeversleden			
Dhr. R.R.J. Brouwer, plaatsvervangend secretaris	Managing Director German LNG Terminal	1958	2015
Dhr. H. van Hal	Head of Global Reporting and Control	1979	2016
Dhr. C. Vletter, voorzitter	M&A Manager	1963	2004
Mevr. S. Wesseloo	Compensation & Benefits Manager (NL)	1972	2013
Deelnemersleden			
Dhr. C.A. Bom, plaatsvervangend voorzitter	Operations Officer Vlaardingen	1977	2013
Dhr. B.M. de Jonge van Ellemeet, secretaris		1948	2014
Dhr. A. de Ronde	Contract & Expertise Manager Facility	1969	2016
Vacature			

1) naar de stand per juni 2021

	dienstverband	geb. jaar	sinds
aspirant werkgeverslid			
Mevr. F. Wittermans	Business Development Manager	1964	2018
aspirant deelnemersleden			
Dhr. G.W. Dijkshoorn	Technical Manager	1986	2020
Mevr. C.C. Heilbron-Werker		1950	2020

Het bestuur is paritair samengesteld, te weten vier leden aangewezen door de werkgever, twee leden (deelnemers) door de deelnemers in het verantwoordingsorgaan en twee leden (pensioengerechtigden) door de pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan. De samenstelling van het bestuur voldoet aan de diversiteitsnormen in de Code Pensioenfondsen.

De zittingsduur voor bestuursleden is vier jaar. Aftreden geschiedt volgens een rooster van aftreden en herbenoeming voor een nieuwe zittingsduur kan vanaf 1 juli 2014 in principe maximaal tweemaal plaatsvinden.

Het bestuur kwam in het verslagjaar tien keer in vergadering bijeen (met gemiddeld zeven bestuursleden en twee aspirant bestuursleden). Verder was er tweemaal een gezamenlijke vergadering van bestuur, verantwoordingsorgaan en raad van toezicht. Voorts waren bestuursleden aanwezig bij de vergaderingen van de beleggingscommissie en kwamen bestuursleden samen in het kader van de communicatie en uitbesteding.

Met ingang van 2021 zijn drie commissies met bestuursleden actief: de uitbestedingscommissie, de communicatiecommissie en de commissie nieuw pensioenstelsel. De samenstelling, werkzaamheden, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn in 2020 uitgewerkt in het reglement commissies.

Gedurende de eerste maanden van de covid-19 crisis was een crisisteam actief bestaande uit de voorzitter van het bestuur, de sleutelfunctiehouder risicobeheer en de directeur van het pensioenbureau. Zij voerden in eerste instantie wekelijks en –toen de gevolgen voor het pensioenfonds mee leken te vallen– tweewekelijks overleg met de voorzitter van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht.

Doorgaans woonden twee leden van het verantwoordingsorgaan als toehoorder de bestuursvergaderingen bij.

Aspirant bestuursleden
Eind 2020 is het aantal aspirant bestuursleden weer op sterkte.

In de vacature die ontstond als gevolg van het vertrek van de heer C.A. Grummels werd in mei 2020 voorzien door de aanwijzing van de heer G.W. Dijkshoorn als aspirant bestuurslid namens de deelnemers. De eerder ontstane vacature voor het aspirant bestuurslid namens de gepensioneerden werd in november 2020 vervuld door de aanwijzing van mevrouw C.C. Heilbron-Werker.

Aan het verantwoordingsorgaan is gevraagd een nieuw aspirant bestuurslid namens de pensioengerechtigden voor te dragen. Aspirant bestuursleden nemen deel aan de bestuursvergaderingen en opleidingen ter voorbereiding op een toekomstige rol als bestuurslid. Zij dragen bij aan het besluitvormingsproces maar hebben geen stemrecht.

Zelfevaluatie
Wij evalueren ons eigen functioneren als geheel en het functioneren van de individuele bestuursleden afzonderlijk.

Gegeven de bijzondere omstandigheden in 2020 hebben wij besloten de zelfevaluatie uit te stellen tot het najaar van 2021. Streven is om de zelfevaluatie dan (voor een deel samen met verantwoordingsorgaan en raad van toezicht) dan fysiek te laten plaatsvinden onder begeleiding van een onafhankelijke derde partij.

Geschiktheid
In maart 2020 werd tijdens de studiedagen aandacht besteed aan de (afdekking van) rente- en inflatierisico, risicomanagement en vermogensbeheer. De studiedagen in maart 2021 stonden in het teken van het nieuwe pensioenstelsel.

In 2020 zijn verder op individuele basis door bestuursleden studies gevolgd en/of presentaties van vermogensbeheerders (digitaal) bijgewoond en zijn bijeenkomsten van De Nederlandsche Bank en de Pensioenfederatie (digitaal) bijgewoond.

Mutaties bestuur
Per 31 december 2020 waren volgens rooster aftredend mevrouw S. Wesseloo en de heren R.R.J Brouwer, A. de Ronde en J. Vriesendorp.

De eerste drie bestuursleden stelden zich voor herbenoeming beschikbaar. Na de aanwijzing voor herbenoeming door Vopak voor de werkgeversleden en het verantwoordingsorgaan voor het deelnemerslid, de goedkeuring van de herbenoeming door de raad van toezicht en het positief afronden van de toetsingsprocedure van De Nederlandsche Bank konden zij op 1 januari 2021 aan een nieuwe benoemingstermijn beginnen.

De heer J. Vriesendorp besloot zich in verband met persoonlijke omstandigheden niet voor herbenoeming beschikbaar te stellen. De vacature die hierdoor is ontstaan zal zo spoedig mogelijk worden ingevuld vanuit de aspirant bestuursleden.

Bestuursreglement en benoemingsprocedure
In 2020 zijn geen wijzigingen in het bestuursreglement en de benoemingsprocedure doorgevoerd.

Gedragscode
De bestuursleden hebben –in aanvulling op een mogelijk van toepassing zijnde gedragscode van Vopak– de gedragscode van het pensioenfonds ondertekend. Er wordt jaarlijks een verklaring over het naleven van de gedragscode getekend. De compliance officer van het pensioenfonds (de Global Director Legal Affairs van Vopak) is belast met de controle op de naleving van de gedragscode.

Nevenfuncties
In 2020 zijn de nevenfuncties van de bestuursleden geïnventariseerd. Bij deze inventarisatie zijn geen nevenfuncties aangetroffen die (potentieel) tegenstrijdige belangen of reputatieschade voor het pensioenfonds zouden kunnen opleveren.

Beloning
De leden van het bestuur ontvangen voor de uitoefening van hun functie geen beloning ten laste van het pensioenfonds. Het feit dat de bestuursleden geen beloning ontvangen is vastgelegd in het beloningsbeleid

dat in 2020 werd bijgewerkt. Hierbij werd de beloning aan de raad van toezicht opgenomen en werden teksten verder verduidelijkt zonder inhoudelijk wijzigingen ten opzichte van het bestaande beleid door te voeren.

Verantwoordingsorgaan

	dienstverband	geb. jaar	benoemd
namens deelnemers			
Mevr. M.D. Gunsch-Luijendijk	Technical Administrator	1964	2020
Mevr. S.C.V. van der Werf	Business Controller	1987	2017
Dhr. R.J. Wester, secretaris	Contract-coördinator/Sales manager	1953	2009
namens pensioengerechtigden			
Dhr. H.J. Brink		1950	2013
Dhr. J. 't Hart		1951	2017
Dhr. P. Hoogerwaard		1951	2016
Dhr. K.H. Knapper, voorzitter a.i.		1953	2013
Dhr. H.B. Mol		1953	2017
Dhr. R.M. Plaisier		1949	2012
Dhr. J. Veenma		1943	2015
namens werkgever			
Mevr. A.B. Kroon	Director Finance & Control Vopak LNG	1971	2017

In het verantwoordingsorgaan zijn deelnemers en pensioengerechtigden naar evenredigheid van hun aantal in het pensioenfonds vertegenwoordigd. Tevens is Vopak in het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigd met één zetel.

Het verantwoordingsorgaan kwam in het verslagjaar viermaal in vergadering bijeen (met gemiddeld negen leden). Verder was er een vergadering van het verantwoordingsorgaan met de raad van toezicht en twee gezamenlijke vergaderingen met bestuur en raad van toezicht.

Het jaarverslag werd door een delegatie van het verantwoordingsorgaan besproken met het bestuur. Twee leden van het verantwoordingsorgaan wonen de bestuursvergaderingen als toehoorder bij. Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

Het verslag van het verantwoordingsorgaan begint op pagina 78. De reactie van het bestuur is na het verslag opgenomen.

Deskundigheid
In 2020 zijn op individuele basis door leden van het verantwoordingsorgaan (digitaal) studies gevolgd en bijeenkomsten van de Pensioenfederatie (digitaal) bezocht.

De studiedag in 2020 werd uitgesteld in verband met de covid-19 maatregelen. Deze vond uiteindelijk in maart 2021 plaats en had het nieuwe pensioenstelsel als onderwerp.

Mutaties verantwoordingsorgaan
In januari 2020 was aftredend de heer J. Veenma en in februari 2020 de heer M. Neijssel. De heer J. Veenma werd in aansluiting op het aflopen van zijn benoemingstermijn herbenoemd en de heer M. Neijssel beëindigde zijn lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan. In zijn plaats werd mevrouw M.D. Gunsch-Luijendijk als lid van het verantwoordingsorgaan benoemd. In juni 2020 werd de heer K.H. Knapper, in aansluiting op het aflopen van zijn benoemingstermijn, herbenoemd.

Reglement verantwoordingsorgaan en profielschets
In 2020 is geen wijziging in het reglement verantwoordingsorgaan en de profielschets aangebracht.

Beloning
De leden van het verantwoordingsorgaan ontvangen voor de uitoefening van hun functie geen beloning ten laste van het pensioenfonds.

Raad van toezicht

	geb. jaar	in functie
Mevrouw M. Meijer-Zaalberg	1950	2019
Dhr. M. Simon, voorzitter	1960	2019
Dhr. H. Zevenhuizen	1976	2019

Het intern toezicht wordt ingevuld door een raad van toezicht. De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid van het bestuur, de effectiviteit van het bestuur en de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Hierbij is de raad van toezicht belast met het toezien op een adequate risicobeheersing, naleving van wet- en regelgeving en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De raad van toezicht legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan, de werkgever en in het jaarverslag.

De raad van toezicht kan de benoeming van bestuursleden beletten indien niet aan de profielschets wordt voldaan en kan het bestuur schorsen of ontslaan wegens disfunctioneren. Voor goedkeuring moeten aan de raad van toezicht onder andere worden voorgelegd: de profielschets voor bestuursleden, het bestuursverslag en de jaarrekening en het beloningsbeleid.

Het verslag van de raad van toezicht begint op pagina 83. De reactie van het bestuur is na het verslag opgenomen.

Mutaties raad van toezicht
Eind 2020 was mevrouw M. Meijer-Zaalberg volgens rooster aftredend. Zij stelde zich beschikbaar voor herbenoeming en werd –na bindende voordracht vanuit het verantwoordingsorgaan– door het bestuur voor een nieuwe termijn benoemd.

Beloning
De leden van de raad van toezicht ontvangen voor de uitoefening van hun functie een vaste beloning ten laste van het pensioenfonds. De beloning is vooraf getoetst op marktconformiteit. In 2020 ontving de raad van toezicht in totaal een beloning van EUR 54.000.

Sleutelfunctiehouders

De sleutelfunctiehouders hebben een controlerende en adviserende rol op het gebied van risicobeheer, interne audit en actuarieel. De sleutelfunctiehouders zijn hierna opgenomen.

	sleutelfunctiehouder
Risicobeheer	Dhr. H. van Hal - bestuurslid
Interne audit	Dhr. A.P.B. Huisman - Director Global Internal Audit
Actuarieel	Dhr. R.H. Sprenkels - certificerend actuaris

Bij de invulling van de sleutelfunctiehouders hebben wij ons laten leiden door aanwezige geschiktheid en beschikbaarheid. De sleutelfunctiehouder risicobeheer wordt op basis hiervan binnen het bestuur ingevuld, de sleutelfunctiehouder interne audit bij Vopak en de sleutelfunctiehouder actuarieel bij de certificerend actuaris.

De taken en verantwoordelijkheden van de sleutelfunctiehouders zijn in 2020 uitgewerkt in een reglement en ter ondersteuning van de taken zijn verschillende rapportages toegevoegd aan rapportagelijnen. Zowel de sleutelfunctiehouder risicobeheer als interne audit hebben een charter opgesteld waarin doel, taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden en onafhankelijkheid zijn uitgewerkt. De sleutelfunctiehouder risicobeheer en interne audit nemen deel aan het ingerichte platform bij de pensioenadministrateur.

De risicocommissie die de sleutelfunctiehouder risicobeheer ondersteunt in zijn werkzaamheden kwam in 2020 voor het eerst bijeen. De risicocommissie bestaat behalve de voorzitter volledig uit niet-bestuursleden. De samenstelling, werkzaamheden, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de risicocommissie zijn uitgewerkt in het reglement commissies.

De sleutelfunctiehouder interne audit heeft een auditplan uitgebracht waarin de geplande audits zijn vastgelegd. Eind 2020 zijn de werkzaamheden voor de eerste audit met ondersteuning van een externe partij opgestart.

De toetsingsprocedure van De Nederlandsche Bank kon voor de drie sleutelfunctiehouders in november 2020 positief worden afgerond.

Compliance officer

De compliance officer heeft als taak toe te zien op de naleving van de gedragscode van ons pensioenfonds. Ten minste eenmaal per jaar wordt in een bestuursvergadering, indien gewenst in aanwezigheid van de compliance officer, het onderwerp compliance besproken. De compliance officer vraagt jaarlijks aan alle betrokken personen uit of de gedragscode is nageleefd.

De rol van compliance officer wordt ingevuld door de heer P.P. Smid, Director Global Legal Affairs.

Extern toezicht

De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten

De Nederlandsche Bank houdt toezicht op de financiële positie van pensioenfondsen en de Autoriteit Financiële Markten houdt toezicht op de informatieverstrekking door pensioenfondsen.

Deze toezichthouders hebben wettelijke mogelijkheden om corrigerend op te treden tegen pensioenfondsen, bijvoorbeeld door middel van het geven van een aanwijzing, het opleggen van een dwangsom of een boete of het aanstellen van een bewindvoerder. Zoals voorgeschreven in artikel 96 Pensioenwet wordt vermeld dat de toezichthouders in 2020 geen corrigerende maatregelen richting het pensioenfonds hebben getroffen.

In 2020 heeft in verband met de covid-19 maatregelen geen periodiek overleg met De Nederlandsche Bank plaatsgevonden. Wel was er regelmatig telefonisch overleg.

Op 14 februari 2020 werd een normoverdragende brief van de Autoriteit Financiële Markten ontvangen met betrekking tot een overtreding bij de aanlevering van scenariobedragen aan het pensioenregister die vanaf 1 oktober 2019 had moeten plaatsvinden. Deze scenariobedragen worden aangeleverd vanuit de pensioenadministratie maar deze kon door problemen bij de implementatie niet voldoen aan de gestelde deadline voor de aanlevering. Uiteindelijk werd de aanlevering vanaf eind november 2019 gerealiseerd. Wij hebben veelvuldig overleg met de pensioenadministrateur gehad over de aanlevering aan het pensioenregister en meerdere malen ons ongenoegen geuit over de implementatieproblemen. Bij ontvangst van de normoverdragende brief was de geconstateerde overtredingen reeds weggenomen.

Een normoverdragende brief is geen corrigerende maatregelen als bedoeld in artikel 96 van de Pensioenwet.

Uitbestedingspartijen en externe deskundigen

In 2019 hebben wij het uitbestedingsbeleid geëvalueerd en aangepast op basis van de laatste ontwikkelingen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen uitbesteding en inkoop van diensten, zijn waarborgen en normen uitgebreid, is onderuitbesteding opgenomen, de melding van uitbesteding aan De Nederlandsche Bank verwerkt en het risico assessment nader uitgewerkt.

Pensioenbureau

De werkzaamheden van het pensioenfonds zijn door het bestuur uitbesteed aan Vopak, die de uitvoering van deze werkzaamheden heeft opgedragen aan haar pensioenbureau. De kosten van het pensioenbureau (salarissen, huisvesting etc.) komen voor rekening van Vopak. In aanvulling op de gedragscode van Vopak is voor de werknemers van het pensioenbureau de gedragscode van het pensioenfonds van toepassing.

Uitvoering pensioenregeling en administratie

Onder coördinatie en controle van het pensioenbureau is de uitvoering van de pensioenregelingen, de pensioenadministratie, de financiële administratie en verslaglegging ondergebracht bij AZL.

De administratie van de individuele beleggingsrekeningen is ondergebracht bij ABN AMRO Pensioenen. AZL en ABN AMRO Pensioenen zijn in het bezit van een ISAE 3402 rapportage.

Uitvoering vermogensbeheer

Als custodian treedt JP Morgan Bank Luxembourg op. In 2020 werd de overeenkomst in verband met de mogelijke gevolgen van een Brexit overgeheveld van JP Morgan Chase Bank De administratie, performance meting en look-through van de beleggingen is ondergebracht bij International Trust Services.

Het beheer van de beleggingen is uitbesteed aan externe vermogensbeheerders. De fiduciair vermogensbeheerder van het pensioenfonds is BlackRock (Netherlands). In 2020 werd de overeenkomst in verband met mogelijke gevolgen van een Brexit overgeheveld van BlackRock Investment Management. De fiduciair vermogensbeheerder verzorgt de coördinatie tussen, controle van en rapportering over de

aangestelde vermogensbeheerders. JP Morgan Bank Luxembourg, International Trust Services en BlackRock zijn in het bezit van een ISAE 3402 rapportage.

Beleggingscommissie

	dienstverband	geb.jaar	benoemd
Dhr. M.A.S. Ariaans	Chief Investment officer pensioenfonds Vervoer	1971	2017
Dhr. C.H. Blokzijl, voorzitter	Director Pensions Vopak	1963	2002
Dhr. E.J. Bannet	Directeur Quinator Investment Consultancy	1959	2008
Dhr. L. Leo	Directeur Leo Investment Consulting & Governance	1966	2009

De beleggingscommissie adviseert het bestuur inzake het beleggingsbeleid en monitort de operationele invulling van het beleggingsbeleid door de fiduciair vermogensbeheerder.

Ten aanzien van de beleggingscommissie is een reglement opgesteld waarin de samenstelling, taken, etc. zijn vastgelegd. Op de leden van de beleggingscommissie is de gedragscode van het pensioenfonds van toepassing. De leden van de beleggingscommissie worden jaarlijks door het bestuur geëvalueerd.

In 2020 zijn er geen wijzigingen in de samenstelling van de beleggingscommissie doorgevoerd. Bij het aflopen van zijn benoemingstermijn eind 2020 is de heer M.A.S. Ariaans herbenoemd door het bestuur.

Accountant en actuaris
De controle van de jaarrekening is uitgevoerd door Ernst & Young Accountants. De actuariële werkzaamheden in het kader van de verslaglegging zijn door het bestuur bij het actuariaat van AZL ondergebracht. Voorts treedt Willis Towers Watson als adviserend en Sprenkels & Verschuren als certificerend actuaris van het pensioenfonds op.

Als certificerend actuaris toetst Sprenkels & Verschuren of is voldaan aan artikel 126 tot en met 140 van de Pensioenwet en stelt op basis hiervan de actuariële verklaring op.

ALM adviseur
De haalbaarheidstoets, ALM studie en evaluatie van de standaard beleggingsstaffel van het pensioenfonds worden uitgevoerd door Ortec Finance.

Communicatiedeskundige
Voor de invulling en uitwerking van het communicatiebeleidsplan, communicatiejaarplan en communicatie-uitingen wordt het pensioenfonds ondersteund door Lidewij & Spijker.

Klachten

Beleid

Het pensioenfonds kent een klachten- en geschillenregeling waarin de te volgen procedure bij klachten en geschillen is vastgelegd. De regeling voorziet in de mogelijkheid om een genomen besluit voor te leggen aan de Ombudsman Pensioenen. De klachten- en geschillenregeling is te vinden op de website van het pensioenfonds.

Uitvoering

Eind 2020 waren er geen klachten- of geschillenprocedures in behandeling of opgestart.

Verzekerdenbestand

Het pensioenfondsbestand omvat deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden en ontwikkelde zich in 2020 als volgt:

	31-12-2019	Toename	Afname	31-12-2020
Deelnemers	1.466	238	-223	1.481 [1)]
Gewezen deelnemers	1.799	214	-219	1.794
Pensioengerechtigden				
– ouderdomspensioen	1.918	75	-94	1.899
– partnerpensioen	909	63	-68	904
– wezenpensioen	22	3	-5	20
Totaal	**6.114**	**593**	**-609**	**6.098**

1) waarvan 37 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling

In het hiervoor opgenomen overzicht komen geen dubbeltellingen voor. Zo worden arbeidsongeschikte deelnemers onder 'deelnemers' opgenomen op basis van de premievrije voortzetting van de pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid. Het is evenwel mogelijk dat deze deelnemers ook een arbeidsongeschiktheidspensioen ontvangen. Omdat zij reeds als 'deelnemer' zijn meegeteld worden zij niet opgenomen in de telling onder 'arbeidsongeschiktheidspensioen'.

De leeftijdsopbouw van het pensioenfondsbestand per 31 december 2020 kan grafisch als volgt worden weergegeven:

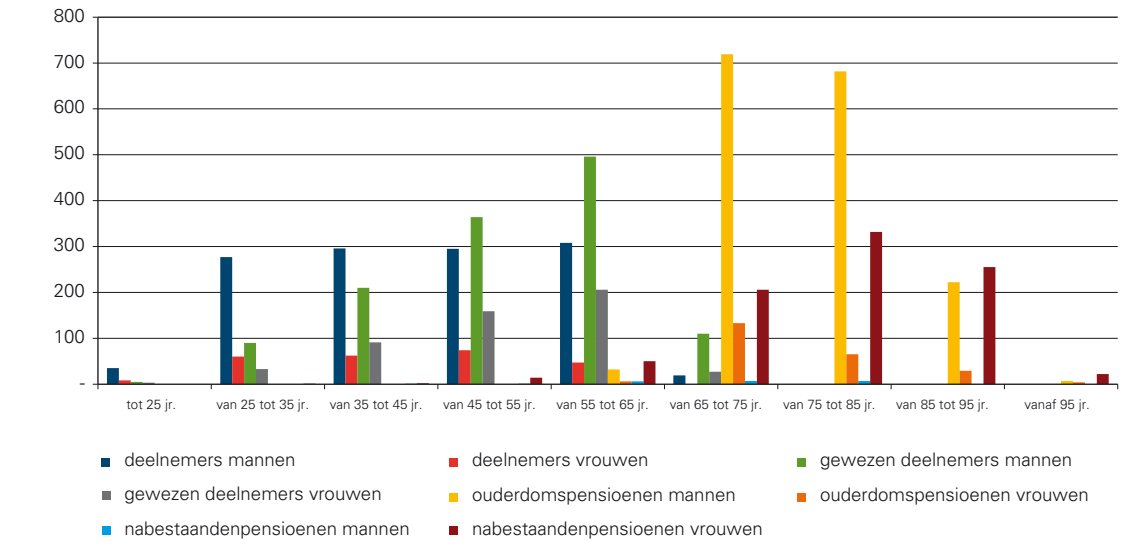

Aangesloten ondernemingen

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit voor de volgende aangesloten ondernemingen:

Koninklijke Vopak	Vopak Terminal Europoort	Vopak Agencies Rotterdam
Vopak Chemicals Logistics Netherlands	Vopak Terminal Vlaardingen	Vopak Agencies Amsterdam
Vopak Management Netherlands	Vopak Terminal Vlissingen	Vopak Agencies Terneuzen
Vopak Global IT	Vopak Terminal Eemshaven	
Vopak Global Shared Services		
Vopak Europe & Africa	Vopak LNG Holding	EVOS Amsterdam

Bij de verkoop van Vopak Terminal North Netherlands is overeengekomen dat de deelnemers bij deze onderneming tot maximaal drie jaar na de verkoop deel mogen blijven nemen aan de Vopak pensioenregeling. Hierbij zijn onverkort de afspraken die met Vopak zijn en worden gemaakt van toepassing. Sinds 1 oktober 2019 opereert de onderneming onder de naam EVOS Amsterdam.

Statuten en pensioenregeling

De meest recente versies van de statuten en het pensioenreglement zijn te vinden op de website van het pensioenfonds.

Statuten

De statuten zijn in 2020 niet gewijzigd.

Pensioenregeling

De pensioenregeling is in 2020 niet inhoudelijk gewijzigd. De hoofdpunten van de pensioenregeling kunnen als volgt worden weergegeven:

A-regeling

- De franchise bedraagt EUR 13.639 (2020).
- De salarisgrens bedraagt EUR 59.545 (2020).
- De standaard pensioenleeftijd is 68 jaar.
- Er wordt een bruto premie beschikbaar gesteld op basis van een in het reglement opgenomen leeftijdsstaffel. Deze premie is gebaseerd op pensioenopbouw voor ouderdomspensioen van 1,875% van de A-grondslag en voor partnerpensioen van 1,313% van de A-grondslag.
- Het partnerpensioen is (op risicobasis) volledig verzekerd en bedraagt 1,313% van de A-grondslag waarbij voor deelnemers rekening wordt gehouden met voortzetting van de deelneming tot de pensioengerechtigde leeftijd. Het meeverzekerde wezenpensioen bedraagt 0,263% van de pensioengrondslag.
- De deelnemer heeft de keuze om de beschikbare premie direct te gebruiken om pensioen in te kopen of te beleggen op een individuele beleggingsrekening bij ABN AMRO Pensioenen tegen een risicoprofiel naar keuze. Bij directe pensioeninkoop wordt het hiervoor genoemde ouderdoms- en partnerpensioen ingekocht in het pensioenfonds. Bij beleggen wordt –op een moment naar keuze van de deelnemer– ouderdoms- en partnerpensioen ingekocht. De hoogte van het in te kopen pensioen is afhankelijk van de beschikbare premies, het gerealiseerde rendement en de tarieven op het moment van pensioeninkoop.
- Het ouderdoms- en partnerpensioen dat bij het pensioenfonds wordt ingekocht betreft een vaste uitkering. Indien wordt belegd tot de pensioendatum heeft de deelnemer naast deze vaste uitkering een keuze voor een variabele uitkering bij een premie pensioeninstelling of verzekeraar.

B-regeling

- De franchise bedraagt EUR 59.545 (2020).
- De salarisgrens bedraagt EUR 110.111 (2020).
- De standaard pensioenleeftijd is 68 jaar.
- Er wordt een bruto premie beschikbaar gesteld op basis van een in het reglement opgenomen leeftijdsstaffel.
- Het partnerpensioen is (op risicobasis) volledig verzekerd en bedraagt 1,313% van de B-grondslag waarbij voor deelnemers rekening wordt gehouden met voortzetting van de deelneming tot de pensioengerechtigde leeftijd. Het meeverzekerde wezenpensioen bedraagt 0,263% van de pensioengrondslag.
- De deelnemer heeft de keuze om de beschikbare premie direct te gebruiken om pensioen in te kopen of te beleggen op een individuele beleggingsrekening bij ABN AMRO Pensioenen tegen een risicoprofiel naar keuze. Bij directe pensioeninkoop wordt het hiervoor genoemde ouderdoms- en partnerpensioen ingekocht in het pensioenfonds. Bij beleggen wordt –op een moment naar keuze van de deelnemer– ouderdoms- en partnerpensioen ingekocht. De hoogte van het in te kopen pensioen is afhankelijk van de beschikbare premies, het gerealiseerde rendement en de tarieven op het moment van pensioeninkoop.

C-regeling

Een netto beschikbare premieregeling voor het salarisdeel dat uitstijgt boven het maximum uit de B-regeling.

- De franchise bedraagt EUR 110.111 (2020).
- De standaard pensioenleeftijd is 68 jaar.
- Er wordt een netto premie beschikbaar gesteld op basis van een in het reglement opgenomen leeftijdsstaffel.
- Het netto partnerpensioen is (op risicobasis) volledig verzekerd en bedraagt 0,560% van de C-grondslag waarbij voor deelnemers rekening wordt gehouden met voortzetting van de deelneming tot de pensioengerechtigde leeftijd. Het meeverzekerde netto wezenpensioen bedraagt 0,112% van de pensioengrondslag.
- De beschikbare netto premie wordt belegd op een individuele beleggingsrekening bij ABN AMRO Pensioenen tegen een risicoprofiel naar keuze. Op de pensioendatum wordt het saldo op de beleggingsrekening gebruikt voor de inkoop van een vast of variabel pensioen bij een pensioenuitvoerder naar keuze van de deelnemer. De hoogte van het in te kopen pensioen is afhankelijk van de beschikbare netto premies, het gerealiseerde rendement en de tarieven van de pensioenuitvoerder op de pensioendatum.
- De deelnemer heeft de mogelijkheid om af te zien van deelneming aan dit deel van de pensioenregeling. Indien wordt afgezien van deelneming ontvangt de deelnemer de bruto premie die ten grondslag ligt aan de beschikbare netto premie via het salaris. Hierover zijn de reguliere inhoudingen verschuldigd.

Arbeidsongeschiktheidspensioen op risicobasis

In de pensioenregeling is een arbeidsongeschiktheidspensioen op risicobasis verzekerd ter grootte van 80% van het salarisdeel dat uitstijgt boven het maximum WIA-salaris.

Algemeen

De pensioenregeling is begin 2018 fiscaal goedgekeurd door de belastingdienst.
In de pensioenregeling zijn flexibele elementen ingebouwd zoals: de ingangsdatum van het ouderdomspensioen, het storten van vrijwillige premies, de omzetting van partnerpensioen in ouderdomspensioen, het deeltijdpensioen etc. Deze flexibele elementen worden toegepast voor zover dit fiscaal is toegestaan.

Individuele beschikbare premie

Aan de werknemers geboren vanaf 1 januari 1950 die op 31 december 2005 deelnamen aan de prepensioenregeling is een individuele beschikbare premie toegezegd. Deze gesloten groep werknemers komt tot de voorheen geldende uittredingsleeftijd doch niet langer dan 15 jaar (tot uiterlijk 31 december 2020) in aanmerking voor een individueel vastgestelde bruto beschikbare premie. Deze regeling is begin 2008 fiscaal goedgekeurd door de belastingdienst.

Vooruitblik

Ook voor 2021 is onze bestuursagenda weer goed gevuld. Op een prominente plaats staat hierbij het opheffen van de situatie van tekort. De ontwikkelingen in de eerste maanden van 2021 stemmen ons positief in dit streven. Onzekere factoren zoals de impact van de covid-19 crisis en de geopolitieke conflicten bemoeilijken het vinden van de optimale verhouding tussen risico en rendement.

In 2021 zal de eerste eigen risico beoordeling worden uitgevoerd die voortvloeit uit de IORP-II richtlijn. Hieraan voorafgaand voeren wij onze periodieke ALM-studie uit op basis van het huidige toetsingskader met analyse van de effecten voor het toetsingskader in (de transitie naar) het nieuwe pensioenstelsel. De uitkomsten van de ALM-studie vormen daarmee –naast de basis voor het strategische beleggingsbeleid in de komende jaren– ook input voor de partijen die aan de slag zullen gaan met de vertaling van het nieuwe pensioenstelsel naar de Vopak situatie.

De minimale rente van 1,85% in de uitvoeringsovereenkomst en het niveau van de premie-egalisatiereserve maken het waarschijnlijk dat in 2022 de premiestaffel in de A-regeling niet volledig gebaseerd zal kunnen zijn op pensioenopbouw voor ouderdomspensioen van 1,875% van de A-grondslag en 70% meeverzekerd partnerpensioen. Wij zullen vroegtijdig in overleg treden met alle betrokken partijen omtrent de consequenties van een mogelijk verlaagde pensioenopbouw.

Bij het vermogensbeheer zal de implementatie van het maatschappelijk verantwoord beleggen worden opgepakt en in de communicatie zal de uitrol van de pensioenplanner naar deelnemers hen in staat stellen om zelf de effecten van flexibiliseringsmogelijkheden in kaart te brengen alsmede de verschillen in de pensioenuitkomsten bij een keuze voor beleggen of pensioeninkoop met de beschikbare premie. Uiteraard zal ook de mogelijk verlaagde pensioenopbouw in 2022 een belangrijk onderdeel van de communicatie richting deelnemers zijn.

De praktische invulling van de werkzaamheden van de sleutelfunctiehouders en de interactie tussen de verschillende verdedigingslijnen binnen ons pensioenfonds blijft ook voor 2021 een aandachtsgebied.
Wij investeren graag onze tijd en aandacht om de hiervoor genoemde uitdagingen aan te pakken en ons pensioenfonds verder te verbeteren.

Verantwoordingsorgaan

Verslag verantwoordingsorgaan

Rol en taken van het verantwoordingsorgaan

Volgens de Pensioenwet moeten besturen van pensioenfondsen periodiek verantwoording afleggen aan het verantwoordingsorgaan, dat wettelijk als vertegenwoordiger van de belanghebbenden wordt beschouwd.

Eén van de taken van het verantwoordingsorgaan is de jaarlijkse beoordeling van het handelen van het bestuur, het door het bestuur uitgevoerde beleid en de beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben. Ook adviseert het verantwoordingsorgaan het bestuur vooraf over het beleid en doet het bindende voordrachten voor de benoeming van leden van de raad van toezicht.

Samenstelling en kennisniveau verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan telt elf leden. De deelnemers en de pensioengerechtigden zijn vertegenwoordigd op basis van de onderlinge getalsverhouding in het fonds, momenteel door drie leden namens de deelnemers en zeven leden namens de pensioengerechtigden. Daarnaast is er één werkgeversvertegenwoordiger. Wat betreft diversiteit, drie vrouwen en acht mannen hebben zitting in het verantwoordingsorgaan en één lid is jonger dan 40 jaar. Gedurende het verslagjaar is Michiel Neijssel teruggetreden en in zijn plaats werd Margaret Gunsch als lid benoemd namens de deelnemers. Verder waren er geen mutaties in de samenstelling van het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan beschikt zowel collectief, als ieder lid individueel, over een toereikend kennis- en opleidingsniveau voor het adequaat uitoefenen van haar taak. Nieuwe leden volgen gerichte opleidingen op het gebied van pensioenen, zodat zij binnen één tot twee jaar voldoen aan het geschiktheidsniveau A. In oktober 2020 was er een studiedag gepland om de kennis te actualiseren op het gebied van verantwoord beleggen en het pensioenakkoord. Vanwege covid-19 is de studiedag doorgeschoven naar 2021. Hetzelfde geldt voor de zelfevaluatie van het functioneren van het verantwoordingsorgaan.

Taakuitvoering verantwoordingsorgaan

Het concept-bestuursverslag met de jaarrekening 2020, de verklaring van de accountant en de bevindingen van de certificerende actuaris zijn kerndocumenten voor het afleggen van de verantwoording door het bestuur, maar het verantwoordingsorgaan krijgt ook eerder en meer informatie. Zo ontvangt het verantwoordingsorgaan onder meer verslagen van alle bestuursvergaderingen en maandelijks de beleggingsrapportages. Een belangrijke bijdrage aan het oordeel over het functioneren van het bestuur vormt het rapport van de raad van toezicht. Deze heeft via haar rapportage verantwoording afgelegd aan het verantwoordingsorgaan en deze rapportage is op 27 mei 2021 met het verantwoordingsorgaan besproken. Op basis van deze en op andere wijze verkregen informatie en de bijeenkomsten met het bestuur komt het verantwoordingsorgaan tot zijn jaarlijks oordeel.

Sinds de covid-19 uitbraak wordt er alleen online vergaderd, met de daarbij behorende beperkingen. In het verslagjaar 2020 heeft het verantwoordingsorgaan viermaal vergaderd. Ook waren er twee gezamenlijke overlegvergaderingen met het bestuur en de raad van toezicht. Verder was er een afzonderlijke vergadering tussen de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan, waarin de werkzaamheden zijn vergeleken en

oordelen zijn uitgewisseld. De reguliere vergaderingen van het bestuur werden door twee leden van het verantwoordingsorgaan gevolgd als toehoorders.

Adviesaanvragen

In het verslagjaar heeft het verantwoordingsorgaan op verzoek van het bestuur vier adviesaanvragen behandeld. Het bestuur heeft toelichting gegeven op vragen vanuit het verantwoordingsorgaan en waar nodig kleine tekstaanpassingen gemaakt. Alle aanvragen hebben vervolgens een positief advies gekregen. De onderwerpen waren het communicatiebeleidsplan 2020-2022 (een leidraad voor de voorgenomen communicatie naar deelnemers en gepensioneerden), het crisisplan 2020 (uitgebreid met maatregelen in het kader van niet-financiële risico's), het beloningsbeleid (tekstuele aanpassingen vanwege wijzigingen in governance) en de Actuariële en bedrijfstechnische nota 2021 (belangrijkste criteria waarop het financiële beleid is gebaseerd).

Met betrekking tot het positieve advies over het beloningsbeleid heeft het verantwoordingsorgaan de voorwaarde gesteld dat over drie jaar het beloningsbeleid geëvalueerd en geactualiseerd wordt, gebaseerd op een marktverkenning.

Opvolging aanbevelingen

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat het bestuur serieus aandacht schenkt aan de opvolging van de aanbevelingen van accountant, certificerend actuaris, raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan. De meeste zijn reeds afgerond en voor de resterende is aangegeven hoe die zullen worden aangepakt.

Speerpunt 2020 / 2021 – vernieuwing van het pensioenstelsel

Het verantwoordingsorgaan heeft de ontwikkelingen ten aanzien van de vernieuwing van het pensioenstelsel met veel belangstelling gevolgd. Het is de intentie van de overheid dat wet- en regelgeving vanaf 1 januari 2023 gereed zijn. Daarna maken sociale partners binnen Vopak afspraken over de overstap en uiterlijk 1 januari 2027 moet het pensioenfonds klaar zijn voor de invoering. Het verantwoordingsorgaan zal deze invoering kritisch bezien. De vernieuwing van het pensioenstelsel blijft dus ook in 2021 een speerpunt.

Overige waarnemingen

Governance

Sleutelfunctiehouders

Naar aanleiding van aanscherping van de wetgeving ten aanzien van governance zijn in 2019 sleutelfunctiehouders benoemd voor het actuariaat, het risicobeheer en de interne audit. In 2020 is praktische invulling aan hun taken gegeven en is De Nederlandsche Bank na toetsing akkoord gegaan met de voorgestelde houders van deze sleutelfuncties.

Samenstelling raad van toezicht

Na instemming van het verantwoordingsorgaan is Marianne Meijer herbenoemd als lid van de raad van toezicht voor een tweede zittingstermijn van vier jaar.

Samenstelling bestuur van het pensioenfonds

Om de continuïteit van de bezetting van het bestuur van het pensioenfonds te waarborgen heeft het verantwoordingsorgaan twee aspirant-leden voorgedragen, de heer Geert Dijkshoorn namens de deelnemers en mevrouw Caroline Heilbron namens de gepensioneerden. Het doel is dat zij na een inwerkperiode en een te volgen opleiding geschikt zijn om toe te treden tot het bestuur.

Verder zijn we verheugd dat Arthur de Ronde, als bestuurslid namens de deelnemers, bereid was om een tweede zittingstermijn van vier jaar te aanvaarden.

Tot slot een woord van dank aan Jaap Vriesendorp, bestuurslid namens de gepensioneerden, die helaas om gezondheidsredenen zijn taak neer moest leggen. Het verantwoordingsorgaan is hem heel dankbaar voor zijn jarenlange inbreng.

Investment beliefs
Investment beliefs zijn de overtuigingen waarop het pensioenfonds het beleggingsbeleid baseert. Het zijn voor het pensioenfonds belangrijke uitgangspunten, welke dienen als kader bij de besluitvorming aangaande het beleggingsbeleid.

Halverwege 2020 heeft het bestuur de investment beliefs aangescherpt, met als doel eenduidigheid en consistentie met het huidige beleggingsbeleid. Hierbij heeft het bestuur een vergelijking gemaakt met de investment beliefs van andere fondsen en heeft er een review door Willis Towers Watson plaatsgevonden.

Het verantwoordingsorgaan acht de investment beliefs passend bij het fonds en de huidige tijdsgeest.

Kostendekkende premie
Onder de oude pensioenregeling is gekozen voor een premieafdracht op basis van de gedempte marktrente. Daarbij werd verondersteld dat op lange termijn de verschillen ten opzichte van de premieafdracht op basis van niet-gedempte marktrente elkaar zouden opheffen. Bij de overgang naar de nieuwe pensioenregeling is het lange termijn uitgangspunt doorbroken. Ter compensatie heeft Vopak EUR 15,6 miljoen in het pensioenfonds gestort.

Onder de nieuwe regeling is de maximum premie vastgesteld op basis van een rente van ten minste 1,85%. Op het moment van het ingaan van de nieuwe pensioenregeling werd de marktrente voor de pensioenopbouw in 2018 geraamd op 1,70%, het effect hiervan is een premietekort van EUR 0,8 miljoen per jaar. Ter compensatie heeft Vopak EUR 2,4 miljoen in het pensioenfonds gestort.

De totale compensatie van EUR 18 miljoen wordt de eerste vijf jaar ingezet als premie-egalisatiereserve. Daarna is het ter discretie van het bestuur wat er met het eventueel resterend deel gebeurt.

Als gevolg van een lagere marktrente voor de pensioenopbouw in de jaren 2018 tot en met 2020 was de premie niet kostendekkend. De premie-egalisatiereserve bedraagt dientengevolge nog EUR 11,2 miljoen per 31 december 2020. De rente is in 2020 nog verder gedaald, zodat de verwachte mutatie voor 2021 hoger wordt dan in 2020 (toen EUR 5,0 miljoen). Dit betekent dat er een kans bestaat dat de pensioenopbouw voor de A-grondslag vanaf 2022 verlaagd wordt. Het verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat het bestuur zich daarvan bewust is en hier aandacht aan besteedt.

Dekkingsgraad en toeslagverlening
De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2020 vastgesteld op 110,2% en is daarmee lager dan het vereiste minimum van 115,9%. Dit betekent dat het in 2019 ingediende herstelplan geactualiseerd moet worden, waarbij het pensioenfonds 12 jaar de tijd krijgt om voldoende reserves op te bouwen.

Eind oktober is de peildatum voor een besluit over een eventuele toeslagverlening op de opgebouwde pensioenen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. De hoogte is afhankelijk van wettelijke

factoren op basis van het financieel toetsingskader. Het verantwoordingsorgaan heeft vastgesteld dat deze wettelijke factoren de basis waren voor het bestuur om per 1 januari 2021 een toeslag te verlenen van 0,14%.

Pensioenplanner
Er is veel tijd besteed aan het ontwikkelen van een online pensioenplanner. De keuze is uiteindelijk gevallen op de pensioenplanner van AZL. Naast de flexibiliseringsmogelijkheden voorziet deze planner ook in ondersteuning bij de keuze tussen pensioen inkopen of beleggen met de beschikbare premie.

Naar verwachting zal de pensioenplanner in de eerste helft van 2021 in gebruik genomen worden. In de pensioenkrant van december 2020 is al aangekondigd dat de deelnemers geïnformeerd worden zodra de planner live is.

Aanbeveling verantwoordingsorgaan: omdat veel mensen nog nooit op mijnpensioenoverzicht.nl hebben gekeken, is een doelgerichte communicatie gewenst, zodat deelnemers de pensioenplanner ook daadwerkelijk gebruiken en daardoor meer bewust worden van hun pensioen en hun keuze daarin.

Onderzoek deelnemers en gepensioneerden
In november 2019 is er onder de deelnemers en gepensioneerden getoetst hoe ze aankijken tegen het pensioenfonds. De uitkomsten zijn begin 2020 gerapporteerd. De respons was hoog en over het algemeen was men zeer tevreden over het pensioenfond en het functioneren van het bestuur. Het communicatiebeleidsplan is mede opgesteld op basis van de uitkomsten van het onderzoek.

Oordeel
Op grond van het voorgaande is het verantwoordingsorgaan van oordeel dat sprake is geweest van een adequate uitvoering van het beleid door het bestuur en van een juist handelen van het bestuur binnen haar verantwoordelijkheid. Bovendien is geconstateerd dat het bestuur op een constructieve wijze omgaat met de aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan waardeert de inzet van het bestuur, de raad van toezicht en het pensioenbureau. Verder waardeert het verantwoordingsorgaan dat de pensioenregeling van Vopak (als één van de negen van tweehonderd regelingen) door The Pension Rating Agency (TPRA) beoordeeld is met een maximale score. Verschillende factoren werden daarbij beoordeeld, zoals de verhouding tussen de premie-inleg en het verwacht pensioen, het nabestaandenpensioen, de kans op verhogen van het pensioen en de keuzemogelijkheden in de pensioenregeling.

De onderlinge samenwerking tussen bestuur, raad van toezicht en verantwoordingsorgaan vindt plaats met een open en constructieve houding. Het verantwoordingsorgaan ziet daarom de samenwerking voor het komende jaar weer met vertrouwen tegemoet.

Verantwoordingsorgaan

Rotterdam, 17 juni 2021

Reactie bestuur

Het verslag van het verantwoordingsorgaan is in onze vergadering op 9 maart 2021 besproken in aanwezigheid van de toehoorders vanuit het verantwoordingsorgaan. De definitieve versie van het verslag is na het overleg van 27 mei 2021 met ons gedeeld. Wij hebben in beide bijeenkomsten onze waardering uitgesproken over het constructief opgestelde verslag.

Het verantwoordingsorgaan heeft ten behoeve van het technisch overleg het concept jaarverslag doorgenomen en input geleverd ter verdere verbetering. Wij hebben zoveel mogelijk getracht deze input direct in het (concept) jaarverslag 2020 te verwerken. De input van het verantwoordingsorgaan leverde hiermee wederom een positieve bijdrage in de totstandkoming van het jaarverslag.

De aanbevelingen bij het jaarverslag van het verantwoordingsorgaan en andere betrokken partijen worden door ons vastgelegd in een register om opvolging te waarborgen. Dit register en onze reactie op de aanbevelingen wordt periodiek gedeeld met het verantwoordingsorgaan. De in het verslag gedane aanbeveling ten aanzien van doelgerichte communicatie heeft onze bijzondere aandacht. Wij realiseren ons dat het uitrollen van de pensioenplanner slechts succesvol kan zijn indien daarmee een zo compleet mogelijk beeld van (de mogelijkheden tot flexibilisering van) de pensioensituatie door de deelnemer kan worden verkregen.

Ondanks de bijzondere omstandigheden heeft de samenwerking tussen de pensioenfondsorganen in 2020 op geen enkele wijze onder druk gestaan. Uiteraard kent digitaal contact zijn beperkingen en hopen wij ook met het verantwoordingsorgaan weer snel fysiek bijeen te kunnen komen. Het aanwezig zijn van een solide basis en de grote betrokkenheid, waarin positief kritisch met elkaar wordt gecommuniceerd, draagt er zonder meer toe bij dat wij elkaar ook in bijzondere omstandigheden weten te vinden. De uitdagingen waar het pensioenfonds zich voor ziet gesteld, zien we dan ook met vertrouwen tegemoet.

Raad van toezicht

Verslag raad van toezicht

Deze rapportage bevat de bevindingen van de raad van toezicht naar aanleiding van haar onderzoek naar het functioneren van het bestuur van Stichting Pensioenfonds Vopak over 2020.

De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde. Daarnaast heeft de raad van toezicht goedkeuringsrechten ten aanzien van een aantal bestuursbesluiten. De raad van toezicht betrekt de Code Pensioenfondsen en de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector bij de uitoefening van zijn taak.

De raad van toezicht heeft, in overleg met het bestuur, de volgende specifieke thema's vastgesteld waarop de raad van toezicht zich in 2020 richt:
- de werking van de sleutelfuncties;
- de toekomstvisie voor het fonds;
- de strategische wijzigingen en bijbehorende risico's verband houdend met het pensioenakkoord.

Belangrijkste waarnemingen en aanbevelingen

Inleiding
In het begin van 2020 brak de covid-19 pandemie uit. Deze pandemie heeft veel impact gehad op maatschappelijke en persoonlijke omstandigheden. De financiële markten herstelden zich, na een forse terugval, maar de manier van werken onderging een stevige wijziging. Het structureel thuiswerken werd geïntroduceerd en de '1,5 meter maatschappij' deed z'n intrede. Grote gebeurtenissen waaraan het fonds het hoofd moest bieden. De maatregelen die het bestuur en de uitbestede partijen hebben genomen blijken effectief te zijn.

Functioneren van de governance
De raad van toezicht stelt vast dat er een beperkte inbreng en invloed van het bestuur in de beleggingscommissie is. De adviezen van de beleggingscommissie worden door de directeur pensioenbureau, tevens voorzitter van de beleggingscommissie, ingebracht in de bestuursvergaderingen. Met deze werkwijze vraagt de raad van toezicht zich af of er binnen het bestuur voldoende countervailing power is ten aanzien van de adviezen van de beleggingscommissie?

De werking van de sleutelfuncties is in ontwikkeling. In de eerste helft van 2020 is de focus gericht geweest op de opzet en het bestaan. In het tweede helft van 2020 is veel aandacht besteed aan rapportages en planvorming. Dat houdt in dat het grootste deel van de ervaring in het kader van de werking van de sleutelfuncties in 2021 zal worden opgedaan.

De raad van toezicht vraagt aandacht voor de samenstelling van de risicocommissie, daar drie van de vier leden geen bestuursleden zijn. De huidige samenstelling maakt dat pensioen-specifieke kennis en de risico

awareness over hetgeen binnen het fonds speelt binnen de risicocommissie op dit moment beperkt aanwezig is.

De raad van toezicht ziet binnen het pensioenbureau een aantal risico's, waarvoor beheersmaatregelen nodig zijn. Door de hoeveelheid aan activiteiten en mandaten kan de situatie zich voordoen dat overbelasting van pensioenbureau medewerkers in het algemeen en van de directeur in het bijzonder ontstaat. Daarnaast bestaat het risico dat door, onverhoopte omstandigheden, de directeur voor onbepaalde tijd niet beschikbaar is.

De raad van toezicht beveelt aan:
- de countervailing power in het bestuur ten opzichte van de beleggingscommissie nog eens nader te bezien;
- de samenstelling van de risicocommissie te heroverwegen;
- de risico's van uitval binnen het pensioenbureau nader te bezien en, waar nodig, beheersmaatregelen te treffen.

Functioneren van het bestuur en cultuur en gedrag
De raad van toezicht is van oordeel dat het bestuur goed functioneert. De juiste onderwerpen staan op de bestuursagenda en de vergaderingen worden goed voorbereid. De raad van toezicht heeft geen aanbevelingen.

Beleid van het bestuur
De raad van toezicht heeft vastgesteld dat de beleidskaders over het algemeen goed op orde zijn. Op een aantal terreinen is het beleid in 2020 herijkt. De raad van toezicht is positief over het eigen IT-beleid en informatiebeveiliging dat het bestuur voor het fonds heeft vastgesteld. De raad van toezicht heeft geen aanbevelingen.

De toekomstvisie voor het fonds
De raad van toezicht is van oordeel dat het bestuur een duidelijke toekomstvisie heeft voor het fonds en dat ook met de nodige regelmaat herijkt. De raad van toezicht heeft geen aanbevelingen.

De strategische wijzigingen en bijbehorende risico's verband houdend met het pensioenakkoord
De wet- en regelgeving betreffende het pensioenakkoord was in 2020 nog niet geheel uitgekristalliseerd. De raad van toezicht begrijpt dat het bestuur dan ook nog geen concrete stappen heeft ondernomen. Wel is energie gestoken in het zich laten informeren over de grote veranderingen die het pensioenakkoord met zich mee zal brengen.

De raad van toezicht beveelt aan:
- tijdig te starten met het in kaart brengen van mogelijke strategische wijzigingen en bijbehorende risico's in verband met het pensioenakkoord;
- alle belanghebbenden tijdig en adequaat te informeren over de voorbereiding op mogelijke strategische wijzigingen en risico's in verband met het pensioenakkoord.

Risicomanagement
De rapportages van de sleutelfunctiehouder risicobeheer zijn in 2020 tot stand gekomen. De raad van toezicht is van oordeel dat de inhoud van de rapportages nog verdere ontwikkeling behoeft. De crisis ten gevolge van de covid-19 pandemie is door het fonds pragmatisch en adequaat opgepakt. De maatregelen die het bestuur en de uitbestede partijen hebben genomen bleken effectief te zijn.

Het bestuur vergaderde in verband met de covid-19 pandemie ook deels digitaal. De mogelijkheid om telefonisch of digitaal te vergaderen en daarin rechtsgeldige besluiten te nemen, is nog niet opgenomen in de statuten. De raad van toezicht beveelt aan:

- in de statuten de mogelijkheid op te nemen van telefonisch of digitaal vergaderen en daarin het nemen van rechtsgeldige besluiten;
- bij de statutenwijziging tevens een regeling voor belet en ontstentenis van bestuursleden en leden van de raad van toezicht in de statuten op te nemen;
- de risicomanagementrapportages verder te ontwikkelen door meer inzicht te bieden in onder meer de effectiviteit van beheersmaatregelen, de samenhang tussen risicoscores, te ondernemen acties en aanbevelingen aan het bestuur en een overall oordeel;
- de risicomanagementonderdelen in 2021 te evalueren.

Evenwichtige belangenafweging

De raad van toezicht heeft vastgesteld dat in de voorleggers de evenwichtige belangenafweging en in de notulen een plek heeft gekregen. Daaruit blijkt dat het bestuur de belangenafweging betrekt in de besluitvorming. Een risico-opinie op de evenwichtige belangenafweging van de sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft de raad van toezicht nog niet gezien. De uitsplitsing van de belangen per deelgroep ziet de raad van toezicht nog niet altijd terug in de vastlegging van de belangenafweging, daarin is nog een slag te maken. De raad van toezicht beveelt aan:

- in de vastlegging van de evenwichtige belangenafweging de verschillende deelgroepen apart te benoemen;
- bij de 1e lijns risico-analyse en 2de lijns risico-opinie de evenwichtige belangenafweging, indien van toepassing, apart te benoemen.

Communicatie en transparantie

Binnen het bestuur wordt veel aandacht gegeven aan communicatie. De communicatie uitingen zijn toegankelijk en begrijpelijk. Het bestuur informeert de deelnemers tijdig, volledig en passend. Het bestuur gebruikt de aangereikte middelen zoals een pensioenplanner, na een gedegen afweging in hoeverre het middel de doelstellingen van het fonds ondersteunt. De raad van toezicht heeft geen aanbevelingen.

Opvolging eerdere aanbevelingen

De aanbevelingen van de raad van toezicht worden gestructureerd opgepakt. Van de 16 aanbevelingen heeft het bestuur één aanbeveling niet overgenomen. Van de overgenomen aanbevelingen zijn er inmiddels 14 opgevolgd. Eén aanbeveling staat gepland voor 2021. De raad van toezicht beveelt aan:

- de voortgang in het opvolgen van de aanbevelingen periodiek (bijvoorbeeld 1 keer per kwartaal) in het bestuur te bespreken.

Raad van toezicht

Rotterdam, 18 maart 2021

Reactie bestuur

In het verslag van de raad van toezicht herkennen wij het streven om vanuit een open, proactieve en kritische vertrouwensrelatie met het bestuur continu te werken aan het verder verbeteren van het pensioenfonds. In onze ogen kon de onzekere situatie als gevolg van de covid-19 pandemie mede dankzij deze relatie, adequaat worden geadresseerd.

Wij waren verheugd dat de toelichting in de bestuursvergadering van 22 april 2021 kon aanvangen met een behoorlijke lijst positieve bevindingen. Tegelijkertijd realiseren wij ons met de raad van toezicht dat er ruimte voor verbetering blijft. De aanbevelingen voor deze verbeteringen zullen wij zoals gebruikelijk opnemen in een register. Hiermee stellen wij de opvolging zeker en kunnen wij de voortgang gedurende het jaar monitoren.

Ten aanzien van de belangrijkste aanbevelingen in het rapport van de raad van toezicht geven wij hierna onze initiële reactie.

Functioneren governance

Alhoewel wij nog steeds achter de gekozen opzet van beleggings- en risicocommissie staan, zullen wij de inrichting van deze commissies in 2021 evalueren. Hierbij zal tevens worden onderzocht op welke wijze het bestuur de betrokkenheid bij deze commissies kan vergroten en waar nodig geschiktheid kan vergroten. De afhankelijkheid van het pensioenbureau en hieraan verbonden risico's zal eveneens nader worden beschouwd.

Risicomanagement

Wij zijn voornemens om in 2021 een evaluatie uit te voeren op de verschillende risicomanagementonderdelen. De invulling van de sleutelfunctiehouders in het afgelopen jaar en het opstarten van hun werkzaamheden bieden daarvoor een natuurlijk moment. Voor het verbeteren van de risicomanagementrapportages zijn reeds de eerste stappen gezet waarbij wij ons realiseren dat dergelijke verbeteringen een continu proces betekenen.

Evenwichtige belangenafweging

De vastlegging in fondsdocumenten blijft onze aandacht houden. Op basis van de aanbevelingen zullen wij met betrekking tot de evenwichtige belangenafweging de verschillende deelgroepen bij de besluitvorming beter trachten te benoemen.

Nieuwe pensioenstelsel

Het belangrijkste pensioenonderwerp voor de komende jaren is uiteraard het nieuwe pensioenstelsel. Het in kaart brengen van mogelijk strategische wijzigingen en bijbehorende risico's is hierbij essentieel. Uiteraard zullen wij deze wijzigingen en risico's vanuit het perspectief van het pensioenfonds benaderen waarbij wij evenwel niet uit het oog zullen verliezen dat het slagen van het nieuwe pensioenstelsel een gezamenlijk doel is van alle betrokken partijen. Een aparte uitdaging bij de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel vormt de communicatie. Het begrip en draagvlak van mogelijke keuzes die bij de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel worden gemaakt, zal mede afhangen van de communicatie hierover. Het succesvol implementeren van het nieuwe pensioenstelsel is zonder goede communicatie niet mogelijk.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming resultaat; in duizenden euro)

Activa	2020	2019
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Onroerend goed	71.401	84.603
Zakelijke waarden	347.089	309.335
Vastrentende waarden	831.017	767.845
Derivaten	85.502	52.657
Private equity	62.626	57.842
	1.397.635	**1.272.282**
Beleggingen voor risico deelnemers [2]		
Onroerend goed	24	44
Zakelijke waarden	105.228	98.080
Vastrentende waarden	62.681	62.611
Overige beleggingen	2.627	2.570
	170.560	**163.305**
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [3]	**8.986**	**8.885**
Vorderingen en overlopende activa [4]	**4.372**	**7.881**
Liquide middelen [5]	**2.609**	**2.337**
	1.584.162	**1.454.690**

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2020	2019
Stichtingskapitaal en reserves [6]		
Stichtingskapitaal	2	2
Algemene reserve	211.943	183.186
Toeslagreserve	4.761	5.420
Premie-egalisatiereserve	11.198	16.197
	227.904	**204.805**
Technische voorziening pensioenverplichtingen		
Technische voorziening voor rekening pensioenfonds [7]	1.099.037	1.021.534
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [8]	8.986	8.885
	1.108.023	**1.030.419**
Overige technische voorzieningen		
Schadevoorziening DC-regeling [9]	384	437
Voorziening langdurig zieken [10]	2.821	2.657
	3.205	**3.094**
Technische voorziening voor risico deelnemers [11]	**170.560**	**163.305**
Kortlopende schulden en overlopende passiva [12]	**74.470**	**53.067**
	1.584.162	**1.454.690**

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

		2020		2019
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds				
Directe beleggingsopbrengsten [13]	14.486		17.421	
Indirecte beleggingsopbrengsten [14]	96.720		161.146	
Kosten van vermogensbeheer [15]	-2.150		-1.500	
		109.056		**177.067**
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers [16]		5.182		26.818
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers voor risico pensioenfonds [17]		23.365		23.313
Bijdragen van werkgevers en werknemers voor risico deelnemers [18]		9.443		7.372
Saldo van overdrachten van rechten [19]		1.939		-377
Pensioenuitkeringen [20]		-39.986		-38.937
Mutatie technische voorziening voor rekening pensioenfonds [21]		-77.503		-116.089
Mutatie overige technische voorzieningen [22]		-111		-317
Mutatie voorziening voor risico deelnemers [23]		-7.255		-23.694
Herverzekering [24]		288		318
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [25]		-1.189		-1.040
Overige baten en lasten [26]		-130		234
Resultaat		**23.099**		**54.668**

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2020	2019
Bestemming van het resultaat		
Algemene reserve	28.757	54.871
Toeslagreserve	-659	1.094
Premie-egalisatiereserve	-4.999	-1.297
	23.099	**54.668**

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2020	2019
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen van werkgevers en werknemers	26.311	40.704 [1]
Uitkeringen uit herverzekering	386	416
Wegens overgenomen verplichtingen	2.777	90
Overige	130	234
	29.474	**41.444**
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen, loonheffing, sociale lasten en andere inhoudingen	-39.979	-38.937
Wegens overgedragen verplichtingen	-838	-466
Premies herverzekering	-94	-97
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-874	-1.274
Overige	-130	0
	-41.915	**-40.774**
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	17.251	14.467
Verkopen beleggingen	596.965	807.014
	614.216	**821.481**
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-598.418	-820.843
Kosten van vermogensbeheer	-3.085	-1.165
	-601.503	**-822.008**
Mutatie geldmiddelen	**272**	**143**
Saldo geldmiddelen 1 januari	**2.337**	**2.194**
Saldo geldmiddelen 31 december	**2.609**	**2.337**

1) Inclusief afloop vordering ultimo 2018.

Grondslagen voor waardering

Algemeen

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Het pensioenfonds heeft bij de samenstelling van dit jaarverslag de uitgangspunten van boek 2 Titel 9 BW2 alsmede de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving toegepast. Deze jaarrekening is opgemaakt en vastgesteld op 17 juni 2021. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De gevolgen van de covid-19 pandemie brengen geen onzekerheden van materieel belang met zich mee die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over het vermogen van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven.

Schattingswijzigingen

Gedurende 2020 hebben de volgende schattingswijzigingen plaatsgevonden. Per saldo is de voorziening verlaagd met EUR 25.712.000 als gevolg van de schattingswijzigingen.

- Het bestuur heeft besloten om de nieuwe prognosetafel van het Actuarieel Genootschap te implementeren. Dit is in 2020 verantwoord als een schattingswijziging. Ultimo 2020 is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds verlaagd met EUR 23.120.000 als gevolg van deze schattingswijziging. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening is in 2020 als mutatie in het resultaat verwerkt.
- Ook heeft het bestuur besloten om de ervaringsterfte bij te werken. Dit is in 2020 verantwoord als een schattingswijziging. Het effect van deze schattingswijziging op de technische voorziening is een verlaging ad EUR 2.592.000 en is in 2020 als mutatie in het resultaat verwerkt.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Balans per 31 december

Algemene grondslagen

Als gevolg van settlement/transaction date kunnen ultimo boekjaar overlopende posten ontstaan als gevolg van aan- en verkopen van beleggingen. Er wordt trade accounting toegepast en door het verschil tussen de settlement date en de transaction date kunnen verschillen ontstaan. Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De gevolgen van de covid-19 pandemie brengen geen onzekerheden van materieel belang met zich mee die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over het vermogen van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta worden omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen.
Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Aandelen en beleggingsfondsen onroerend goed

De ter beurze genoteerde aandelen en beleggingsfondsen onroerend goed worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde.
Niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.

Vastrentende waarden
De ter beurze genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde. Niet ter beurze genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde.
Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Derivaten
Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen. In deze waarderingsmodellen wordt voor de contante waarde berekening gebruik gemaakt van waarneembare marktdata.

Private Equity
Beleggingen in private equity worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de, op lokale grondslagen gewaardeerde, meest recente opgave van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.

Beleggingen voor risico deelnemers
Voor deze beleggingen gelden dezelfde waarderingsgrondslagen als hierboven bij de beleggingen voor risico pensioenfonds omschreven. Deze beleggingen worden aangehouden voor rekening en risico van de deelnemer.

Vorderingen en overlopende activa
Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Liquide middelen
Dit betreft direct opeisbare tegoeden bij banken die worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Toeslagreserve
Voor de financiering van de aanvullende toeslag op opgebouwde pensioenen van deelnemers wordt een toeslagreserve gevormd. De toeslagreserve ontwikkelt zich in enig jaar door:
- de onttrekking van de toename van de technische voorziening uit hoofde van toegekende aanvullende toeslagen;
- de toevoeging van de premie voor de aanvullende toeslagen voor deelnemers.

De reserve bedraagt minimaal nihil.

Premie-egalisatiereserve
Ultimo 2018 is er een premie-egalisatiereserve gevormd en is er ten behoeve van deze premie-egalisatiereserve een bijdrage van EUR 18 miljoen toegekend. Onttrekking uit deze premie-egalisatiereserve vindt plaats indien de gemiddelde rente die ten grondslag ligt aan de opbouw lager is dan 1,85%. Dan wordt de beschikbare premie aangevuld uit de premie-egalisatiereserve voor het verschil in rekenrente.

Technische voorziening voor risico pensioenfonds en herverzekeringsdeel technische voorzieningen
De technische voorziening voor risico pensioenfonds wordt vastgesteld met inachtneming van de actuariële grondslagen en veronderstellingen zoals hierna omschreven. De voorziening wordt gebaseerd op de tot de balansdatum verkregen aanspraken op pensioen, met inbegrip van de toeslagen zoals die op grond van het toeslagenbeleid aan de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn toegekend per 1 januari volgend op de balansdatum, voor zover het besluit tot toeslagverlening voor afloop van het boekjaar is genomen. De voorziening wordt in principe zodanig vastgesteld dat zij toereikend is ter dekking van de verplichtingen van het pensioenfonds. Het herverzekerde deel van de technische voorzieningen is voornamelijk ondergebracht bij verzekeringsmaatschappijen. De toereikendheid van de voorziening wordt jaarlijks door de actuaris getoetst.

De voorziening is bepaald op basis van de volgende grondslagen:

- Arbeidsongeschiktheid
  Voor deelnemers voor wie de pensioenopbouw wegens arbeidsongeschiktheid zonder verdere betaling van bijdragen wordt voortgezet, wordt de technische voorziening gelijk gesteld aan de contante waarde van de in totaal bereikbare aanspraken.

- Toeslagen
  Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige voorwaardelijke toeslagen.

- Sterfte
  Volgens de Prognosetafel AG2020 (startjaar 2021) met toepassing van ervaringssterfte.

- Ervaringssterfte
  Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de Vopak ervaringssterfte 2020 op basis van het standaardmodel van de adviserend actuaris.

- Interest
  Conform de rentetermijnstructuur van de nominale marktrente zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

- Partner
  Voor zowel de mannelijke als de vrouwelijke (gewezen) deelnemers wordt bij de berekening van de contante waarde van het nabestaandenpensioen tot én op de pensioendatum uitgegaan van een partnerfrequentie van 100%. Voor pensioentrekkenden wordt van de werkelijke burgerlijke staat uitgegaan.

- Leeftijdsverschil
  Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

- Wezenopslag
  Op grond van de veronderstellingen ten aanzien van de burgerlijke staat wordt de vorming van een voorziening voor meeverzekerd latent wezenpensioen achterwege gelaten.

- Kosten
  De netto technische voorziening voor rekening pensioenfonds is vastgesteld inclusief een kostenopslag van 2,5%.

- Uitbetalingswijze
  Voor de berekening van de technische voorziening wordt ervan uitgegaan dat de pensioenen op continue wijze worden uitbetaald.

- Leeftijd
  De leeftijd per de berekeningsdatum wordt vastgesteld in maanden nauwkeurig.

Overige technische voorzieningen

- Schadevoorziening DC-regeling
  Als onderdeel van de technische voorziening voor risico pensioenfonds wordt tevens rekening gehouden met de schadevoorziening uit hoofde van de excedentregeling. De hoogte is daarbij vastgesteld als contante waarde van de toekomstig te storten beschikbare premies voor arbeidsongeschikte deelnemers.

- Voorziening langdurig zieken
  Indien deelnemers langer dan twee jaar ziek zijn kunnen zij arbeidsongeschikt verklaard worden. Ter dekking van dit latente arbeidsongeschiktheidsrisico heeft het fonds een technische voorziening gevormd. Deze technische voorziening bestaat uit de risicopremies voor het vrijstellingsrisico uit het huidige plus het voorgaande boekjaar, waarbij de stop-loss korting buiten beschouwing is gelaten. Ieder jaar wordt deze voorziening aangepast door de risicopremie uit het betreffende boekjaar toe te voegen en de risicopremie uit het minst recente boekjaar te laten vrijvallen.

Kortlopende schulden en overlopende passiva
Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden de schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Staat van baten en lasten
Algemeen
De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten
Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan het brutodividend, voor aftrek van dividendbelasting. De interesten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen. Verder zijn inbegrepen de interest op derivaten. De rebate fees zijn inbegrepen in de categorie “overige”.

Indirecte beleggingsopbrengsten
Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:
- gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardemutaties van aandelen, obligaties en derivaten.
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- gerealiseerde waardemutaties bij optie- en futuretransacties;
- valutaverschillen met betrekking tot deposito’s en bankrekeningen in buitenlandse valuta.

Herverzekering
De overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's (zowel vrijstelling van premiebetaling als uitkering van het arbeidsongeschiktheidspensioen) zijn op basis van een stop-loss verzekering ondergebracht bij Zwitserleven. In de stop-loss verzekering worden alleen de uitschieters in overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's verzekerd.

Kasstroomoverzicht
Dit overzicht is opgesteld volgens de directe methode. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van rente en dividend, alsmede de mutatie in de geldmiddelen uit hoofde van aan- en verkopen van beleggingen zijn opgenomen onder de kasstroom uit beleggingsactiviteiten. Pensioengerelateerde posten zijn opgenomen onder de kasstroom uit pensioenactiviteiten.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2019	Aankopen/ verstrek-kingen	Verkopen/ uitlotingen/ (af)lossingen	Gerealiseerde en niet-gerealiseerde koers-verschillen	Stand ultimo 2020
Onroerend goed					
Beleggingsfondsen onroerend goed	84.603	8.871	-14.088	-7.985	71.401
	84.603	**8.871**	**-14.088**	**-7.985**	**71.401**
Zakelijke waarden					
Aandelen	63.026	12.216	-24.326	10.775	61.691
Aandelenbeleggingsfondsen	246.309	51.643	-36.770	24.216	285.398
	309.335	**63.859**	**-61.096**	**34.991**	**347.089**
Vastrentende waarden					
Staatsobligaties	166.373	1.697	-4.791	17.556	180.835
Credits	160.169	136.173	-123.844	-134	172.364
Beleggingsfondsen in vastrentende waarden	441.303	341.990	-303.222	-2.253	477.818
	767.845	**479.860**	**-431.857**	**15.169**	**831.017**
Derivaten					
Swaps en rentederivaten	47.817	0	0	27.223	75.040
Valutatermijncontracten	3.049	0	-15.249	20.599	8.399
	50.866	**0**	**-15.249**	**47.822**	**83.439**
Overige beleggingen:					
Private equity	57.842	45.829	-50.262	9.217	62.626
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	**1.270.491**	**598.419**	**-572.552**	**99.214**	**1.395.572**
Waarvan onder de passiva gepresenteerd					
Derivaten	1.791				2.063
Beleggingen aan activa-zijde balans	**1.272.282**				**1.397.635**

Er is geen sprake van directe uitleen van effecten. In een aantal beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds belegt is sprake van een beperkte uitleen van effecten. Gedurende 2020 werd hierdoor gemiddeld 1,1% van de totale portefeuille uitgeleend. Verder zijn er geen directe beleggingen in premiebijdragende ondernemingen.

Van de totale beleggingsportefeuille worden de volgende beleggingen als grote posten aangemerkt, zijnde beleggingen met een marktwaarde groter dan 5% van de betreffende beleggingscategorie.

De door het pensioenfonds geaccepteerde concentratierisico's betreffen de beleggingen in staatsobligaties van Frankrijk van in totaal 19,9% van de vastrentende waarden (19,1% in de LDI-portefeuille en 0,8% in een liquiditeitenfonds) en een gebouw in een onroerend goed fonds voor 7,2% van de onroerend goed beleggingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Categorie	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Stand ultimo 2020
Onroerend goed					
Aandelen onroerend goed	33.289	0	0	38.112	71.401
Zakelijke waarden					
Aandelen	61.691	0	0	0	61.691
Aandelenbeleggingsfondsen	78.982	0	0	206.416	285.398
	140.673	**0**	**0**	**206.416**	**347.089**
Vastrentende waarden					
Staatsobligaties langlopend	180.835	0	0	0	180.835
Bedrijfsobligaties	172.364	0	0	0	172.364
Beleggingsfondsen in vastrentende waarden	444.938	0	0	32.880	477.818
	798.137	**0**	**0**	**32.880**	**831.017**
Derivaten					
Swaps en rentederivaten	0	0	75.040	0	75.040
Valutatermijncontracten	0	0	8.399	0	8.399
	0	**0**	**83.439**	**0**	**83.439**
Overige beleggingen					
Private equity	0	0	0	62.626	62.626
Belegd vermogen exclusief liquiditeiten vermogensbeheerders	**972.099**	**0**	**83.439**	**340.034**	**1.395.572**

[2] Beleggingen voor risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2019	Aankopen	Verkopen	Directe beleggings-opbrengsten (herbelegd)	(On)gerea-liseerde waarde-mutaties	Stand ultimo 2020
Onroerend goed						
Beleggingsfondsen in onroerend goed	44	8	-23	0	-5	24
Zakelijke waarden						
Beleggingsfondsen in aandelen	98.080	9.646	-6.630	1.631	2.501	105.228
Vastrentende waarden						
Beleggingsfondsen in vastrentende waarden	62.611	7.002	-7.942	1.417	-407	62.681
Overige beleggingen						
Liquiditeiten	2.570	1.932	-1.921	0	46	2.627
Totaal beleggingen voor risico deelnemers	**163.305**	**18.588**	**-16.516**	**3.048**	**2.135**	**170.560**

		2020		2019
[3] Herverzekeringsdeel technische voorziening		**8.986**		**8.885**
Deze post heeft betrekking op het herverzekeringsdeel van de technische voorziening op de passivazijde van de (toelichting op) de balans.				
[4] Vorderingen en overlopende activa		**4.372**		**7.881**
Lopende intrest en balansdividend				
Hieronder is opgenomen de aan 2020/2019 toe te rekenen, doch eerst in 2021/2020 inbare intrest c.q. dividend van:				
– Zakelijke waarden	3.338		3.060	
– Vastrentende waarden	333		3.376	
– Banken	-1		0	
	3.670		**6.436**	
Rekening-courant Koninklijke Vopak N.V.	677		1.435	
Overige vorderingen en overlopende activa				
– Uitkeringen	**25**		**10**	
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.				
[5] Liquide middelen		**2.609**		**2.337**
Liquiditeiten bij vermogensbeheerders	595		592	
Overige banktegoeden	2.014		1.745	
	2.609		**2.337**	
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.				
Totaal activa		**1.584.162**		**1.454.690**

Passiva		2020		2019
[6] Stichtingskapitaal en reserves		**227.904**		**204.805**
Stichtingskapitaal	2		2	
Algemene reserve				
Balanswaarde primo	183.186		128.315	
Bestemming resultaat	28.757		54.871	
Balanswaarde ultimo	211.943		183.186	
Toeslagreserve				
Balanswaarde primo	5.420		4.326	
Premie voor financiering toeslag actieven	3.094		2.891	
Toeslaglasten	-3.753		-1.797	
Balanswaarde ultimo	4.761		5.420	
Premie-egalisatiereserve				
Balanswaarde primo	16.197		17.494	
Onttrekking	-4.999		-1.297	
Balanswaarde ultimo	11.198		16.197	
Het aanwezig eigen vermogen en aanwezige dekkingsgraad bedragen:	211.945	116,5%	183.188	115,3%
De beleidsdekkingsgraad bedraagt:		110,2%		113,6%
Het minimaal vereist eigen vermogen en de hierbij horende minimaal benodigde dekkingsgraad bedraagt:	46.777	103,6%	43.383	103,6%
Het vereist eigen vermogen en de hierbij horende benodigde dekkingsgraad bedraagt:	203.962	115,9%	188.326	115,7%
De dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.				

	2020		2019	
[7] Technische voorziening voor rekening pensioenfonds		**1.099.037**		**1.021.534**
Balanswaarde primo	1.021.534		905.445	
Mutaties via de staat van baten en lasten:				
Actuarieel benodigd voor nieuwe onvoorwaardelijke aanspraken	1.307		902	
Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	-3.300		-2.117	
Overgedragen pensioenverplichtingen	-620		-404	
Uitkeringen	-39.637		-38.501	
Vrijgevallen voor kosten uit technische voorzieningen	-989		-962	
Toeslagverlening [1)]	5.176		10.026	
Wijziging als gevolg van verandering rente(-termijnstructuur)	115.539		121.874	
Schattingswijzigingen:				
– wijziging prognosetafel	-23.120		0	
– wijziging ervaringssterfte	-2.592		0	
Resultaat op sterfte	-1.955		612	
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-462		190	
Resultaat op mutaties	6		-44	
Pensioeninkoop vanuit DC-premie	28.150		24.513	
Balanswaarde ultimo	1.099.037		1.021.534	
De technische voorziening is als volgt opgebouwd:				
Deelnemers	348.112		315.582	
Gewezen deelnemers	226.108		189.326	
Pensioengerechtigden	533.803		525.511	
Technische voorziening voor risico pensioenfonds	1.108.023		1.030.419	
Af: herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-8.986		-8.885	
Blijft: technische voorziening voor rekening pensioenfonds	1.099.037		1.021.534	
[8] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		**8.986**		**8.885**
Balanswaarde primo	8.885		8.531	
Mutatie	101		354	
Balanswaarde ultimo	8.986		8.885	

1) Hiervan is 3.753 (2019: 1.797) gefinancierd uit de toeslagreserve.

		2020		2019
[9] Schadevoorziening DC-regeling		**384**		**437**
Balanswaarde primo	437		489	
Mutatie	-53		-52	
Balanswaarde ultimo	384		437	
[10] Voorziening langdurig zieken		**2.821**		**2.657**
Balanswaarde primo	2.657		2.288	
Mutatie	164		369	
Balanswaarde ultimo	2.821		2.657	
[11] Technische voorziening voor risico deelnemers				
Individuele beleggingsrekeningen		**170.560**		**163.305**
Balanswaarde primo	163.305		139.611	
Stortingen werkgever en werknemers	22.606		20.584	
Bijdrage Havenpensioen	129		138	
Toekenning rechten	-23.222		-23.842	
Rendement	5.183		26.818	
Inkomende waardeoverdrachten	2.777		90	
Uitgaande waardeoverdrachten	-218		-94	
Balanswaarde ultimo	170.560		163.305	
[12] Kortlopende schulden en overlopende passiva		**74.470**		**53.067**
Beleggingen				
Derivaten	2.063		1.791	
Nog af te wikkelen effectentransacties	21		0	
Negatieve banksaldi beleggingsbanken	15.863		9.700	
Schulden uit hoofde van collateral	54.737		39.197	
Beheerloon	849		1.444	
	73.533		52.132	

	2020	2019
Overige		
Fiscale afdrachten en sociale premies	897	871
Omzetbelasting	19	26
Overige schulden	21	38
	937	**935**
Alle kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
Totaal passiva	**1.584.162**	**1.454.690**

Niet in de balans opgenomen regelingen en verplichtingen

In het hierna opgenomen overzicht zijn de aangegane verplichtingen en het eind 2020 nog niet afgeroepen deel voor een vijftal beleggingen opgenomen.

		Commitment	Nog niet afgeroepen
Barings	Private debt	EUR 43.000.000	EUR 10.750.000
BlackRock	Private equity	USD 44.000.000	USD 12.166.000
BlackRock	Private equity	USD 33.000.000	USD 8.614.261
Franklin Templeton	Onroerend goed	USD 32.700.000	USD 9.035.842
Franklin Templeton	Onroerend goed	USD 30.000.000	USD 30.000.000

Een nog niet afgeroepen commitment wordt naar evenredigheid verdeeld over liquide beleggingscategorieën. De financiering van een commitment geschiedt vervolgens ten laste van de liquide beleggingscategorieën.

Gebeurtenissen na balansdatum

UFR
De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2020 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening.
De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft, thans ingeschat op jaarlijks circa 1% voor de komende vier jaren.

Overige gebeurtenissen na balansdatum
Verder hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

De bestuursleden van Stichting Pensioenfonds Vopak ontvangen geen vergoeding.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2020 had Stichting Pensioenfonds Vopak geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2020		2019	
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds				
[13] Directe beleggingsopbrengsten		14.486		17.421
Zakelijke waarden	3.382		6.782	
Vastrentende waarden	8.150		8.621	
Banken	-24		-28	
Overige	2.978		2.046	
	14.486		17.421	
[14] Indirecte beleggingsopbrengsten		96.720		161.146
Gerealiseerde en niet gerealiseerde koersverschillen:				
– Onroerend goed	-7.985		9.824	
– Zakelijke waarden	34.991		79.556	
– Vastrentende waarden	15.169		52.409	
– Derivaten	47.822		14.452	
– Overige beleggingen	9.217		5.648	
– Valutaverschillen banken	-1.234		328	
– Futures	-1.260		-1.071	
	96.720		161.146	
[15] Kosten van vermogensbeheer		-2.150		-1.500
De kosten vermogensbeheer kunnen als volgt worden gespecificeerd:				
– Zakelijke waarden	-718		-736	
– Vastrentende waarden	-322		-387	
– Overige niet toe te bedelen naar beleggingscategorie	-1.110		-377	
Totaal kosten vermogensbeheer	-2.150		-1.500	

		2020		2019
[16] Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		**5.183**		**26.818**
Rendement beleggingsrekeningen	5.183		26.818	
[17] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers voor risico pensioenfonds		**23.365**		**23.313**
Premie werkgever	28.510		26.670	
Premie arbeidsongeschiktheidspensioen	754		699	
Individueel beschikbare premie	1.646		1.795	
Regeling vrijwilllige premies	98		118	
Extra nabestaandenpensioen	235		212	
Inkoopsommen	1.436		1.053	
Bijdragen Havenpensioen	129		138	
Naar beleggingen voor risico deelnemers	-9.443		-7.372	
		23.365		**23.313**
De feitelijke premie bedraagt:	31.372		29.632	
De kostendekkende premie bedraagt:	29.031		26.421	
De gedempte kostendekkende premie bedraagt:	n.v.t.		n.v.t.	
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:				
– Actuarieel benodigd DC-regeling	22.736		20.779	
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	3.094		2.891	
– Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	2.535		2.259	
– Opslag in stand houden vereist vermogen	466		414	
– Opslag voor uitvoeringskosten	200		78	
		29.031		**26.421**
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:				
– Actuarieel benodigd DC-regeling	22.736		20.779	
– Opslag in stand houden vereist vermogen	3.545		3.243	
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	3.094		2.891	
– Risicopremies overlijden en arbeidsongeschiktheid	2.535		2.258	
– Opslag voor uitvoeringskosten	200		78	
– Premiemarge	-738		383	
		31.372		**29.632**
[18] Bijdragen van werkgevers en werknemers voor risico deelnemers		**9.443**		**7.372**
Bijdragen van werkgevers en werknemers voor DC-regeling	9.443		7.372	

	2020		2019
[19] Saldo van overdrachten van rechten		**1.939**	**-377**
Overgenomen pensioenverplichtingen DC-regeling	2.777		90
Overgedragen pensioenverplichtingen	-620		-373
Overgedragen pensioenverplichtingen DC-regeling	-218		-94
	1.939		**-377**
[20] Pensioenuitkeringen		**-39.986**	**-38.937**
Pensioenen			
– Ouderdomspensioen	-31.026		-30.303
– Partnerpensioen	-8.373		-8.097
– Extra nabestaandenpensioen	-170		-154
– Wezenpensioen	-90		-78
– Arbeidsongeschiktheidspensioen	-197		-208
– Afkopen	-64		-29
– Andere uitkeringen	-66		-68
	-39.986		**-38.937**
[21] Mutatie technische voorziening voor rekening pensioenfonds		**-77.503**	**-116.089**
Actuarieel benodigd voor nieuwe onvoorwaardelijke aanspraken	-1.307		-902
Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	3.300		2.117
Overgenomen pensioenverplichtingen	0		0
Overgedragen pensioenverplichtingen	620		404
Uitkeringen	39.637		38.501
Vrijgevallen voor kosten uit technische voorzieningen	989		962
Toeslagverlening [1)]	-5.176		-10.026
Wijziging als gevolg van verandering rente(-termijnstructuur)	-115.539		-121.874
Schattingswijzigingen:			
– wijziging prognosetafel	23.120		0
– wijziging ervaringssterfte	2.592		0
Resultaat op sterfte	1.955		-612
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	462		-190
Resultaat op mutaties	-6		44
Pensioeninkoop vanuit DC-premie	-28.150		-24.513
	-77.503		**-116.089**

1) Hiervan is 3.753 (2019: 1.797) gefinancierd uit het saldo van de Toeslagreserve.

	2020	2019
[22] Mutatie overige technische voorzieningen	**-111**	**-317**
Schadevoorziening DC-regeling	53	52
Voorziening langdurig zieken	-164	-369
	-111	-317
[23] Mutatie voorziening voor risico deelnemers	**-7.255**	**-23.694**
Stortingen werkgever en werknemers	-22.606	-20.584
Bijdrage Havenpensioen	-129	-138
Toekennen rechten	23.222	23.842
Rendement	-5.183	-26.818
Inkomende waardeoverdrachten	-2.777	-90
Uitgaande waardeoverdrachten	218	94
	-7.255	-23.694
[24] Herverzekering	**288**	**318**
Premies		
Kapitaalverzekering	-93	-97
	-93	-97
Uitkeringen uit herverzekering		
Ouderdomspensioen	327	359
Partnerpensioen	6	8
Invaliditeitspensioen	48	48
	381	415
[25] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	**-1.189**	**-1.040**
Administratie	-586	-569
Accountant (controle jaarrekening en DNB-jaarstaten)	-63	-58
Accountant (overige controle werkzaamheden)	-11	0
Actuaris	-67	-23
Toezicht	-141	-137
Beleggingscommissie	-69	-67
Consultants en advisering	-82	-54
Communicatie	-145	-66
Opleidingen	-6	-37
Overige	-19	-29
	-1.189	-1.040

	2020	2019
[26] Overige baten en lasten	**-130**	**234**
Nagekomen resultaten m.b.t. voorgaand boekjaar	-118	234
Overige	-12	0
	-130	234
Resultaat	**23.099**	**54.668**

	2020	2019
Actuariële analyse van het resultaat		
Het resultaat over het boekjaar is als volgt tot stand gekomen:		
Beleggingen / marktrente	-3.198	57.289
Premies	-1.991 [1)]	3.163
Waardeoverdrachten	0	31
Kosten	0	0
Uitkeringen	32	-21
Sterfte	2.986	263
Arbeidsongeschiktheid	1.940	1.169
Reguliere mutaties	-5	44
Voorwaardelijke toeslagverlening	-2.082	-7.135
Overige (incidentele) mutaties technische voorzieningen	25.547	-369
Andere oorzaken	-130	234
Resultaat	**23.099**	**54.668**

1) Het tekort onder premies, dient in samenhang te worden gezien, met de onttrekking uit de premie-egalisatiereserve, zoals opgenomen op de volgende pagina onder resultaatbestemming.

Resultaatbestemming

Resultaatverdeling

Het bestuur heeft besloten het resultaat over het boekjaar 2020 als volgt te verdelen:

	2020
	x EUR 1.000
Algemene reserve	28.757
Toeslagreserve	-659
Premie-egalisatiereserve	-4.999
	23.099

De mutatie van de toeslagreserve en de premie-egalisatiereserve vloeit voort uit de afspraak in de uitvoeringsovereenkomst. Het –na de mutatie van de toeslagreserve en premie-egalisatiereserve– resterende resultaat wordt aan de algemene reserve toegevoegd.

Vereist eigen vermogen

Een belangrijke maatstaf om de risico's van het pensioenfonds te toetsen kan worden gevonden in het toetsen van het aanwezige eigen vermogen aan het vereist eigen vermogen. Deze maatstaf geeft inzicht in de buffer die ons pensioenfonds op basis van wet- en regelgeving zou moeten aanhouden om financiële en niet-financiële risico's in voldoende mate te kunnen opvangen. Het vereist eigen vermogen wordt ook gebruikt in de kwantitatieve concretisering van de risicohouding op korte termijn. Voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen is in wet- en regelgeving een gestandaardiseerde methode vastgelegd (het standaardmodel). De verschillende risicofactoren in het standaardmodel worden benoemd onder de noemers S1 tot en met S10 waarbij het liquiditeitsrisico (S7), concentratierisico (S8) en operationeel risico (S9) op nihil worden gesteld. Er wordt voorts rekening gehouden met onderling compenserende effecten (diversificatie effecten).

Deze toelichting treft u samen met een beschrijving van de diverse kwalitatieve aspecten aan in de paragraaf "risicomanagement" in het bestuursverslag op pagina 42 tot en met 57.

Vastgesteld te Rotterdam, 17 juni 2021

Het bestuur:
Dhr. C.A. Bom
Dhr. R.R.J. Brouwer
Dhr. H. van Hal
Dhr. B.M. de Jonge van Ellemeet
Dhr. A. de Ronde
Dhr. C. Vletter
Mevr. S. Wesseloo

Overige gegevens

Statutaire resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming. Het saldo van baten en lasten wordt gemuteerd in de reserves.

Actuariële verklaring certificerend actuaris

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Vopak te Rotterdam is aan Sprenkels & Verschuren de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Vopak, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Sprenkels & Verschuren.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 11.200.000.

Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 560.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Vopak is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 23 juni 2021

R.H. Sprenkels AAG
verbonden aan Sprenkels & Verschuren

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Vopak

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting Pensioenfonds Vopak te Rotterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Vopak per 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:
- de balans per 31 december 2020
- de staat van baten en lasten over 2020
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Vopak (hierna: het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

<u>Materialiteit</u>

Materialiteit	€ 11,2 miljoen (2019: € 10,3 miljoen)
Toegepaste benchmark	0,75% van het pensioenvermogen per 31 december 2020, zijnde het totaal van de technische voorzieningen, het stichtingskapitaal en de algemene reserve.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reservetekort (de beleidsdekkingsgraad ligt onder het vereist eigen vermogen) hebben wij een percentage van 0,75% gehanteerd. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van toezicht en het bestuur overeengekomen dat wij aan de raad van toezicht en het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven €560.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van toezicht en het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in de toelichting op de balans per 31 december onder '[6] Stichtingskapitaal en reserves' van de jaarrekening. Hieruit blijkt dat het pensioenfonds per 31 december 2020 in een situatie van een (reserve)tekort verkeerde. Wij verwijzen naar de toelichting 'Herstelplan' in het bestuursverslag. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2020 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuarieel rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maandsdekkingsgraden: – Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betroffen de key items: de overgang op de Prognosetafel AG2020 en de herijking van de Vopak ervaringssterfte 2020, de toeslagverlening in het boekjaar alsmede pensioeninkoop vanuit de DC-premie. – Daarnaast heeft de certificerend actuaris een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de technische voorziening voor rekening pensioenfonds zoals gehanteerd in de bepaling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaris.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2020.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfonds zonder genoteerde marktprijzen	
Risico	De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: de beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfonds zonder genoteerde marktprijzen	
	De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit de posities in derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name in de beleggingsfondsen onroerend goed en in private equity kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers. In onze risico-inschatting houden wij rekening met het feit dat de onderliggende beleggingen in de niet-(beurs)genoteerde aandelenbeleggingsfondsen en beleggingsfondsen in vastrentende waarden veelal genoteerde marktprijzen als basis van de waardering kennen, hetgeen de schattingsonzekerheid verlaagt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf 'Grondslagen voor waardering' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans per 31 december onder '[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds' van de jaarrekening. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2020 € 38 miljoen is belegd in niet-(beurs)genoteerde beleggingsfondsen onroerend goed en € 63 miljoen in private equity. Per saldo is € 83 miljoen belegd in derivaten. Dit betreft in totaal 13% van de totale beleggingen voor risico pensioenfonds. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfonds per 31 december 2020. – De waardering van niet-(beurs)genoteerde aandelenfondsen en beleggingsfondsen in vastrentende waarden waarvoor wij hebben vastgesteld dat er een actieve markt bestaat, hebben wij zelfstandig afgestemd met de prijsbron. Voor beleggingsfondsen is er sprake van een actieve markt als de intrinsieke waarde dagelijks wordt gepubliceerd en deze intrinsieke waarde de basis is voor dagelijkse toe- en uittreding door beleggers.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfonds zonder genoteerde marktprijzen	
	– Voor beleggingsfondsen waarvoor wij niet zelfstandig kunnen vaststellen dat er sprake is van een actieve markt, zijn de waarderingen geverifieerd met gecontroleerde jaarrekeningen 2020 van deze fondsen. Waar deze (nog) niet beschikbaar zijn omvat onze controle aansluiting met de meest recente (niet-gecontroleerde) rapportages van de fondsmanagers, waar van toepassing gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum, alsmede onderzoek van de uitkomsten van back-testing procedures (met gecontroleerde jaarrekeningen) en de monitoring procedures van de uitvoeringsorganisatie. Wij hebben daarbij vastgesteld dat gehanteerde waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. – Voor de waardering van de derivaten hebben wij een controle uitgevoerd voor een selectie van de derivaten op het waarderingsmodel en de daarbij gehanteerde inputs waaronder de van de markt afgeleide gegevens, zoals valuta(termijn)koersen, rentevolatiliteit en rentecurves. Bij de uitvoering van deze werkzaamheden hebben eigen waarderingsspecialisten betrokken. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen voor risico pensioenfonds geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfonds zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2020 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
Risico	De technische voorzieningen, waaronder de technische voorziening voor rekening pensioenfonds en de overige technische voorzieningen betreffen significante posten in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
	Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de technische voorziening voor rekening pensioenfonds en de overige technische voorzieningen beschreven in paragraaf 'Grondslagen voor waardering' en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans per 31 december onder '[7] Technische voorziening voor rekening pensioenfonds' en 'Overige technische voorzieningen'. Uit deze toelichtingen blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden door overgang naar de nieuwe Prognosetafel AG2020 en de herijking van de toegepaste Vopak inkomensafhankelijke ervaringssterfte 2020. Volgens deze toelichting is de technische voorziening voor rekening pensioenfonds hierdoor € 25,7 miljoen lager uitgekomen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2020. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de technische voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds en de overige technische voorzieningen per 31 december 2020: – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaris. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaris gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen	
	– Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2020 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Het bestuursverslag
- De overige gegevens
- Het meerjarenoverzicht, inleiding, verantwoordingsorgaan, raad van toezicht en de bijlage.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het

bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Als gevolg van de Covid-19-maatregelen waren wij genoodzaakt om onze werkzaamheden met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2020 voor een groot deel op afstand uit te voeren. Om de beperkingen in verband met fysieke aanwezigheid en directe observatie te compenseren, hebben we op voornamelijk communicatietechnologieën gebruikt en schriftelijke informatie-uitwisseling om de controle-informatie te verkrijgen die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:
- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht

om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met de raad van toezicht en het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de raad van toezicht en het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Eindhoven, 23 juni 2021

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. P.A.E Dirks RA

Bijlage

Verklarende woordenlijst

Het jaarverslag is naar het oordeel van het bestuur een belangrijk medium om verantwoording af te leggen voor het gevoerde beleid aan alle bij het pensioenfonds betrokken partijen. Het bestuur streeft ernaar dat de in het jaarverslag verstrekte informatie toegankelijk en begrijpelijk is. Helaas kan het gebruik van 'vaktechnische' begrippen niet altijd worden voorkomen. Teneinde een en ander te verduidelijken is hierna een verklarende woordenlijst opgenomen. Voor een uitgebreide verklarende woordenlijst op pensioengebied attendeert het bestuur u graag op de internetsite www.pensioenbegrippen.nl.

Actieve vermogensbeheerder
Een vermogensbeheerder die op grond van een bepaalde marktvisie afwijkt van de benchmark om zo te trachten een beter rendement te behalen (zie ook passieve vermogensbeheerder).

Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN)
In deze nota wordt de financiële opzet van het pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust omschreven. De Actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) omvat een beschrijving van de financieringsmethode, de wijze van berekening van de bijdragen en van de toereikendheidstoets alsmede een uiteenzetting van het beleggingsbeleid.

Actuaris
Een actuaris combineert economische en wiskundige technieken. Met behulp van verzekeringswiskunde bepaalt de actuaris het niveau van de technische voorziening en de benodigde koopsom of premie. Verder houdt de actuaris zich bezig met het samenstellen van modellen om verplichtingen en vermogen optimaal op elkaar af te stemmen en om de samenstelling van het vermogen te optimaliseren.

ALM
Asset Liability Management. Een ALM studie is een onderzoek om inzage te krijgen in (de ontwikkeling van) de bezittingen (assets) en verplichtingen (liabilities) van het pensioenfonds.

Beleggingscommissie
Een commissie die het bestuur adviseert ten aanzien van het te voeren beleggingsbeleid.

Benchmark
Een objectieve norm voor zowel de samenstelling van als het rendement op het belegde vermogen. Een benchmark-index is een mandje van –bijvoorbeeld– een aantal aandelen. In beginsel bepaalt de totale waarde van alle uitstaande aandelen de waarde van een index; fluctuaties in de waarde van de index worden dus veroorzaakt door koersfluctuaties van de in de index opgenomen aandelen. Bekende voorbeelden van indices zijn de AEX, Dow Jones en MSCI.

Per vermogensbeheerder kan een andere benchmark van toepassing zijn. Deze benchmark is afhankelijk van de met de vermogensbeheerder gemaakte afspraken ten aanzien van de onderliggende beleggingsportefeuille.

Beschikbare premieregeling
Regeling waarin de hoogte van het uiteindelijke pensioen afhankelijk is van de krachtens de regeling beschikbaar gestelde premies en de hiermee behaalde beleggingsopbrengsten.

CBS indexcijfers
De door het Centraal Bureau voor de Statistiek berekende ontwikkelingen op bepaalde gebieden zoals lonen en prijzen.

Collateral
In onderpand gegeven zekerheden (zoals liquiditeiten of staatsobligaties) ter dekking van aangegane verplichtingen. Deze zekerheden worden aangehouden om financieel nadeel bij het uitblijven van betaling door de tegenpartij te beperken.

Custodian
De financiële partij waar de beleggingen in beheer en bewaring zijn gegeven.

Deelnemerspremie
De premie tot betaling waarvan de deelnemers aan een pensioenregeling zich bij arbeidsvoorwaarden of anderszins hebben verplicht.

Dekkingsgraad
De verhouding tussen enerzijds de bezittingen van het pensioenfonds en anderzijds de contante waarde van de op dat moment geldende pensioenverplichtingen.

Duration
De (gewogen) gemiddelde looptijd van een obligatie en maatstaf voor het effect dat een renteverandering heeft op de koers van een obligatie.

Financieel Toetsingskader (FTK)
Het toezichtregime dat van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen.
De waarderingsmethoden zijn verankerd in de Pensioenwet.

Franchise
Het deel van het salaris waarover geen pensioenopbouw in de regeling plaatsvindt. Aangenomen wordt dat de pensioenopbouw over dit deel van het salaris wordt gedekt door de te zijner tijd te ontvangen AOW-uitkering.

Herverzekeraar
Een verzekeraar waar het pensioenfonds de risico's ten aanzien van overlijden en arbeidsongeschiktheid heeft verzekerd. Herverzekering kan ook plaatsvinden met betrekking tot de volledige pensioenverplichtingen.

Individuele beleggingsrekening
Een beleggingsrekening waarop premies worden gestort. Bij pensioneren worden deze premies, samen met het vanaf het moment van storten behaalde beleggingsrendement, aangewend voor de financiering van pensioenen.

LCP kostenbenchmark
Een door Lane Clark & Peacock jaarlijks vastgestelde benchmark voor uitvoerings- en vermogensbeheerkosten op basis van analyse van gegevens uit jaarverslagen van nagenoeg alle pensioenfondsen. De groep met ons vergelijkbare pensioenfondsen omvat voor uitvoeringskosten 42 pensioenfondsen en voor vermogensbeheerkosten 48 pensioenfondsen.

LDI portefeuille
De LDI portefeuille is samengesteld uit (langlopende) staatsobligaties, rentederivaten en liquide middelen. De rendementsdoelstelling van de LDI portefeuille is gelijk aan het effect van de door het pensioenfonds afgedekte ontwikkeling van de pensioenverplichtingen als gevolg van renteontwikkelingen.

Passieve vermogensbeheerder
Een vermogensbeheerder die de samenstelling van de portefeuille volledig afstemt op de gekozen benchmark. Afwijkingen tussen het rendement op de portefeuille en de benchmark blijven hierdoor beperkt (zie ook actieve vermogensbeheerder).

Pensioengrondslag
Het verschil tussen het pensioengevend salaris en de franchise.

Premie dekkingsgraad
De verhouding tussen enerzijds de bezittingen van het pensioenfonds verminderd met de toeslagreserve en anderzijds de contante waarde van de op dat moment geldende pensioenverplichtingen.

Raad van toezicht
Een raad van toezicht is een intern toezichthoudend orgaan van het pensioenfonds.

Rentetermijnstructuur
Een rentetermijnstructuur (RTS) is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen rente anderzijds.

Technische voorziening pensioenverplichtingen
Het bedrag dat bij het pensioenfonds aanwezig moet zijn ter dekking van de toegezegde pensioenen.

Toeslagreserve
Een reserve die gevormd is voor de financiering van de toeslagen op de opgebouwde pensioenen van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Toezichthouder
De Stichting Autoriteit Financiële Markten ten aanzien van gedragstoezicht en De Nederlandsche Bank N.V. ten aanzien van prudentieel en materieel toezicht.

Tracking error
Hiermee wordt een indicatie gegeven van de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en de waardeontwikkeling van een benchmark.

Transactiekosten
Kosten die een vermogensbeheerder in rekening brengt met betrekking tot de aan- en verkoop van beleggingen.

Uitvoeringsovereenkomst
Een overeenkomst tussen het pensioenfonds en de werkgever waarin onder andere de financiële relatie is vastgelegd. Met name zijn in deze overeenkomst afspraken vastgelegd ten aanzien van het niveau van de premie, de beleggingsmix en de toeslagen op pensioenen.

Ultimate Forward Rate
De Ultimate Forward Rate (UFR) werd in september 2012 ingevoerd als basis voor de rekenrente na het (veronderstelde) laatste liquide punt in de swaptermijnmarkt.

Verantwoordingsorgaan
Beoordeelt jaarlijks: uitgevoerd beleid, handelen van bestuur en keuzes voor de toekomst. Bestaat uit vertegenwoordigers van actieve deelnemers, pensioengerechtigden en werkgever.

Vopak finds strength in its global network

Stichting Pensioenfonds Vopak
Westerlaan 10
3016 CK Rotterdam
Postbus 863
3000 AW Rotterdam
Telefoon: +31 10 4002650
E-mail: pensioenbureau@vopak.com

Pensioenfonds Vopak

https://pensioenfonds.vopak.com